תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק ט

דפים נ"ח-ס"ד

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק ט
דף נח-סד

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום ראשון ט אייר תש"פ - עד שבת קודש
פרשת אמור טו אייר תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף נח עד דף סד

הנושאים המרכזיים:

דף נח

- חותם של עבד [בצוארו או בכסותו. שעשה לו רבו או עשה לעצמו. של טיט או מתכת]
- יציאת עבד בזוג [בצואר. בכסות]
- טומאה בזוג [של אדם (גדול או קטן). של בהמה. עם עינבל. בלי עינבל]
- טומאה בפעמון כשנשבר העינבל

דף נט

- מעין מלאכתו הראשונה [בטומאת מת בטומאת זב]
- הוצאה בעיר של זהב. בכלילא [כשכולו מזהב או לא]. בקמרא
- טבעת שיש עליה חותם לאשה [הולכים אחר העיקר או אחר המעמיד]

דף ס

- סנדל המסומר [בשבת, ביו"ט, בתענית. לנוי. מסמרים שונים. נשרו מקצתם]

דף סא

- סנדל אחד כשיש לו מכה [באיזה רגל]
- הקדמת ימין או שמאל בנעליים
- יציאה בתפילין
- יציאה בקמיע [מומחה גברא או מומחה קמיע, וגדרם]
- קדושה בקמיע [הצלה מדליקה. גניזה. בית הכסא]

דף סב

- טבעת [עם או בלי חותם, לאיש ואשה. נשים עם בפני עצמם. טלטול כלאחר יד]
- יציאה בכובלת [נרתיק בושם. מלא או ריק]
- גזירה על דבר תענוג ושמחה אחר החורבן
- ג' דברים המביאים לעניות
- חוסר הצניעות בזמן החורבן ועונשו

דף סג

- יציאה בכלי מלחמה
- הנבואות לימות המשיח או לעוה"ב
- בירית וכבלים לטומאה ולשבת
- ב' ת"ח המחדדים. נוחים. מקשיבים. מדגילים
- מאמרים מרבי אבא בשם ריש לקיש: [המלוה לעני. הידבקות בת"ח ולא בעם ארץ חסיד. גידול כלב]
- גדר בירית וכבלים
- טומאה באריג ותכשיט כל שהוא

דף סד

- טומאת מת ושרצים [בשק. ברצועות טוויות וארוגות. בחוטים. בדברים מזנב סוס או פרה]
- התכשיטים שהקדישו ממלחמת מדין
- יציאה בחוטי שיער, וקישוטי ראש לרה"ר. בכבול ופאה נכרית לחצר
- יציאה בצרכי הגוף (מוך לנקיון או לתענוג. דברים לריח טוב בפה. שן תותבת)
- יציאה לחצר במה שאסרו ברה"ר
- 'מראית עין', דינו בחדרי חדרים

אין בה משום עטרות כלות ושמואל אמר כבלא דעבדא תנן ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו לא קשיא אהא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה במאי אוקימתא להא דשמואל דעבד ליה רביה בחותם שבכסותו אמאי לא דילמא מיפסק ומירתת ומיקפל ליה ומחית ליה אכתפיה כדרב יצחק בר יוסף דא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן [6]היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו בשבת חייב חטאת וכי הא דא"ל שמואל לרב חיננא בר שילא כולהו רבנן דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי תחימי לבר מינך דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא: גופא אמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי [2]יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו [3]זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא העבד בחותם שבכסותו [7]זה וזה מקבלין טומאה [8]ולא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה זה וזה אין מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן [9]בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"נ מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנן הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה והא [10]תניא יכלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [11]זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר [12]רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: אמר מר לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בחותם שבכסותה זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארה אבל יוצא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי [13]יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו [14]זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא העבד בחותם שבכסותו [15]זה וזה מקבלין טומאה [16]ולא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה זה וזה אין מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן [17]בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"נ מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנן הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה והא [18]תניא יכלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [19]זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר [20]רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: אמר מר לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בחותם שבכסותה זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארה אבל יוצא בחותם שבכסותו ורמינהו זוג של בהמה טומאה ושל

והאמר שמואל יוצא העבד בחותם כו'. ולא בעי לאוקמי מתניתין בחותם שבכסותו דימחא ליה [8]לאוקמה בדעבד ליה רביה: **הא במאי אוקימתא להא דשמואל בדעבד ליה רביה כו'.** אבל אי מיירי בדעבד איהו לנפשיה אמי שפיר [2] דבעלאו ליכא למימחא דלמא פסיק ליה בידיים כדי שלא יציאו הכוחלין שהוא עבד [3] אבל בכסותו [4] ליכא למימחא דלמא מיפסיק ולמא מקפל טליתו ליכסות בחותם [5] ולא יהא דיש בזה חיוב חטאת אבל בדעבד ליה רביה מיפסיק ומתרת דרב יצחק ומקפל ליה. דימחא ליה טפי שיהיה מקופל ומזיאלה רבו בגמרא ומקבל [6] ומקפל ליה. דלמא ליה דלא ידע שיש לחוש דלמא מיפסיקין ומתרת דרב יצחק ומקפל לפרוסי שיש [7] חיוב חטאת בקיפול: **דילמא** מיפסק ומרתת ומקפל ליה. דימחא ליה טפי שיהיה מקופל מזיאלה רבו שנפסק בגמרא ומקבל [8] לשמעון דפקרו למרוד בו: **לא תצא בהמה כו'.** דמיחזי כמאן דלחזיא לחיצונה כדפי' בקונ' דלמא מצינן למימר מזוז דילמא מיפסיק ואתי לאתויי דהא לעיל (דף מד:) מפרש דזוג אסור מזוז דמיחזי כמאן דלחזיא לחיצונה ולא קאמר דלמא מיפסק דומיא דמזוז:

מאי שנא זוג שבצוארו דלמא מיפסיק ואתי לאתויי. והא דתנן לקמן (דף סו:) בני מלכים יוצאין בזוגין וכל דאיתא אלא שדברו חכמים בהווה [9] אומר ר"י דמיירי בזוגין דקיים שיוצאין בהן בני מלכים כגון של כסף ושל זהב דליכא למימחא בהו דילמא מיפסיק דמסתמא מקונין הן יפה בשלשלאות של כסף והכא מיירי בזוג דעבדא דומיא דזוג של בהמה ולמאי דמוקי לה בגמרא [10] בחיצא בכסותו אתי נמי שפיר [11]: **הב"ע דמחי.** ולא"ת כי היכי דזוג אייר במאי הכי נמי אייר מותם שבכסותו במאי [12] ואם כן [13] אמאי אסור [14] וא"ל דזוג מותר לפי שדרך לאורגו בבגד אחין שום בגד אלא לאורגו בבגד אחין שום בגד אלא דלא יאמר ולא יאמר הכי נמי דהכא נמי דלא יאמר דהא דלא מפסיק ליה אפ"ה. מ"ר מרא"ן. ד. הה קל לעשות. דאמר"מ מפסיק מאליו וכדי שלא יחשדנו רבו שהוא נוטלו מקפיל ליה. מ"ר מרא"ן. וא"ת והיאך היה יודע המקשה דהיא דרב יצחק דהא לתמרה מייתי ליה לתירוצה דרך הידוש. ר"ל. ריטב"ש. ט. דחיישינן דילמא מיפסיק ומרתת ומקבל ליה. מוס' הרא"ש. י. נמי. מוס' הרא"ש. יא. ואמרינן בגמרא ר' שמעונאל היא דאמר כל ישראל בני מלכים הם, ואמאי לא חיישינן דילמא מיפסיק ואתי לאתויי. מוס' הרא"ש. יב. דאי בשלא ארוג מאי פסקי דתני להו סתמא. ריטב"ש. יג. שבארוג בכסותו מיירי. ריטב"ש. יד. דהא לישנא לא למיחש דילמא מיפסיק ליה. ריטב"ש. טו. מתי. מוס' הרא"ש. טז. דכמאיר הוא וכיון שאפשר למשקליה מערב שבת אטרחוהו לשקליה. משא"כ כשהוא ארוג בכסותו דאינו בטל לבגד ולא הוי

אין בה משום עטרות כלות. דגזרו עליהן שלא תצא בהן מחורכן ומלוקן משום לער במס' סוטה (דף מט.). **ושמואל אמר.** כבול דמתני' כבלא דעבדא ופליג אדר' אבהו: **הוא דעבד איהו לנפשיה.** קשה לרש"י אמאי מתני' בדעבד איהו לנפשיה בחצר כיון דליכא קפידא דרבו וי"ל דאיכא קצת קפידא אבל לא כל כך כמו בעבד ליה רביה: **במאי אוקימתא להא דשמואל בדעבד ליה רביה כו'.** אבל אי מיירי בדעבד איהו לנפשיה אמאי לא דילמא מיפסק ומירתת ומיקפל ליה ומחית ליה אכתפיה כדרב יצחק בר יוסף דא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן [6]היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו בשבת חייב חטאת וכי הא דא"ל שמואל לרב חיננא בר שילא כולהו רבנן דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי תחימי לבר מינך דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא: גופא אמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי [2]יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו [3]זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא העבד בחותם שבכסותו [7]זה וזה מקבלין טומאה [8]ולא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה זה וזה אין מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן [9]בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"נ מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנן הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה והא [10]תניא יכלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [11]זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר [12]רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: אמר מר לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בחותם שבכסותה זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארה אבל יוצא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי [13]יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו [14]זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא העבד בחותם שבכסותו [15]זה וזה מקבלין טומאה [16]ולא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה זה וזה אין מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן [17]בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"נ מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנן הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה והא [18]תניא יכלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [19]זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר [20

אין בדר' שמואל בו'. דתסיק ליה כלי תשמיש דלאדם משום דבעי ליה לקנלה דע"א הזוג שמוטע יודע היכן בהמה עומדת ומולמה ע"כ [8]ויוהי כמקל בו בהמה של מתכת דטמאה הואיל ולאדם דוחה בה וכ"ש לקנמן [סב:] גבי בירית טהורה דמטמיע [קוק] בכלי מתכות אינו טמא אלא היכא דבעי ליה לקנלה והא דמטני הא דאית ביה עיגבל דא דלית ביה עיגבל ולא מקנל באית ביה עיגבל בין בעי ליה לקנלה בין לא בעי אומר ר"י דלא שכיח שיעבו עיגבל

אלא אם כן בעי ליה לקנלה:

כל דבר אשר יבא. ופע"ג דהסי קלת לא לגבי טומאה כמיב אלא לגבי הגעלה מתמבת[8] אין דיבור מעלה ומוריד[7] ואם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה[3]:

מתיב רבא הזוג והעיגבל חיבור.

פי' בקונטרס מדקרי ליה חיבור ש"מ דכי מתפרלו הוי כלי שעיגול מקלמו ופע"ג דהדיוק יכול לאחזיר כל כמה קלת אלדרי' לאו אלא הוא וקשה לר"י[1] דהא מעיקרא נמי הוי לדעת דהוי כלי שעיגול מקלמו ולכסי פריך למאי חזו ומאני דזהיר באפי נפשה לא חזו לא זוג ולא עיגבל[2] אלא משום דהדיוט יכול לאחזירו[3] ומה שפירש נמי והתניא כו' גבי הניא מתפרלת של פרקים לא ניין דהכוח דזוג ועיגבל משנה הוא במסכת פרה (פ"ש מ"ה מ) והכיי דמסקורת דכלים[4] ומתפרק הרב פור"ש בשם ר' שמואל הואיל והדיוט יכול לאחזירם[5] ופע"ג דהשתא אלא שעיגבל לא חזי מידי כיון דהדיוט יכול בקל לאחזירה[6] כמאן דמיתחבי דמי ואם בטומאת העיגבל נטמא בין בטומאה דלכסי מתפרלו מיתבלי אלא אם הוגוג בו[7] ומיהו בלא מיבור לא יטמא כי אם העיגבל לבדו שנגע בטומאה והכי משמע ליעגא דקלמר[8] וכי תימא ה"ק אע"ג דלא מיתבלי כמאן דמיתחבי דמי משמע דאפילו אית ביה עיגבל אינו מטמא[9] אלא אם כן מחובר בו[10

אֵין בָּהּ מִשּׁוּם עַטָּרוֹת כַּלּוֹת. [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

דעה ב׳: המשנה אוסרת לצאת בכבול שהוא ׳כבלא דעבדא׳ - חותם טיט שיש לעבד בצוארו או בכסותו

שנינו במשנה, לא תצא אשה בכבול לרשות הרבים, לעיל הובא ביאור רבי אבהו מהו ׳כבול׳.

הגמרא מביאה דעה החולקת: **וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כַּבְלָא דְּעַבְדָּא תְּנַן** [חותם שעושין לעבד, והיו עושים אותו מטיט, על בגדו או על צווארו, לסימן הוכחה שהוא עבד], שחוששים שמא יורידו ויטלטלו בידיו.

[שאלה, הרי שמואל מתיר לצאת בחותם שבצוארו:]

שואלת הגמרא: **וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי, וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: יוֹצֵא הָעֶבֶד בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארוֹ** [שאם הוא יפול לא יטלטל אותו, שהרי הוא של טיט ואינו חשוב. ואף שמפחד רבו ואינו רוצה ללכת בלא ׳חותם׳ עבדות, מכל מקום כשהוא בידיו אין זה מועיל לו, שאין זה הוכחה של עבדות]. **אֶבָל לֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתוֹ.**

[תשובה: שמואל התיר בחותם שבצוארו שרבו עשה לו, והמשנה אסרה כל חותם בחותם שעשה לעצמו:]

לָא קַשְׁיָא, הָא [מה ששמואל התיר, מדובר] **דַּעֲבַד לֵיהּ רַבֵּיהּ** [בחותם שרבו עשה לו, שיש לו פחד מרבו והוא לא מורידו מצווארו להוליכו בידו].

הָא [מה שמשנתינו אסרה לצאת בחותם, מדובר] **דַּעֲבַד אִיהוּ לְנַפְשֵׁיהּ** [בחותם שהוא עשה לעצמו, שחוששים שהוא יורידו ויטלטלו].

◆◆◆

יציאה בחותם שבכסותו [הטעם ששמואל מודה בזה שאסור]

מבררת הגמרא: **בְּמַאי אוֹקִימְתָּא לְהָא דְּשְׁמוּאֵל** [במה העמדת את דברי שמואל], **דַּעֲבַד לֵיהּ רַבֵּיהּ** [בחותם שרבו עשה לו], ועליו אמר שמואל שאסור לצאת **בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתוֹ,** וקשה: **אַמַּאי לָא** [למה אסור לצאת בו, הרי לא יורידו (שהרי מפחד מרבו), ואם הוא יפול, לא יטלטלו (שהרי הוא מטיט ואינו שוה כלום).

מבארת הגמרא: **דִּילְמָא מִיפְּסַק** החותם ונשבר, **וּמִירְתַּת** [ויפחד העבד מרבו שלא יאמר שהוא נטלו להראות בשוק שהוא בן חורין], **וּמִיקַּפֵּל לֵיהּ, וּמַחֵית לֵיהּ אַכַּתְפֵיהּ** [ויקפל את טליתו, ויניחנה מקופלת על כתפיו, כדי שלא יראה מקום החותם שבבגדו ולא יבינו שנפל, והיוצא בטלית על כתפו, חייב, שהרי זה כמשוי, (וטעם זה לא שייך לגבי חותם שבצוארו - שאין הדרך לכסות את הצואר בבגדו)].

[המקור שטלית מקופלת היא משאוי:] **כִּדְרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַיּוֹצֵא בְּטַלִּית מְקֻפֶּלֶת וּמוּנַּחַת לוֹ עַל כְּתֵפָיו בְּשַׁבָּת, חַיָּיב חַטָּאת** [דאינו תכשיט אלא בזמן שלובשו דרך מלבוש].

[ראיה לחשש זה:] **וְכִי הָא דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חִינְנָא בַּר שֵׁילָא: כּוּלְּהוּ רַבָּנַן דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא** [כל החכמים שבבית ראש הגולה], **לָא לִיפְּקוּ בְּסַרְבָּלֵי חֲתִימֵי** [לא יצאו בבגדם שיש בו חותם (שהיה להם בבגדם 'חותמות' כעין עבדים, להראות שהן כפופין לריש גלותא), שמא יקרע החותם, ויניחו את הטלית על כתפם להסתיר זאת], **לְבַר מִינָּךְ** [חוץ ממך] **דְּלָא קָפְדִי עֲלָיךְ דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא** [שלא יקפידו עליך בית ראש הגולה, אם תלך בלא חותם].

◆◆◆

דברי שמואל להתיר לצאת בחותם שבצוארו [שרבו עשה לו]

גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: יוֹצֵא הָעֶבֶד בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארוֹ, אֲבָל לֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתוֹ.

[ברייתא כדברי שמואל:] **תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, יוֹצֵא הָעֶבֶד בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארוֹ, אֲבָל לֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתוֹ.**

שאלה: בברייתא כתוב שאסור לעבד לצאת בו

וּרְמִינְהוּ, לֹא יֵצֵא הָעֶבֶד בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארוֹ, וְלֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתוֹ.

זֶה וָזֶה [חותם בין בצוארו בין בכסותו], **אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה** [שאינו כלי תשמישו, ואינו תכשיט, שהוא 'גנאי' לו].

[המשך הברייתא, יציאה וטומאה ב'פעמון':] **וְלֹא** יצא **בְּזוּג** [בפעמון] **שֶׁבְּצַוָּארוֹ. אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּזוּג שֶׁבִּכְסוּתוֹ** [שהוא לנוי].

זֶה וָזֶה [זוג בין בצוארו, בין בכסותו] **מְקַבְּלִין טוּמְאָה** [שתכשיט הוא, ותכשיט של אדם יש לימוד מהפסוק שהוא מקבל טומאה].

[חותם או פעמון בבהמה:] **וְלֹא תֵּצֵא בְּהֵמָה, לֹא בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וְלֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתָהּ** [חותם שעושים לסוסים על ה'מעילים' שעושים להם כדי שלא יטנפו], **וְלֹא בְּזוּג שֶׁבִּכְסוּתָהּ, וְלֹא בְּזוּג שֶׁבְּצַוָּארָהּ** [מפני שבכל הדברים האלו, נראה שהולך למכור את בהמתו בשוק], **זֶה וָזֶה** [בין פעמון שבכסותו ובין פעמון שבצוארו] **אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה** [שתכשיט של בהמה אינו מקבל טומאה (שאין על כך ריבוי בפסוק)].

נמצא שיש ברייתא שאוסרת לעבד לצאת בחותם שבצוארו, וקשה על הברייתא השניה (וכן דעת שמואל) שמותר לעבד לצאת בחותם שבצוארו.

[הצעת יישוב הסתירה:]

לֵימָא [אולי נאמר], **הָא** [שהברייתא שהתירה לצאת בו (וכן דעת שמואל)], מדברת **דַּעֲבַד לֵיהּ רַבֵּיהּ** [בחותם שעשה לו רבו, שבו אין חשש שיורידו ויטלטלו, שהרי מפחד מרבו], **הָא** [הברייתא שאוסרת לצאת בו], מדברת **דַּעֲבַד אִיהוּ לְנַפְשֵׁיהּ** [בחותם שעשה לעצמו, שיש לחשוש שיורידו ויטלטלו, וכמו שביארנו לעיל במשנתינו].

[דחיית ההצעה:]

הגמרא דוחה את הצעה זו: **לָא** [אין לבאר שזה החילוק], (שרק במשנה לעיל היה לנו הכרח להעמיד שמדובר בחותם שעשה לעצמו - כי בחותם שעשה לו רבו, אין חשש, שהרי מפחד מרבו ולא יורידו, ואם הוא יפול אין מקפיד לטלטלו, שהרי הוא חותם של טיט, שסתם חותמות הם של טיט. אבל כאן מוכרח מהברייתא השניה שהיא מדברת בחותם של מתכת (כמבואר להלן), ובו יש חשש גם אם רבו עשה את החותם, שהרי אם הוא יפול, יטלטל אותו מחמת חשיבותו),

תירוץ: שתי הברייתות מדברות על חותם שעשה לו רבו, אלא שיש הבדל בין חותם של מתכת לשל טיט

וכך הוא יישוב הסתירה: **אִידִי וְאִידִי** [זה וזה, גם הברייתא הראשונה (ושמואל), וגם הברייתא השניה, מדברים על חותם] **דַּעֲבַד לֵיהּ רַבֵּיהּ,**

וְכָאן [הברייתא השניה, שאסרה לצאת בחותם שבצוארו, דיברה] **בְּשֶׁל מַתֶּכֶת** [שיש חשש שמא הוא יפול, יבוא לטלטלו], **וְכָאן** [שמואל, והברייתא שהתירו לצאת בחותם שבצוארו, דיברו] **בְּשֶׁל טִיט** [שאף אם הוא יפול, לא יבוא לטלטלו],

[ראיה שיש הבדל בין של מתכת לשל טיט] **וְכִדְרַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: דָּבָר הַמַּקְפִּיד עָלָיו רַבּוֹ** [אם יאבד], **אֵין יוֹצְאִין בּוֹ** [שחוששים שאם הוא יפול, יטלטל אותו בידיו]. **דָּבָר שֶׁאֵין מַקְפִּיד עָלָיו, יוֹצְאִין בּוֹ.**

[ראיה שהברייתא השנייה מדברת על של מתכת:]

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא [שהברייתא השניה מדברת על חותם של מתכת], **מִדְּקָתָנֵי זֶה וָזֶה אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה,**

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שֶׁל מַתֶּכֶת [אם תאמר שהברייתא מדברת בשל מתכת, מבואר שצריך לומר שאינם מקבלים טומאה], שרק **הָנֵי הוּא דְּלָא מְקַבְּלִי טוּמְאָה** [חותמות אלו אינם מקבלות טומאה, משום דלאו כלים נינהו, ואינם עשויים לנוי], **הָא כֵּלִים דִּידְהוּ** [אבל שאר כלי מתכות] **מְקַבְּלִי טוּמְאָה.**

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁל טִיט תְּנַן [אבל אם תאמר שהברייתא מדברת על טיט, קשה], וכי **הָנֵי הוּא דְּלָא** [רק כלים אלו לא] **מְקַבְּלִי טוּמְאָה, הָא כֵּלִים דִּידְהוּ מְקַבְּלִי טוּמְאָה,** וכי שאר כלים העשויים מטיט כזה שאינו מצרפו בכבשן מקבלים טומאה?

וְהָא תַּנְיָא: כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי גְלָלִים [כלים מגללי בקר], **וּכְלֵי אֲדָמָה** [כלים מאדמה שלא צרפם בכבשן], **אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה, לֹא מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.**

אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ שֶׁל מַתֶּכֶת.

שְׁמַע מִינַּהּ.

◆◆◆

הטעם שאסור לעבד לצאת בזוג שבצוארו ומותר בזוג שבכסותו

אָמַר מָר, וְלֹא בְּזוּג שֶׁבְּצַוָּארוֹ, אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּזוּג שֶׁבְּכִסּוּתוֹ.

שואלת הגמרא: **זוֹג שֶׁבְּצַוָּארוֹ אַמַּאי לָא** [למה עבד לא יוצא בו]?

דִּילְמָא מִיפְּסִיק וְאָתֵי לְאֵיתוֹיֵי [שמא הזוג יפול מבגדו, ויבוא להביאו].

אם כן, **זוֹג שֶׁבִּכְסוּתוֹ - נָמֵי לִיחוּשׁ דִּילְמָא מִיפְּסִיק וְאָתֵי לְאֵיתוֹיֵי** [גם נחשוש שמא הוא יפול ויבוא להביאו]?

עונה הגמרא: **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן דִּימְחָא בֵּיהּ מוּמְחָא** [שארגו בבגד ותו לא מיפסיק].

וְכִדְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כָּל שֶׁהוּא אָרוּג לֹא גָּזְרוּ [לצאת בו, דלא חיישינן בו דלמא מיפסק].

◆◆◆

זוג של בהמה, אם מקבל טומאה, סתירה בין הברייתות

אָמַר מָר, לֹא תֵּצֵא בְּהֵמָה לֹא בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וְלֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתָהּ, וְלֹא בְּזוֹג שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וְלֹא בְּזוֹג שֶׁבִּכְסוּתָהּ. זֶה וָזֶה [בין פעמון שבצווארה ובין פעמון שבכסותה] **אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה,** [שתכשיט של בהמה אינו מקבל טומאה (שפעמון של בהמה אינו נחשב כלי, ומצד 'תכשיט' אין ריבוי בפסוק לתכשיט של בהמה שהוא מקבל טומאה)].

שואלת הגמרא: **וְזוֹג דִּבְהֵמָה אֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה?**

וּרְמִינְהוּ [וקשה על כך מברייתא אחרת שאומרת:] **זוֹג שֶׁל בְּהֵמָה טָמֵא** [מקבל טומאה].

[עמוד ב] [המשך הברייתא, פעמון של דלת] **וְשֶׁל דֶּלֶת טָהוֹר** [פעמון שמחובר לדלת אינו מקבל טומאה, שהוא מחובר לקרקע].

[פעמון של דלת שהעבירו לבהמה:] **שֶׁל דֶּלֶת וַעֲשָׂאוֹ לִבְהֵמָה, טָמֵא** [מקבל טומאה, מכאן ולהבא], ואף שלא עשה 'מעשה' בטבעת, אלא רק תלה אותו, שכלים יורדים לידי 'טומאה' במחשבה.

[פעמון של בהמה שהעבירו לדלת:] **שֶׁל בְּהֵמָה וַעֲשָׂאוֹ לְדֶלֶת** [פעמון של בהמה, שהעבירו לדלת] **אַף עַל פִּי שֶׁחִבְּרוֹ לַדֶּלֶת, וּקְבָעוֹ בְּמַסְמְרִים טָמֵא** [הרי הוא עדיין מקבל טומאה, כיון שלא עשה 'מעשה' בגופו לשנותו ממה שהיה (ותלייה בדלת אינה מעשה בגוף הפעמון)],

שֶׁכָּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין לִידֵי טוּמְאָתָן [לקבל טומאה] **בְּמַחְשָׁבָה** [במחשבה להשתמש בהם כ'כלי' (כגון כאן שהעביר את הפעמון מדלת לבהמה, ללא מעשה], **וְאֵין עוֹלִין מִידֵי טוּמְאָתָן אֶלָּא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה** [שאם הם היו 'כלי' לקבל טומאה, עדיין מקבלים הם טומאה, עד שיעשו בהם שינוי מעשה בגופם].

הרי מבואר בברייתא שזוג של בהמה מקבל טומאה, וקשה על הברייתא ששנינו שזוג של בהמה אינו מקבל טומאה.

תשובה: יש הבדל בין זוג עם עינבל או בלא עינבל

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה ששנינו בברייתא השניה שזוג של בהמה מקבל טומאה, מדובר] **דְּאִית לֵיהּ עִינְבָּל** [שיש לו 'עינבל' (הוא מה שנמצא תוך הפעמון להשמיע קול)].

הָא [מה ששנינו בברייתא הראשונה שזוג של בהמה אינו מקבל טומאה, מדובר] **דְּלֵית לֵיהּ** [שאין לו] **עִינְבָּל.**

[בירור: מה ההבדל אם יש עינבל או לא] **מָה נַפְשָׁךְ, אִי מָנָא הוּא** [אם פעמון של בהמה נחשב 'כלי' לקבל טומאה, שתכשיט של בהמה נחשב אצלו לכלי], אם כן שיקבל טומאה **אַף עַל פִּי דְּלֵית לֵיהּ עִינְבָּל,** [כיון שגם בלי העינבל הוא תכשיט, וממילא הוא כלי גם בלא עינבל].

אִי לָאו מָנָא הוּא [ואם פעמון אינו 'תכשיט', וממילא אינו 'כלי'], אם כך, קשה, וכי **עִינְבָּל מְשַׁוֵּי לֵיהּ מָנָא** [וכי בגלל שיש בו עינבל, הוא נהיה תכשיט, ונעשה 'כלי' לקבל טומאה]?

[ביאור: עינבל משמיע קול, ומקבל טומאה:] מבארת הגמרא: **אִין** [אכן, כן, בגלל העינבל הפעמון מקבל טומאה, ולא בגלל שהעינבל עושה אותו לתכשיט, אלא העינבל עושה אותו ל'כלי'], **כִּדְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן,**

דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מִנַּיִן לְמַשְׁמִיעַ קוֹל בִּכְלֵי מַתָּכוֹת שֶׁהוּא טָמֵא [שהוא מקבל טומאה]?

שֶׁנֶּאֱמַר 'כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ [שהוא כלי מתכות] **תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ',** ודורשים את הלשון 'כל דבר' מלשון 'דיבור' **אֲפִילּוּ דִּבּוּר** [פעמון שיש לו עינבל והוא משמיע קול] **יָבֹא בָּאֵשׁ,** שהוא מקבל טומאה.

שאלה: אם מדובר ללא עינבל, מדוע של אדם מקבל טומאה, והרי שנינו שבלא עינבל אינו מקבל טומאה

שואלת הגמרא: **בְּמַאי אוֹקִימְתָּא** [במה העמדת את הברייתא הראשונה], **בִּדְלֵית לֵיהּ** [בשאין לו] **עִינְבָּל, אֵימָא מְצִיעֲתָא** [תאמר ותתבונן בחלקו השני של הברייתא הראשונה]: **וְלֹא** [ואין העבד יוצא] **בְּזוֹג שֶׁבְּצַוָּארוֹ, אֶבָל יוֹצֵא הוּא בְּזוֹג שֶׁבִּכְסוּתוֹ, וְזֶה וָזֶה** [בין זוג שבצוארו ובין זוג שבכסותו] **מְקַבְּלִין טוּמְאָה,**

וקשה: **אִי דְּלֵית לֵיהּ עִינְבָּל** [אם מדובר בזוג שאין לו עינבל], **מִי מְקַבְּלִי טוּמְאָה** [וכי הוא מקבל טומאה],

וּרְמִינְהוּ, הָעוֹשֶׂה זוּגִין לְמַכְתֶּשֶׁת [העושה פעמון למכתשת שמפטמין בה סממנין להקטיר לריח, שהקול יפה לבשמים], **וְלַעֲרִיסָה** [העושה פעמון לעריסה שהתינוק שוכב בתוכה, כדי שישמע התינוק וישן], **וּלְמִטְפְּחוֹת סְפָרִים** ['בדים' שמכסים בהם את הספרים, מחברים להם פעמונים, וכשרוצים לקרוא לתינוקות של בית רבן ללמוד, מקשקשים בהם, והם באים], **וּלְמִטְפְּחוֹת תִּינוֹקוֹת** [בגדים שתולין בצוארן], אם **יֵשׁ לָהֶם עִינְבָּל, טְמֵאִין** [הרי הם מקבלים טומאה]. אם **אֵין לָהֶם עִינְבָּל, טְהוֹרִין** [אינם מקבלים טומאה, שכל עוד שאין להם פעמון אינם כלי מושלם].

נִיטְּלוּ עִינְבְּלֵיהֶן [לאחר שנטמאו], **עֲדַיִן טוּמְאָתָן עֲלֵיהֶם,** דלא הוי ככלי שנשבר ובטל מתורת כלי ליטהר מטומאתו.

הרי שמבואר בברייתא שפעמון של אדם שאין בו עינבל אינו מקבל טומאה, וקשה על הברייתא הנ"ל.

תשובה: יש הבדל בין פעמון שמיועד להשמעת קול, לפעמון של גדול שהוא תכשיט

עונה הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי** [אלו הדברים, שפעמון ללא עינבל, אינו מקבל טומאה], היינו **בְּתִינוֹק** [בפעמון שלצורך תינוק], וכדומה **דִּלְקָלָא עָבְדִי לֵיהּ** [שהוא מיועד רק לצורך השמעת קול], ובלא 'עינבל' אינו כלי. **אֲבָל גָּדוֹל** [פעמון שמיועד לצורך גדול] **תַּכְשִׁיט הוּא לֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ עִינְבָּל.**

✦✦✦

הטעם שפעמון שנשבר העינבל שלו, טומאתו עליו

אָמַר מָר, נִיטְלוּ עִינְבְּלֵיהֶן [פעמונים שהיו להם עינבל, והעינבל ניטל מהם] **עֲדַיִן טוּמְאָתָן עֲלֵיהֶן,** ואינם ככלי שנשבר להתבטל מתורת כלי.

מבררת הגמרא: **לְמַאי חָזוּ** [לאיזה דבר ראוי פעמון כזה, כלומר: למה משתמשים בו לאחר שנשבר ממנו העינבל, ומדוע אינו נחשב לכלי שנשבר, שטומאתו פוקעת ממנו]?

ביאור א': הואיל והדיוט יכול לתקנו

אָמַר אַבָּיֵי: הוֹאִיל שֶׁהַהֶדְיוֹט יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ, ואין צריך אומן לכך, לכן אינו נחשב ככלי שנשבר.

[דחיית הביאור:] **מֵתִיב רָבָא, הַזּוּג, וְהָעִינְבָּל, חִבּוּר** [כשהן יחד הרי הן כלי אחד, ואם נטמא חלק אחד, גם החלק השני טמא. ואם היזו על חלק אחד, גם השני נטהר], ומשמע שאם הופרדו חלקים אלו זה מזה, הרי זה ככלי שניטל מקצתו, שאף שהדיוט יכול להחזירו, אינו 'כלי שלם' עד שמחזירים אותו.

[הצעת יישוב הביאור] **וְכִי תֵּימָא הָכִי קָאָמַר: אַף עַל גַּב דְּלָא מְחַבַּר, כְּמַאן דִּמְחַבַּר דָּמֵי** [ואם תאמר שכוונת הברייתא, שהזוג והעינבל הם חיבור, אפילו כשהם מפורדים זה מזה].

[דחיית ההצעה:] **וְהָתַנְיָא, מַסְפּוֹרֶת שֶׁל פְּרָקִים** [מספריים העשויים משני חלקים, שמרכיבים אותם זה עם זה כדי להשתמש בהם] **וְאִיזְמֵל שֶׁל רְהִיטְנֵי** ['סכין' שמרכיבים אותו בין שני עצים העשויים לכך (כמו סכין שמורכב על מעמיד של מסור, ומשתמשים בו להחליק עצים וכדומה)], כל אלו הם **חִבּוּר לַטּוּמְאָה** [ואם נטמא זה נטמא זה] **וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה** [אם היזו על אחד מהם, אין השני טהור],

וְאָמְרִינַן מָה נַפְשָׁךְ, אִי חִבּוּר הוּא, אֲפִילּוּ לְהַזָּאָה. וְאִי לָא חִבּוּר הוּא, אֲפִילּוּ לְטוּמְאָה נָמֵי לָא.

וְאָמַר רַבָּה: דְּבַר תּוֹרָה, בִּשְׁעַת מְלָאכָה [בשעה שעושים בכלים אלו מלאכה], הרי הם **חִבּוּר, בֵּין לְטוּמְאָה בֵּין לְהַזָּאָה. שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה** [בשעה שאין עושים עמהם מלאכה, הואיל ואינם צריכים להיות מחוברין כשאין משתמשים בהם], **אֵינוֹ חִבּוּר לֹא לְטוּמְאָה וְלֹא לְהַזָּאָה,** שהרי הם כשני כלים ואינם חיבור ואף על פי שמחוברין, **וְגָזְרוּ** לחומרא **עַל טוּמְאָה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה** [שיהיה טמא, אם החלק השני נטמא], **מִשּׁוּם טוּמְאָה שֶׁהִיא בִּשְׁעַת מְלָאכָה. וְעַל הַזָּאָה שֶׁהִיא בִּשְׁעַת מְלָאכָה** [שלא יטהר, בהזאה על החלק השני] **מִשּׁוּם הַזָּאָה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה,** ולכן הוא חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה לעולם.

הרי מבואר שכשהם מפורדים אינם חיבור, שהרי אפילו כשהם מחוברים, כשאין זה בשעת מלאכה, אינו חיבור, וכל שכן שכשהוא מפורק והדיוט יכול להחזירו שאינו נחשב לחיבור.

הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס. ומסמע קול כתמלה ולא בטל ליה ממלאכה לאשמה והוה ליה ככלי שיקב בפחות ממנ"ש דקיי"ל דלא טיהר מטומאתו משום דלאו בכלאמה. והשתא אימרינן כולהו דבתמה טהורה בלא עיגול דקתני במתני' קטיירא דלאו מגת הוא ובעיגול טמא כדאמריינן דעיגול בעי מגת ולאדם גדול אף בלא עיגול טמא דלמכשיר הוא ולא בעי עיגול והיינו דקתני בקטיירא דמקבלין טומאה ולדקתני דלקלא עביד קבולי הוא דלא קביל בלא עיגול כדקתני אין לחם עיגול טהורים בשלא היה בו עיגול מעולם אלא בלא גמרה מלאכתן [1] נמצא עיגולן בין לפני טומאה בין לאחר טומאה טמאים דלא נשתברו כשיעור ה"ג לא בח"כ[2] **ול כלי אשר יש עליו.** ריש קדקא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי במשמע ופי' אין עשוי לשיבה: **פרקב.** חלי סלסה פי' מרי וקב: **ס"ל אשר יש.** מדלא כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכתיב שכב ישב מכאן נשב המעמד עליו תמיד וישב עליו תמיד במיושב לשכיבה ולישיבה וגבי משכב נמי דרשי לה התם הכי. וכבל הסמרים כתיב בהדיא על הכלי אשר ישב עליו[3] וקרא אחר הוא ומפרשים אותו התלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו אחר ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיושב לישיבה קאמר ולא היא דאחר ישיבות דקאמר טומא לריכי כדמפרש התם יושב אל"ס שלא נגע ולא שלא ישב או נתלה ולא נגע טמא דלישנעיל לאיכתב גבי זב שטימא כלי בישיבתו ואל"ס גבי זב שטימא כלי בישיבתו ואל"ס שלא נגע ואילטרך גבי טהור נמי שנטמא בנגיעה אל"ס שלא נגע ועוד אמ"כ לאו אהכהלא קרא קמני לה: **ר' אלעזר אומר מדרסות כו'.** בין בתחלת טומאה לענין שאמרינן דאינו מקבל מדרס לטיהור אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון ג' על ג' שנטמאו מדרס לטיהור אב הטומאה ונאלכן טהור מן המדרס לתמרינן בו עמוד ונעשה מלאכתו תלאשונה שהיה ראוי לישיבה וכרי אפילו אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בה אל שלא יעלה ואינו כלי לקבל טומאה מיהו מתורת אב הטומאה מיהר לו: **ואין אומרים.** לענין אב הטומאה אי טומאת מן עמוד ונעשה מלאכתו לגומר בה טמא ונשבר ועודהו ראוי למלאכה בעלמא שאין מענין מלאכה לאשמה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתו לאשמה וכיון דלא חזי לכבי הא טהור וכ"ש דבתמלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתו לאשמה דטימא אם אינו מיוחד לטמא לא יקבל טומאה מן המדרס[4]: **אומר כו'.** דלא לא עביד מענין מלאכה לאשמה טהור. ועל כרחך לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין אבאבר ולטהרו בדסרדיאית דליכא לפרוסה כי הכיא דמדרסות ולמימרא דלכל שאינו עשוי לטמא לא יטמא בתמא דאמר ר' יוחנן אמר אל"ס אל"ל ועל כל הכלים: **איפוך קמייפא.** דר' יוסי בר' חנינא ל' יוחנן: **סנדל של בחמה.** שלא ליחוק בפרסותיה בלאנגיס: **נמאי חזי.** לי מעוט בחמה אין תכשיט לבהמה: **מניחו בגרגיו.** הוא בעצמו. אלמא הואיל ולאם סנדל עשאו לי לאו דלאו לענילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן: **איכא בייהו תמאים.** לרב לי מטמא דאין לאו לשמוח ורב סיבה לית ליה קסבר אין מוליכין אמן לאלמחה לאוך ור"ש בן רב ר"ל ר' יוחנן נמי איכא בייהו תמאים: **בין ר' חנינא וכו' איכא בייהו דיקוי.** כבד ואין לאוי בו לברוח:

כדעבד

הכהמה לקלקלו רבינו שמואל גרים סנדל ל בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל לא בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל לא בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל לא

מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה. [א]אומר ר"י דדוקא בכלילא שיר שמוחל כבא וכן רבי אליעזר[ב] דוקא בעיר של זהב שאין לכל הנשים רגילות בהן אלא אשה חשובה[ג] אבל שאר מרגליות נשים אחריני אפי' לאשה חשובה דאין נמלך בין הנשים[ד] והכיי דאיתא מס"ק כירה (לעיל דף מו:) דקאמר עולא מה טעם דאיכא חלוקא בתרא כלי עליהן ומה דתק לומר כן כיון דחזי לנשים חשובות אפי' לרבנן דאמרי בעיר של זהב לאשה חשובה ומחוייב לא משלפא ומחויא בכלילא רב אסר ושמואל אשרי דאנוסכא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא עיקר רב אשי מתני לקולא דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב כלילא שרי [ב]אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא רבה אריכא [דאיטלע] לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא הוה ליה אינישא ללוי למיתב גביה [ג] וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ור' אפס בדקאי קאי ולא הוה ליה אינישא ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שכיב לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דבי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא בר' חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיקים [ד]ותנזר אומר ויקם לך וגו' דרש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא דרש רבה בר אבוה כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו [ה]ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצאת חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצאת פטורה [ו]רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה במאי קמיפלגי ר"מ סבר משוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא דילמא שלפא ומחויא ליה ואתיא לאתויי ור"א סבר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא משלפא ומחויא כלילא רב אסר ושמואל [ז]אשרי דאניסכא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא עיקר רב אשי מתני לקולא [ח]דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא [ט]א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב כלילא שרי [י]אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא רבה אריכא [דאיטלע] לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא הוה ליה אינישא ללוי למיתב גביה [כ] וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ור' אפס בדקאי קאי ולא הוה ליה אינישא ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שכיב לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דבי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא בר' חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיקים [ל]ותנזר אומר ויקם לך וגו' דרש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא דרש רבה בר אבוה

במחווא כלילא שרי ונפקו תמני סרי כלילי מחדא מבואה אמר רב יהודה אמר רב שמואל קמרא שרי איכא דאמרי דארוקתא ואמר רב ספרא מידי דהוה אבטלית מוזהבת ואיכא דאמרי [מ]דאניסכא ואמר רב ספרא מידי דהוה אבטלית א"ל רבינא לרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי א"ל [נ]תרי המיינני קאמרת אמר רב אשי [ס]האי דסוקא אי אית לה מפרחייתא שרי ואי לא אסיר: ולא בקטלא: מאי קטלא מנקטא פארי: נזמים: [ע]נזמי האף: ולא בטבעת שאין עליה חותם: הא יש עליה חותם חייבת אלמא לאו הכשיט הוא ורמינהו [פ]תכשיטי נשים טמאים ואלו הן תכשיטי נשים קטלאות נזמים וטבעות ובטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם ונזמי האף אמר רבי זירא לא קשיא הא ר' נחמיה הא רבנן [צ]דתניא [ק]היא של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה ורבי נחמיה מטמא שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו בקולב

[ר]מתיבתא דרב אחאי בר יאשיה אמר הכי אמר רב אחאי בר יאשיה אמר הכי אמר רב אמי אמר רב יוחנן אמר הכי אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר הכי אמר רבי אליעזר אמר הכי אמר רבי עקיבא אמר הכי אמר רבי יהושע אמר הכי אמר רבי אלעזר אמר הכי אמר רבי אבא אמר הכי אמר רבי אבהו

ביאור ב: הפעמון מקבל טומאה, כיון שהוא ראוי למלאכתו הראשונה להשמיע בו קול

אֶלָּא אָמַר רָבָא: מה שאמרה הברייתא שפעמון שהיה בו עינבל והוא ניטל, עדיין טומאתו עליו, הכונה שרק הפעמון עדיין מקבל טומאה, כיון שהוא ׳כלי׳ בפני עצמו גם כשאינו מחובר לפעמון, **הוֹאִיל וְרָאוּי לְהַקִּישׁוֹ** [להקיש עם הפעמון] **עַל גַּבֵּי חֶרֶס,** והרי הוא משמיע קול כבתחלה, נמצא שהוא לא ׳התבטל׳ מייעודו הראשון.

(אבל העינבל אינו כלי בפני עצמו, וכיון שהוא ניטל מהפעמון, הרי הוא שבר כלי, שאינו מקבל טומאה, ואם הוא היה טמא, הרי הוא נטהר מטומאתו).

[מאמר כביאור זה:] **אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: הוֹאִיל וְרָאוּי לְהַקִּישׁוֹ עַל גַּבֵּי חֶרֶס.**

◆◆◆

ביאור ג: הפעמון מקבל טומאה, כיון שהוא ראוי לתת בו מים לתינוק לשתות

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הפעמון מקבל טומאה, אף כשניטל ממנו העינבל, **הוֹאִיל וְרָאוּי לְגַמֵּעַ בּוֹ מַיִם לְתִינוֹק,** ואף שאינו מעין מלאכתו הראשונה, מ״מ כיון שהוא ראוי לשימוש הרי הוא עדיין כלי ומקבל טומאה.

[שאלה: והלא לרבי יוחנן צריך שיהיה ראוי למלאכתו הראשונה]

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יוֹחָנָן לָא בָּעֵי מֵעֵין מְלָאכָה רִאשׁוֹנָה?** והרי בברייתא להלן שנינו, את יסוד הדין שצריך שיהיה ראוי למלאכתו הראשונה, ועל ברייתא זו נחלקו האמוראים אם דין זה נאמר גם בטמא מת ורבי יוחנן אומר שכלל זה נאמר גם לגבי טומאת מת:

[הברייתא, שמבואר בה שצריך שיהיה מעין מלאכתו הראשונה:]

וְהָתַנְיָא והרי שנינו לגבי טומאת מדרס [הזב הוא ׳אב הטומאה׳, ומה שהזב דורס עליו (יושב או שוכב עליו) נהיה גם כן אב הטומאה, טומאה זו נקראת גם ׳משכב ומושב׳] **׳וְכָל כְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו** הזב יטמא׳ **וְגוֹ׳, יָכוֹל כָּפָה סְאָה** [הפך כלי שאינו מיועד לישיבה, אלא מיועד לקבל בתוכו (תכולת הכלי משקל סאה, ולכן הוא נקרא ׳סאה׳)] **וְיָשַׁב עָלֶיהָ,** או **כָּפָה** [הפך כלי שתכולתו] **תַּרְקַב** [חצי סאה, (שהוא ג׳ קב, תרקב מלשון: תרי, וקב, כלומר: שתי קב, ועוד קב)] **וְיָשַׁב עָלֶיהָ, יְהֵא טָמֵא?**

תַּלְמוּד לוֹמַר ׳אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב׳, ממה שלא כתוב ׳אשר יָשַׁב׳, שמשמע שישב עליו פעם אחת, אלא כתוב ׳אשר יֵשֵׁב׳, שמשמע שהוא מיועד לישיבה שיושב עליו תמיד, דורשים: **מִי שֶׁמְּיוּחָד לִישִׁיבָה,** רק הוא מקבל טומאת ׳מושב׳ אם הזב יושב עליו, **יָצָא זֶה** [שיושב על דבר שאינו מיועד לישיבה אלא למלאכה אחרת], **שֶׁאוֹמְרִים לוֹ** [על מי שיושב על כלי זה] **עֲמוֹד** [קום מהמושב], **וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ** [שהרי אינו מיועד לישיבה אלא למלאכה, וכיון שכך - אינו מקבל טומאת מושב].

[מחלוקת האמוראים, שבה מבואר דעת רבי יוחנן שבטומאת מת אין צריך שיהיה ראוי למעין מלאכתו הראשונה]

[דעת רבי אלעזר שדין זה לא נאמר בטומאת מת כלל:] **רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּמִדְרָסוֹת** [לגבי טומאת מדרס], **אוֹמְרִים: עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ** [גם לגבי 'קבלת טומאה' - שאם ה'מושב', אינו מיועד לישיבה אינו מקבל טומאת מושב. וכן לגבי 'ביטול טומאה' - שכלי שהיה ראוי לישיבה ועכשיו אינו עומד לכך, שוב אינו מקבל טומאת מדרס, כיון שכבר אינו מיועד לישיבה, וכאשר אומרים: עמוד ונעשה מלאכתינו הראשונה, אינו ראוי למלאכתו הראשונה].

וְאֵין אוֹמְרִים בִּטְמֵא מֵת: עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ [גם לגבי 'קבלת הטומאה' - שכלי מקבל טומאת מת, אף אם אינו מיועד לשימוש למת, כמפורש בתורה שטומאת מת היא ב'כל הכלים'. וכן לגבי 'ביטול טומאה'- שכלי שנטמא בטומאת מת, ונשבר, ועדיין הוא ראוי למלאכה בעלמא שאינה מעין המלאכה ראשונה, עדיין הוא בטומאתו. ואף שכאשר אומרים: עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה, אינו ראוי לכך].

[דעת רבי יוחנן, שדין זה נאמר גם בטומאת מת, לגבי 'ביטול טומאה':] **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף אוֹמֵר בִּטְמֵא מֵת עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ,** [גבי 'ביטול טומאה' - כלי שנטמא בטומאת מת, ונשבר, אם אינו ראוי למלאכתו הראשונה, שוב אינו מקבל טומאה (אמנם לגבי 'קבלת טומאה' - רבי יוחנן מודה לרבי אלעזר)].

הרי מבואר בברייתא, שלפי רבי יוחנן כלי שהיה טמא, ונשבר, אם אינו ראוי למלאכתו הראשונה, שוב אינו מקבל טומאה.

[תשובה:] יש לומר שהשיטות שנשנו לעיל הם להיפך, ודעת רבי יוחנן שהפעמון טמא כי הוא ראוי להקישו על גבי חרס שהוא אכן ראוי למעין מלאכתו הראשונה

עונה הגמרא: **אֵיפוּךְ קַמַּיְיתָא** [תהפוך את שמות האמוראים במאמר הראשון, שרבי יוסי ברבי חנינא אמר שהפעמון טמא כי הוא ראוי לגמע בו מים לתינוק, שלשיטתו אף אם אינו ראוי למעין מלאכתו הראשונה לא בטלה ממנו טומאתו. ודעת רבי יוחנן שהפעמון טמא, כי הוא ראוי להקישו על גבי חרס שלשיטת רבי יוחנן אם אין ראוי למעין מלאכתו הראשונה אין מקבל טומאה].

[מבררת הגמרא]: **וּמַאי חֲזֵית דְּאָפְכַתְּ קַמַּיְיתָא** [ומה ראית להפוך את שמות האמוראים במאמר הראשון], **אֵיפוּךְ בָּתְרַיְיתָא** [תהפוך את שמות האמוראים במאמר האחרון, ותאמר שלדעת רבי יוחנן אף אם אינו ראוי למעין מלאכתו הראשונה, לא בטלה ממנו טומאתו. ולרבי אלעזר אם אינו ראוי למלאכתו הראשונה, בטלה טומאתו]?

[מבארת הגמרא:] **הָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ** [הרי שמענו] **לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּבָעֵי מֵעֵין מְלַאכָה רִאשׁוֹנָה, דְּתַנְיָא: סַנְדָּל שֶׁל בְּהֵמָה שֶׁל מַתֶּכֶת** [שעושים לבהמה 'נעל' מתכת כדי שלא תנזק מאבנים], **טָמֵא** [הרי הוא מקבל טומאה].

ועל ברייתא זו נחלקו האמוראים למה הוא מקבל טומאה, **לְמַאי חֲזֵי** [למה הוא ראוי והרי תכשיט של בהמה אינו מקבל טומאה (שסנדל של בהמה אינו נחשב כלי, ומצד 'תכשיט' אין ריבוי בפסוק לתכשיט של בהמה שהוא מקבל טומאה)].

ולבאר זאת שנינו ג' דעות בראשונים, מדוע הסנדל נחשב לכלי.

א. **אָמַר רַב: רָאוּי לִשְׁתּוֹת בּוֹ מַיִם בַּמִּלְחָמָה.**

ב. **וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: רָאוּי לָסוּךְ בּוֹ שֶׁמֶן בַּמִּלְחָמָה.** (רב לא אומר טעם זה, שהוא סובר שבזמן רגיל אין משתמשים בסנדל זה לשמן, ולמלחמה לא מצוי שלוקחים שמן, וממילא אינו יכול להיחשב ככלי בגלל שהוא ראוי לשימוש זה).

ג. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּשָׁעָה שֶׁבּוֹרֵחַ מִן הַקֶּרֶב, מַנִּיחוֹ** [האדם מניח את הסנדל] **בְּרַגְלָיו** [של עצמו] **וְרָץ עַל קוֹצִין וְעַל הַבַּרְקָנִים** [ומוכח מכך שדעת רבי יוחנן שאינו מקבל טומאה, אלא אם כן הוא ראוי למעין מלאכתו הראשונה].

ועל כן ביארה הגמרא שיש להפוך את שמות האמוראים במאמר הראשון, שרבי יוחנן הוא האומר שהפעמון מקבל טומאה הואיל וראוי להקישו על גבי חרס, ולא הפכו את השמות במאמר השני לומר שרבי יוחנן אינו סובר שצריך שיהיה ראוי למעין מלאכתו הראשונה.

◆◆◆

[הנפקא מינה בין ג' טעמי האמוראים בטעם לטומאת הסנדל של הבהמה]

מבררת הגמרא: **מַאי בֵּין רַב** [שאמר שהטעם הוא, הואיל וראוי לשתות מים במלחמה] **לְרַבִּי חֲנִינָא** [שאמר שהטעם הואיל וראוי לסוך בו שמן]?

מבארת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּמַאִיס** [אם הסנדל נעשה מאוס, לפי טעמו של רב, אינו מקבל טומאה, שהרי אינו ראוי לשתות בו מים במלחמה. ולפי טעמו של רבי חנינא הוא מקבל טומאה, שהרי הוא לקבלת שמן].

מבררת הגמרא: מה הנפקא מינה **בֵּין רַבִּי יוֹחָנָן** [שהטעם הואיל ומניחו בקרב ברגליו] **לְרַבִּי חֲנִינָא** [שהטעם הואיל וראוי לסוך בו שמן למלחמה]?

מבארת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּיַקִּיר** [אם הסנדל כבד, ואין ראוי לברוח ולרוץ בו במלחמה, לפי טעמו של רבי יוחנן אינו מקבל טומאה. ולפי טעמו של רבי חנינא הוא מקבל טומאה].

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא** תצא **בְּעִיר שֶׁל זָהָב.**

מַאי בְּעִיר שֶׁל זָהָב?

רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יְרוּשָׁלַיִם דְּדַהֲבָא [תכשיט שמצוייר עליו 'ירושלים של זהב'] [עמוד ב] **כְּדַעֲבַד לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא לְדִבְיתְהוּ** [כמו שעשה רבי עקיבא לאשתו].

ג' דעות בדין יציאה בעיר של זהב

[דעה א', חייבת חטאת:] **תָּנוּ רַבָּנַן, לֹא תֵּצֵא אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁל זָהָב, וְאִם יָצְתָה, חַיֶּבֶת חַטָּאת. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

[דעה ב', אסור מדרבנן:] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא תֵּצֵא, וְאִם יָצְתָה פְּטוּרָה.**

[דעה ג', מותר:] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁל זָהָב לְכַתְּחִלָּה.**

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי?

[ביאור דעה א'] **רַבִּי מֵאִיר סָבַר, מַשּׂוֹי הוּא.**

[ביאור דעה ב'] **וְרַבָּנַן סָבְרִי, תַּכְשִׁיט הוּא, דִּילְמָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא לֵיהּ, וְאָתְיָא לְאַתּוּיֵי** [וחכמים גזרו שמא היא תורידו להראותה לחברתה, ותבוא לידי טלטול ברשות הרבים].

[ביאור דעה ג'] **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר, מַאן דִּרְכֵּהּ לְמִיפַּק** [מי דרכה לצאת] **בְּעִיר שֶׁל זָהָב, אִשָּׁה חֲשׁוּבָה, וְאִשָּׁה חֲשׁוּבָה לָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא** [אין דרכה להוריד את תכשיטיה ברשות הרבים כדי להראותם לחברתה].

✦✦✦

יציאה ב'כלילא' [תכשיט על המצח]

כְּלִילָא [תכשיט על המצח, וקושרים אותו מאוזן לאוזן],

[דעה א:] **רַב, אָסַר.**

[דעה ב:] **וּשְׁמוּאֵל, שָׁרֵי.**

[דרך א' בביאור המחלוקת: המחלוקת כשאין כולו מזהב, אבל כולו מזהב, אסור לכולי עלמא]

דַּאֲנִיסְכָּא [אם הוא עשוי כולו מזהב או מכסף (ניסכא, הוא מלשון 'נסכא', גוש כסף או זהב, לאחר שמתיכים אותו, ועושים ממנו 'טס' משתמשים בו כתכשיט) **כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר** [כיון שהוא תכשיט חשוב וחוששים שמא היא תורידו כדי להראותו לחברותיה, ותבוא לטלטלו ד' אמות].

כִּי פְּלִיגִי דַּאֲרוּקְתָּא [שאין כולו מזהב, אלא רצועת משי טווי, 'משובצת' בזהב ובאבנים טובות], **מָר סָבַר אֲנִיסְכָּא עִקָּר** [הזהב שיש בו הוא העיקר, והיא מראה אותו לחברותיה], **וּמָר סָבַר אֲרוּקְתָּא עִקָּר** [רצועת המשי היא העיקר, ואינה חשובה, וממילא אין חוששים שהיא תורידה להראות לחברותיה].

[דרך ב' בביאור המחלוקת: המחלוקת כשכולו מזהב, אבל אם אין כולו מזהב לכולי עלמא, מותר]

רַב אַשִׁי מַתְנֵי לְקוּלָּא: דַּאֲרוּקְתָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּשַׁרִי

כִּי פְּלִיגִי דַּאֲנִיסְכָּא, מָר סָבַר, דִּילְמָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא וְאָתֵי לְאַתּוּיֵי [שחוששים שמא היא תורידו ותראה אותה לחברותיה, ותבוא לטלטלה ד' אמות ברשות הרבים].

וּמָר סָבַר, מַאן דִּרְכֵּהּ לְמִיפַּק [מי דרכה לצאת] **בִּכְלִילָא, אִשָּׁה חֲשׁוּבָה, וְאִשָּׁה חֲשׁוּבָה לָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא** [אין דרכו להוריד ולהראות את תכשיטיה].

[הוכחה כדרך ב' בביאור המחלוקת]

אָמַר לֵיהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר בַּר חָנָה לְרַב יוֹסֵף: בְּפֵרוּשׁ אֲמַרְתְּ לַן [לפני חלייך קודם ששכחת תלמודך] **מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: כְּלִילָא שָׁרֵי**, ולפי דרך א' בביאור מחלוקת רב ושמואל אי אפשר לבאר זאת, שהרי רב אוסר בכל סוגי ה'כלילא'. אך לפי דרך ב' אפשר ליישב שהרי בכלילא שאין כולה מזהב (דארוקתא) כולי עלמא מודים שמותר, ובזה אמר רב 'דארוקתא' מותר.

דעת לוי להתיר כלילא

אֲמַרוּ לֵיהּ לְרַב: אֶתָּא גַּבְרָא רַבָּה אֲרִיכָא [בא אדם גדול, וגבוה] **לִנְהַרְדְּעָא, וּמִטְּלַע** [והוא צולע], **וְדָרֵשׁ, כְּלִילָא שְׁרִי.**

אֲמַר רב: **מַאן גַּבְרָא רַבָּה אֲרִיכָא [דְּאִיטְּלַע], לֵוִי** [שלוי היה צולע, כמבואר בגמרא (סוכה נג.) כיצד ומדוע נהיה צולע].

רב: לוי היה יושב עם רבי חנינא, וכיון שרבי אפס נפטר, נעשה רבי חנינא ראש ישיבה, ולא היה ללוי עם מי לשבת

והוסיף רב ואמר, ואם לוי ירד מארץ ישראל לנהרדעא, **שְׁמַע מִינַּהּ, נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אַפָּס** [שכל עוד שרבי אפס חי, והוא ישב בראש הישיבה בארץ ישראל, ישב לוי עם רבי חנינא מחוץ לבית המדרש, **וִיתִיב רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵישָׁא** [וכיון שרבי אפס נפטר, ישב רבי חנינא במקומו בראשות הישיבה], **וְלָא הֲוָה לֵיהּ אִינִישׁ לְלֵוִי לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ** [ולא היה לו ללוי אדם לשבת עמו], **וְקָאָתֵי לְהָכָא** [ולכן הוא הגיע לכאן, לנהרדעא].

[שבתחילה כאשר רבי נפטר, הוא מינה את רבי חנינא להיות ראש ישיבה - אך כיון שהיה רבי אפס גדול מרבי חנינא בשנתיים - לא קיבל עליו רבי חנינא את התפקיד.

ומכל מקום כיון שרבי חנינא היה חשוב, הוא לא נכנס לבית מדרשו של רבי אפס. ומחמת כבודו ישב עמו לוי מחוץ לבית המדרש באותה תקופה.

לאחר שרבי אפס נפטר, התמנה רבי חנינא לראשות הישיבה, וללוי לא היה עם מי לשבת, כיון שרבי חנינא לא היה גדול מ'לוי' לא בתורה ולא בשנים. ולכן הוא ירד לנהרדעא].

שאלה: אולי רבי חנינא נפטר, ולכן לא היה ללוי עם מי לשבת

שואלת הגמרא: **וְדִילְמָא נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא** [אולי רבי חנינא נפטר] **וְרַבִּי אַפָּס כִּדְקָאֵי קָאֵי** [ורבי אפס עמד על עמדו כלומר נשאר בחיים, ועדיין היה ראש הישיבה], **וְלָא הֲוָה לֵיהּ אִינִישׁ לְלֵוִי לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ, וְקָאָתֵי לְהָכָא** [וכיון שרבי חנינא נפטר, לא היה ללוי עם מי לשבת, ולכן הוא בא לכאן, לנהרדעא].

תשובה א': אם רבי חנינא נפטר, ורבי אפס נשאר חי, היה לוי נכנס לבית מדרשו של רבי אפס

מבארת הגמרא: **אִם אִיתָּא דְּרַבִּי חֲנִינָא שְׁכִיב** [אם נכון הדבר שרבי חנינא נפטר], **לֵוִי לְרַבִּי אַפָּס מִיכָּף הֲוָה כְּיִיף לֵיהּ** [לוי היה נכנס לבית מדרשו של רבי אפס, והיא כפוף לו, שהרי רב אפס היה זקן ממנו].

תשובה ב': לא יתכן שרבי חנינא נפטר בלא שיהיה ראש ישיבה כדבריו של רבי

וְתוּ [ועוד], **דְּרַבִּי חֲנִינָא לָא סַגִּי דְּלָא מָלֵיךְ** [לא יתכן שרבי חנינא נפטר ולא הספיק למלוך (כלומר להיות ראש הישיבה)], **דְּכִי הֲוָה קָא נִיחָא נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אָמַר** [שהרי כאשר נחה נפשו של רבי, אמר]: **חֲנִינָא בְּרַבִּי חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ. וּכְתִיב בֵּהּ בְּצַדִּיקִים: 'וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ', וְגוֹ'.**

◆◆◆

דרשת אמוראים להתיר כלילא

דְּרַשׁ לֵוִי בִּנְהַרְדְּעָא: כְּלִילָא שׁרי [מותר לצאת בכלילא].

נְפוּק עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע כְּלִילֵי מִכּוּלַּהּ נְהַרְדְּעָא [יצאו עשרים וארבע נשים לבושות בכלילא מכל נהרדעאה].

דְּרַשׁ רַבָּה בַּר אֲבוּהּ בְּמָחוֹזָא: כְּלִילָא שׁרי [מותר לצאת בכלילא].

וּנְפַקוּ תַּמְנֵי סְרֵי כְּלִילֵי מֵחֲדָא מְבוֹאָה [ויצאו שמונה עשרה נשים לבושות בכלילא ממבוי אחד במחוזא].

◆◆◆

יציאה ב'קמרא' [חגורה מקושטת]

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב שְׁמוּאֵל: קַמְרָא שׁרי [אבנט חשוב מ'טס' של זהב, ויש שעושין אותו מרצועת משי משובץ בזהב ואבנים קבועות בו],

[ביאור א'] **אִיכָּא דְּאָמְרִי: דַּאֲרוּקְתָּא** [שדבריו נאמרו לגבי 'קמרא' שעשוי מרצועת משי משובץ בזהב ואבנים טובות]. **וְאָמַר רַב סָפְרָא** שהטעם שמותר לצאת בו, **מִידֵּי דְּהָוֵה אַטַּלִּית מוּזְהֶבֶת** [שהוא כמו טלית מוזהבת שהיא תכשיט ולכן מותר לצאת בה, ואין בזה חשש שמא יורידוהו, שאין דרך להתיר חגורתו בשוק, ויפלו בגדיו].

[דרך ב' בביאור המחלוקת:] **וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: דַּאֲנִיסְכָּא** [שדבריו נאמרו לגבי 'קמרא' שעשוי כולו מזהב או כסף]. **וְאָמַר רַב סָפְרָא** שהטעם שמותר לצאת בו, **מִידֵּי דְּהָוֵה אַאַבְנֵט שֶׁל מְלָכִים,** שהוא כמו אבנט של מלכים, שכל ישראל בני מלכים, והם ראוים לצאת בו].

◆◆◆

'קמרא' [חגורה מקושטת] על חגורה רגילה

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אשי: קַמְרָא עִילְּוֵי הֶמְיָינָא מַאי [האם מותר לצאת ב'קמרא' שהיא חגורה מקושטת, אם חוגר אותה על החגורה הרגילה שלו],

אֲמַר לֵיהּ: תְּרֵי הֶמְיָינֵי קָאָמְרַתְּ [שתי חגורות אמרת, הרי ודאי משאוי הוא, ואסור].

◆◆◆

'חתיכת מעיל' שמחברים לבגד

אָמַר רַב אשי: הַאי רְסוֹקָא [חתיכת מעיל רחבה], **אִי אִית לֵיהּ מַפְּרְחָיְיתָא** [אם יש לה רצועות קצרות תלויות בה לקושרה בהם ולהדקה סביבותיו], **שׁרי** [מותר לצאת בזה]. **וְאִי לָא** [ואם אינו מחובר ברצועות כאלו], **אֲסִיר** [אסור לצאת עמו, שכיון שאינו קשור טוב, יש לחשוש שהוא יפול ויבואו לטלטלו ברשות הרבים].

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא** תצא **בְּקַטְלָא.**

מַאי קַטְלָא?

מְנַקְּטָא פָּארֵי [בגד שיש לו לולאות ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרתו סביב צוארה, והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר בזהב].

◆◆◆

שנינו במשנה: ולא תצא **בְּנָזְמִים.**

נִזְמֵי הָאָף. [אבל נזמי האוזן מותרין לכתחלה, דטריחא לה מילתא למישלף ואחויי מפני שאזניה מכוסות בקישורין].

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא** תצא **בְּטַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם,** ואם יצאה בו פטורה.

סתירה בדין טבעת שיש עליה חותם, לאשה

מדייקת הגמרא: ממה שאמרה המשנה שאם יצאה בטבעת שאין עליה חותם, היא פטורה, משמע: **הָא יֵשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם חַיֶּבֶת** חטאת, **אֲלָמָא לָאו תַּכְשִׁיט הוּא** [נמצא שמהמשנה מוכח שטבעת שיש עליה חותם אינו תכשיט לאשה, אלא משאוי].

[סתירה: בברייתא מבואר שהוא תכשיט לאשה:] **וּרְמִינְהוּ, תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים, טְמֵאִים** [מקבלים טומאה]. **וְאֵלּוּ הֵן תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים: קַטְלָאוֹת, נְזָמִים** [נזמי האוזן], **וְטַבָּעוֹת, וְטַבַּעַת** [שאמרו, היינו] **בֵּין שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם, בֵּין שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם, וְנִזְמֵי הָאָף.** הרי מפורש שהברייתא אומרת שטבעת שיש עליה חותם היא בכלל תכשיטי נשים.

תשובה א': הוא מחלוקת רבי נחמיה ורבנן

וְאָמַר רַבִּי זֵירָא: לָא קַשְׁיָא, הָא [מה שמבואר ממשנתינו שטבעת שיש עליה חותם אינה תכשיט לאשה אלא משאוי, הוא דעת] **רַבִּי נְחֶמְיָה** [שסובר שבטבעת שיש בה חותם, העיקר הוא החותם, וחותם לאשה לאו תכשיט הוא, דאין דרך לאשה לחתום ולשלוח שליחים, שאין חותם עשוי אלא לאדם גדול וממונה],

הָא [מה שמבואר בברייתא שטבעת שיש עליה חותם הוא בכלל תכשיטי נשים, הוא דעת] **רַבָּנַן** [שהם סוברים שבטבעת שיש עליה חותם, הטבעת היא העיקר, וטבעת ודאי תכשיט היא].

[הברייתא בה נחלקו התנאים אם עיקר הכלי הוא הטבעת או החותם:]

[דעה א', הכלי עצמו הוא העיקר:] **דְּתַנְיָא, הִיא שֶׁל מַתֶּכֶת וְחוֹתָמָהּ שֶׁל אַלְמוֹג, טְמֵאָה** [שהטבעת היא העיקר, והוה ליה פשוטי כלי מתכות].

הִיא שֶׁל אַלְמוֹג [סוג עץ], **וְחוֹתָמָהּ שֶׁל מַתֶּכֶת, טְהוֹרָה** [שהטבעת היא העיקר, והוי ליה פשוטי כלי עץ].

[דעה ב', ייעוד הכלי הוא העיקר:] **וְרַבִּי נְחֶמְיָה מְטַמֵּא, שֶׁהָיָה רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בְּטַבַּעַת הַלֵּךְ אַחַר חוֹתָמָהּ** [שהטבעת אינה העיקר אלא החותם]. ואם החותמת ממתכת, היא מקבלת טומאה. וכן הוא סובר לגבי דברים אחרים שעיקר הכלי הוא החלק שמשמש לייעודו, ואם הוא מברזל הכלי מקבל טומאה, ואם הוא מעץ אינו מקבל טומאה, ולכן:

בְּעוֹל הַלֵּךְ אַחַר סִמְלוֹנָיו [על הבהמה היו מניחים 'עול' (מוט ברזל) רחב יותר מרוחב צואר שור, בברזל היה חור בצידו האחד, וחור בצידו השני, [המרחק בין החורים הוא כרוחב עורף השור], בתוך החורים מכניסים 'סמלונים' (כגון מסמר ברזל ארוך, או מקל מעץ ארוך), כך ה'עול' לא נופל מהבהמה, (לעול זה מחברים שרשראות ברזל שבתחתיתם מחרשה, וכך הבהמה הולכת וחורשת)], אם הסמלונים מברזל הרי הוא מקבל טומאה, ואם הם מעץ אינם מקבלים טומאה.

בְּקוֹלֶב [עמוד, רחב מלמטה, וצר מלמעלה, ויש בעמוד מסמרים (מיתלים), ותולין בהן חגורות וכדומה למכירה] **הַלֵּךְ אַחַר מַסְמְרוֹתָיו.**

בְּסוּלָּם, הַלֵּךְ אַחַר שְׁלִיבוֹתָיו [מדרגותיו].

בְּעַרְסָא [עץ ארוך, שמחוברים לו בשתי הצדדים שלשלאות, ולהם מחוברים כפות מאזניים (כעין צלחות שמניחים בהם את הדבר ששוקלים אותו], **הַלֵּךְ אַחַר שַׁלְשְׁלוֹתָיו** [שלשלאות שכפות המאזניים תלויים בהם].

[ביאור דעה א', ה'מעמיד' הוא העיקר:] **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּעֲמִיד,** גוף הטבעת מעמיד את החותם. העול מעמיד את סמלוניו. הקולב את מסמרותיו. הסולם את שליבותיו שהרי בהם קבועים. הערסה (הקנה) מעמיד את השלשלאות, שהרי הם קבועות ומחוברות בקנה.

רב נחמן בר יצחק **אמר טומאה אשבת קא רמית.** דאפילו נגלו טעמא דהוי תכשיט לאיש היא טמאה מכל כלי מעשה[א] והשתא אין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק מוקמי מתניתין כרבי נחמיה דלא מטמא מטעם תכשיט דאשה[ב] אלא מטעם תכשיט דאיש או מטעם דהוי כלי מעשה וגלגדין קמני בין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק:

למאי חזיא. פי' בקונטרס למאי חזיא[ג] והא משוי הוא וקשה לר"י דאם כן מאי משני הואיל ואשה חולקת בה שערה לגלות בה[ד] דמול אמר רב יוסף כו' ובתר הכי פריך ובשבת למאי חזיא כו' אדרבה הכי מקשה דאם כן מאי חזיא לגלות בה שערה בשבת מיהו משוי יין לאיש לא מלבנו ולא תכשיט ובקונטרס פי' בסמוך בשבת למאי חזיא והלא בשבת אינה חולקת שערה וקשה לר"י מדא דהא מנא ליה דאסור לאיש לגלות בה שערה[ו] ועוד דאמאי פריך דאם לא אמר[ז] ולא מוקי[ח] תקשה לא ומשוי הוא[ט]:

הואיל ואשה אוגרת בה שערה. [י]נראה לר"י שמוחצת המטה בתוך הסכנה[א] ודוחקה את הסכנה כדי שלא יפלו שערותיה חוץ לקישוריה[ב] והשתא אמאי שפיר דהוא כעין בירית שמוחזת בתי שוקיה שלא יפלו[ג] ולא כפירוש הקונטרס:

ותיהוי כבירית טהורה ותשתרי.

פירש בקונטרס דכי היכי דאתם לא מייתי לדילמא משלפא ומטמיה לה הואיל ולגיעונא עבידא ה"ל לא ניתוס למיגלב ואתוויי מהאי טעמא וקשה לר"י דהא[ד] כבלים אין יוצאין בהן בשבת[ה] דחמיגין דילמא משלפא לה ומשוי דהוי תכשיט ואפילו אם אפרש אע"ג דלגיעונא עבידא[ו] כמו בירית דהכל עין אחד אלא שבירית בחתם וכבלים בחתים כדאמרינן לקמן (דף סב:) ועוד דלמה לו להכיר כאן טהרת בירית הוה ליה למימר ומיהו כבירית ומשמתי ונראה לר"י דה"פ ותהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה משום שאינה תכשיט דאינה מי לאשה מטהרתבבת ואח"כ יתגלה השער. תיבע"ל. יג. שאם היתה שולפת הבריות לא היה שוקה מתגלה מיד אלא לאחר שנפלו בתי שוקיה. תוס' הרא"ש. יד. לקמן גבי בירית שהורה ויוצאין בה בשבת [אמרי']. תוס' הרא"ש. טו. והא דאין יוצאין בכבלים בשבת משום. תוס' הרא"ש. טו. להחזיק בתי שוקיה. תוס' הרא"ש. יז. ועי' כך מותר לצאת בה בשבת דליכא למיחש דילמא שלפא. תוס' הרא"ש. יח. אלא כגנב העודף. תוס' הרא"ש. יט. דתרתי פריך כלומר תהא בבירית לגמרי. הרא"ש. כ. ואיכ, שאין ניאותין בו בחול כיון שהוא בלי תפירה. פי' הרי"ן.

בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסי הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים[ו] הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני יש עליה חותם תכשיט דאיש אין עליה חותם תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר [ז]טומאה אשבת קרמית טומאה [ח]כלי מעשה אמר רחמנא וכלי הוא שבת משום משוי אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי: ולא במחט שאינה נקובה: [ט]למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה [י]אוגרת בה שערה א"ל אביי ותהוי כבירית טהורה ותשתרי אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף הואיל ואשה חולקת בה שערה בשבת למאי חזיא אמר רבא טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה בשבת מניחתה כנגד פדחתה: **מתני'** [א]לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא [ב]ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין [ג]ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה [ד]ולא בשרשין ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת: **גמ'** סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלפי הגזרה[ה] היו והיו נתבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים רבי אילעאי בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים רמי בר יחזקאל אמר בבהכ"נ היו יושבין ושמעו קול מאחורי בהכ"נ כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסי הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים[ו] הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני יש עליה חותם תכשיט דאיש אין עליה חותם תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר [ז]טומאה אשבת קרמית טומאה [ח]כלי מעשה אמר רחמנא וכלי הוא שבת משום משוי אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי: ולא במחט שאינה נקובה: [ט]למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה [י]אוגרת בה שערה א"ל אביי ותהוי כבירית טהורה ותשתרי אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף הואיל ואשה חולקת בה שערה בשבת למאי חזיא אמר רבא טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה בשבת מניחתה כנגד פדחתה: **מתני'** [א]לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא [ב]ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין [ג]ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה [ד]ולא בשרשין ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת: **גמ'** סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלפי הגזרה[ה] היו והיו נתבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים רבי אילעאי בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים רמי בר יחזקאל אמר בבהכ"נ היו יושבין ושמעו קול מאחורי בהכ"נ כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן

נקולב. הוא כמין עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה ומיטלטל והמנוטי מעמידו לפני חלון חנותו ומסמרין תחוכין בו ותולין בהן אבנטים ולקושות למכור: **בערסא.** פירש"י ז"ל בלע"ז [ד]ומחזיק מכוסה בו ומשמש בו: **שלשלותיו.** [ה]הן אחד מן המנוטים הנ"ל: **הכל הולך אחר המעמיד.** גוף הטבעת מעמיד המחוסם והשוה מעמיד את סמלוניו והקולב את מסמרותיו והסולם את שליבותיו שהרי בהם קבועים והערסא הוא עץ [ו] ארוך שהקבה שקורין יש"ל והלשון תחוב בו והשלשלות קבועות בקבה וכולן העץ ארוך מעמידן שהוא פלי"ל שאפי' כפות המאזנים תלויות בג' לשון: **רבא אמר.** בריש"ת דקתני וטבעת הוי תכשיט בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם לאו אריש"ת דאיירי בתכשיטי נשים קיימי תרוייהו אלא חד תכשיט לאיש וחד תכשיט לאשה ולנדלין קתני: **עומאה אשבת קרמית.** הא דקתני וטבעת בין שיש עליה כו' לאו אריש"ת קאי דקתני ליה תכשיט נשים אלא הכי קאמר וטבעת שאמרו שטומאת בין שיש עליה חותם דלאו תכשיט הוא מיהו כלי מעשה הוא בין שאין עליה חותם דהוי תכשיט וכי קתני ריש"ת תכשיטי נשים שאאין עליה חותם: **למאי חזיא.** לתכשיט דקתני אינה חייבת חטאת: **אוגרת בה שערה.** היינא חוץ לקישוריה כוכלהו סביב המחט ותוחבת בתוך המחט ומשמרת בתכבה מתחתיה אלא ילאה שערה: **ותיהוי כבירית.** דתנא מתניתין (לקמן דף סב.) בירית טהורה מלטמא ויוצאין בה. והיכי כמין אלעזר שעושה לשוקיה מעל בתי שוקיה להלקן אלא יפלו על רגלה: **טהורה.** אלאו תכשיט היא אלא תמשיש לבתי שוקיה אלא כלים אלא יפלו אלא הוי מאאלו ומאלו דכיון לגלגיעותא היא לא אלאה מטמא לגלגיעותא ומאלו אלא אלא אלא

ל א טוס"ע ס"ח מ' תקטו סעיף ה:
לא ב ג מיי' פ' יט מהל' שבת הלכה ג:

אין בין יו"ט לשבת כו'. ותע"פ דבפ' משילין (ביצה דף ל:, וסס) ולקמן בפ' כל הכלים (דף קכד. וסס) מוקמינן לה כב"ש דלא כב"ה הא[א] אמרי מתוך שהותרה הצערה לצורך הותרה גמי אצל לצורך [ב]מ"מ דמי טופי יו"ט לצאת המחיל ולא שריא אאר דברים אלא מטעם שהותרה לצורך אוכל נפש[ג]:

השתא חמש שרינן כו'. [ד]בפרק קמא דסוכה (ד' ג: וסס) גבי רבי יהודה המכיר על אריבעים וחמשים אמה לא פריץ השתא חמשים כו' וכן גריס תע"פ (כתוספות דף מ. וסס) גבי אבל חכמים אומרים משהה אדם עם אשתו אפילו שתים שתים אינם אלא כתובה וגרתה לר"י דכל היכא דפשיטא ליה דבעי לגמרא אפי' טובא לא פריך [ה]אבל הכא ליכא לפרושי ד' וה' אפילו טובא דא"כ הותרה סבדל המסומר וכן בפרק בנות כותים (נדה דף מ:) וסס) פריך [נגיע] וכמה היא קישויא ר' מאיר אומר אפילו מ' וג' יום אלינא לגמרא אפילו טובא[ו] דאין סברא שיחמה דם קישוי מיום תחילת עיבורה [ז]ומשמע ליה בכל הני דשיעורא בתרא דוקא ולהכי פריך לגמרא שיעורא בתרא ולא לגמרא שיעורא קמא ולקמן בפרק מפנין ד' וה' קופות (דף קכו:) פריך גמי השתא חמש שרי ד' כו' משמע ליה [ח]דטפי לא שריגן משום עורה שבת ומשני רב המנונא[ט] ד' מאוכל קטן חמש מאוכל גדול ומשולש מגמי[י] ד' וה' אפילו טובא כלומרגי אינשי דסבר אפילו טובא מצי לפנות ונלבד אצל יגמור אל אאוכל פי' קרקעות האוכל משום אשויי גומות וכדאמרן התם וא"ל דבפרק תע"פ (כתוספות דף ס. וסס) אמרינן מינוק יוצק וזוקק אפילו ד' וה' אינם ולא פריך אף על גב דהוי דוקא מדפריך התם מתבילתו על כתפו ומשני אידי ואידי חד שיעורא וי"ל [יא]הא בכאוס הא בבריא והא דאמרינן בפרק הזרוע (מולין דף קלב:) כאן עבה אינם וג' שבאות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות אומר ר"י דנקט אינם גרבי לאית ליה בהגא אל יבמתו (יבמות דף מד:) דבתרי זימני הוא חזקה וג' לרשב"ג[יב]: דעבד

משלחין כלים ביו"ט בין שפורין בין שאינן שפורין אבל לא סבדל המסומר. אלמא לאו בר מעבדא ביו"ט הוא דהא קתני התם כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו: **איכא כיונופיא.** שאין עושין מלאכה וקבלין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות כי ההיא מעשה דהוה כינופיא דאיסורא:

דאיסורא. בעשיית מלאכה: **ואפילו גרבי חגינא בן עקיבא.** בפרק תומר בקדש[ט] גבי נושא מי חטאת ואפר חטאת בידיהן ובספינה שנמצא מים בין המים תחוב בקרקעיתה של ספינה [י]ונמצאו וקשתמרי רבנן דגזרו שלא יעביר אדם מי חטאת בספינה ולא ישתום על פני המים אחד ירדן ואחד שאר נהרות ופליג ר' חגינא ואמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה ולא אסרו אלא בירדן דשאני משאר נהרות אבל י"ט ושבת כי הדדי נינהו [יא]דתנן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד א"ר יהודה אמר שמואל [יב]לא שנו אלא לחזק אבל לגוי מותר וכמה לגוי ר' יוחנן אמר חמש בזה וחמש בזה ור' חגינא אמר שבע בזה ושבע בזה א"ל ר' יוחנן לרב שמן בר אבא אסברא לך לדידי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת בתרסיותיו לר' חגינא ג' מכאן וג' מכאן ואחת בתרסיותיו מיתיבי סבדל הנוטה עושה לו שבע דברי רבי נתן ורבי מתיר בי"ג בשלמא לרבי חגינא הוא דאמר כרבי נתן אלא רבי יוחנן דאמר כמאן הוא דאמר כר' נהוראי דתניא ר' נהוראי אומר ה' מותר ושבע אסור א"ל איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי רבי יוחנן עבידו כר' יוחנן אנן נעבד כרבי חגינא בעא מיניה רב הונא מרב אשי חמש מהו א"ל אפילו ז' מותר ט' מאי א"ל אפילו ח' אסור בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי תפרו מבפנים מהו א"ל מותר ולא ידענא מ"ט אמר [יג] רב אשי ולא ידע מר מ"ט כיון דתפרו מבפנים הוי ליה מנעל בסנדל גזרו ביה רבנן במנעל לא גזרו ביה רבנן בעא מיניה ר' אבא בר זבדא מר' אבא בר אבינא עשאו כמין [יד]כלבום מהו א"ל מותר איתמר נמי אמר רבי יוסי בר' חגינא עשאו כמין כלבום מותר א"ר ששת חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר תניא כוותיה דרב ששת [טו]לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה ור' אלעזר בר' שמעון אוסר נשרו רוב ממסמרותיו ונשתייר בו ד' או ה' מותר ורבי מתיר עד שבע [טז]חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה מותר עשאו [יז] כמין כלבום או כמין טס או כמין יתד או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר הא גופה קשיא אמרת נשרו רוב מסמרותיו אע"ג דנשתיירו ביה טובא והדר תני ארבע או חמש אין טפי לא א"ר ששת לא קשיא כאן שנגממו כאן שנעקרו: ארבע או חמש מותר: השתא חמש שרי ארבע מיבעיא א"ר חסדא ארבע מסנדל קטן וחמש מסנדל גדול: ורבי מתיר עד שבע: והתניא רבי מתיר עד שלש עשרה נוטה שאני השתא דאתית להכי דרבי יוחנן נמי לא קשיא נוטה שאני אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב מתנה אין הלכה כר' אלעזר בר' שמעון פשיטא [יח]יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בהא קמ"ל אמר רבי חייא אי לאו דקרו לי בבלאי שרי איסורי שרינא ביה טובא וכמה בפומבדיתא אמרין עשרין וארבע בסורא אמרין עשרין ותרתין אמר רב נחמן בר יצחק וסימנך עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתי: ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה: הא

כשעלה מבבל ללכת ישראל ובא דרך סוריא מפומבדיתא: **אסר פרסי.** נפלו אינם ממסמרותיו בדרך: **לצורת אסר [פרסי].** דומה לגל דומה: הא

ו) [תוס"ע ס"ב ותוס' יומא ס"ד], ז) [נכתוס ט. ומ"ק], ח) [חגיגה כג.], ט) [מנחלדין יז:], י) [דף ל:], יא) [וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה עד ותוס' יומא כב. ד"ה אמים ותוס' פוסק כ: ד"ה עד ותוס' מנחות ג. ד"ה אמים ודף ס. ד"ה רבי יוסבן ותוס' ר"ה ע:ע:: ד"ה אמתא ותוס' נדה ל:: ד"ה אלכנים],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אסי ולא: (ב) שם ממעלה מותר עשאו כמין טס כ"ל ותוספות כמין לבנים אי מתחר:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואפי' לר"ח בן עקביא וכו' ומבאר. עי' זבחים נב ע"א תוס' ד"ה מי מטאת:

לעזי רש"י

שולי"א. סוליה.
אינפיינ"א. פנה (הערה העליון של הנעל).
פורדרדי"ץ [פורדרי"ץ]. מרוחד.
טיגפיילו"ן. קרס דו-חדרי.

מוסף רש"י

משלחין כלים. בגדים (ביצה יד:). אין בין יו"ט לשבת. לחיים מותר למתמלה ביו"ט מה שאסור בשבת, אבל לענין עושין יש הרבה, שזה כמלאכה וכמלת חס בלא גרידא (מגילה ז:).

מוסף תוספות

א. איכא אחרניי דשרו ביו"ט. ויעב"ל. ב. וי"ל. ויעב"ל. ג. [אבל] במה שאין בו מתוך רדבי השוה לכל נפש יום טוב אצל סבדל ראוי שיהו שוים. ויעב"ל. [ועי' מג"ל]. ד. איכא למדק דומגיני דדייק הלתמדא הכי וכו' ואיכא דוכתי דלא פרכינן הכי. ויעב"ל. ה. [ן]כדאמרי אינשי דאפילו טובא. תוס' נדה ל:: ו. דאין קושי מטהר לעולם. תוס' יומא כב. ז. המקשה. תוס' יומא כב. ח. דדוקא הוה. תוס' יומא כב. ט. דהוה דוקא. תוס' נדה ל:. י. דלאו דוקא נקט אלא. תוס' נדה ל:: יא. דדוקא קאמר. תוס' יומא כב.

ט) מדבני רבינו נראה סברא נוסף בגי מיניה רב הונא מרב אמי וכו'.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

יום שלישי י"א אייר תש"פ שבת דף ס

בְּקוֹלָב, הַלֵּךְ אַחַר מַסְמְרוֹתָיו. בְּסוּלָּם, הַלֵּךְ אַחַר שְׁלִיבוֹתָיו. בְּעַרְסָא, הַלֵּךְ אַחַר שַׁלְשְׁלוֹתָיו. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּעֲמִיד. [התבאר בדף הקודם].

✦✦✦

הגמרא הקשתה סתירה, ממשנתינו שמשמע שטבעת שיש עליה חותם לאשה, הוא משאוי. לברייתא שאמרה: תכשיטי נשים טמאים, ואלו הם תכשיטי נשים קטלאות וכו' וטבעות, וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם', ומשמע שגם טבעת שיש עליה חותם, הוא תכשיט לאשה.

תשובה ב: גם דעת הברייתא שטבעת שיש עליה חותם אינה תכשיט לאשה

רָבָא אָמַר: מה שהברייתא אמרה 'וטבעת בין שיש עליה חותם, בין שאין עליה חותם', לא אמרה זאת הברייתא, על צד אחד [על מה שנאמר לפני כן 'אלו הם תכשיטי נשים וכו' וטבעות'], אלא **לִצְדָדִים קָתָנֵי** [דבר זה נאמר לשתי צדדים:] צד אחד הוא: טבעת **שֵׁשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם,** שהיא **תַּכְשִׁיט דְּאִישׁ.** והצד השני הוא: **אֵין עָלֶיהָ חוֹתָם,** שהוא **תַּכְשִׁיט דְּאִשָּׁה.**

תשובה ג': גם דעת הברייתא שטבעת שיש עליה חותם אינה תכשיט לאשה

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: טוּמְאָה אַשַּׁבָּת קָרֵמֵית [וכי אתה מקשה מטומאה לשבת], והרי לגבי **טוּמְאָה 'כְּלִי מַעֲשֶׂה' אֲמַר רַחֲמָנָא, וּכְלִי הוּא** [וטבעת שאין עליה חותם, הרי היא כלי שמשתמשים בה לחותם, והיא מקבלת טומאה אף שאינה תכשיט],

[ומה שאמרה הברייתא 'וטבעת בין שיש עליה חותם, בין שאין עליה חותם', אין הכונה ששניהם בכלל 'תכשיטי נשים' אלא ששניהם מקבלים טומאה].

אולם לגבי **שַׁבָּת,** הרי הטעם שחייבים על הוצאה, הוא **מִשּׁוּם מַשּׂוֹי, אֲמַר רַחֲמָנָא** [שהתורה אמרה לא לשאת 'משא' ביום השבת], וממילא טבעת **שֵׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם,** היא **תַּכְשִׁיט,** ואין חייבים על הוצאתה. אבל אם **יֵשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם,** הרי היא **מַשּׂוֹי,** וחייבים על הוצאתה.

✦✦✦

שנינו במשנה: **וְלֹא** תצא **בְּמַחַט שֶׁאֵינָהּ נְקוּבָה,** ואם יצאת אינה חייבת חטאת.

מדוע אין חיוב חטאת במחט שאינה נקובה

מכך שאין חיוב חטאת בהוצאת מחט שאינה נקובה, מוכח שהאשה משתמשת במחט זו כמלבוש. מבררת הגמרא: **לְמַאי חַזְיָא** [לאיזה שימוש ראויה מחט כזו].

[ביאור א'] **אָמַר רַב יוֹסֵף: הוֹאִיל וְאִשָּׁה אוֹגֶרֶת בָּהּ שְׂעָרָהּ** [האשה כורכת וקושרת את שערותיה, ואת השערות שיוצאים מהקישורים היא כורכת סביב המחט, ותוחבת את המחט מתחת לכיסוי ראשה (שבכה), כדי שלא יראה שערה].

[שאלה על הביאור:] **אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְתֶהֱוֵי כְּבִירִית טְהוֹרָה, וְתִשְׁתְּרֵי** [ותהיה מחט זו כבירית (שרשרת שמהדקת בהם את הגרביים שלה, ששנינו להלן שאינה מקבלת טומאה, ושמותר

לטלטלה בשבת, שאין זה משאוי, ולא חוששים שהיא תוריד אותם כיון שהוא לצניעות], וכן מחט זו נעשית לצניעות ושיהיה מותר לצאת בה.

[ביאור ב':] **אֶלָּא תַּרְגְּמַהּ רַב אַדָּא נַרְשָׁאָה קַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף: הוֹאִיל וְאִשָּׁה חוֹלֶקֶת בָּהּ שְׁעָרָהּ בְּשַׁבָּת** [שעושה במחט 'שביל' בשערות].

ומבארת הגמרא: **לְמַאי חַזְיָא** [למה היא ראויה, הרי בשבת אינה חולקת שערה]?

אָמַר רָבָא: טַס שֶׁל זָהָב יֵשׁ לָהּ [למחט] **עַל רֹאשָׁהּ** [שצד אחד של המחט חד (כשאר מחטים) והצד השני (ראש המחט) הוא מתכת רחבה קצת מקושטת מזהב]. **בַּחוֹל חוֹלֶקֶת בָּהּ שְׁעָרָהּ** [בצד החד של המחט]. **בְּשַׁבָּת מַנִּיחָתָהּ כְּנֶגֶד פַּדַּחְתָּהּ** [תוחבת את חוד המחט בכיסוי ראש (בשבכה) וכך טס הזהב המקושט שבראש המחט מקשט את מצחה].

משנה

הליכה בשבת בסנדל המסומר

לֹא יֵצֵא הָאִישׁ בְּסַנְדָּל הַמְּסוּמָּר [לא ילך איש בשבת בסנדל של עץ שיש בו מסמרים לחזק את סולייתו מעץ, עם עור הסנדל].

יציאה לרשות הרבים עם סנדל אחד

וְלֹא יצא לרשות הרבים **בְּיָחִיד** [בסנדל יחיד] **בִּזְמַן שֶׁאֵין בְּרַגְלוֹ מַכָּה** [שלא יחשדו בו שהוא מחזיק את הסנדל השני בידיו], אבל אם יש לו מכה ברגל אחת, לא יחשדו בו.

יציאה בתפילין, בקמיע, במלבושי מלחמה

וְלֹא יצא **בִּתְפִילִּין** [שבשבת אינו לבוש (לפי הסובר ששבת לאו זמן תפילין). או (לפי הסובר ששבת זמן תפילין) מפני שחוששים שיחלוץ את התפילין כדי להיפנות ויבוא לטלטלם.

וְלֹא יצא **בְּקָמֵיעַ** [שכותבין לרפואה] **בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּמְחֶה,** אבל בקמיע מומחה, מותר, שתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו.

וְלֹא יצא **בְּשִׁרְיוֹן** [מגן מתכת שלובשים במלחמה], **וְלֹא בְּקַסְדָּא** [כובע עור תחת כובע המתכת], **וְלֹא בְּמַגְפַּיִים** [נעלים של ברזל במלחמה]. **וְאִם יָצָא, אֵינוֹ חַיָּיב חַטָּאת,** שכל אלו הם מיני מלבושים ביום חול למלחמה.

גמרא

סַנְדָּל הַמְּסוּמָּר מַאי טַעְמָא אין הולכים בו בשבת [אפילו ברשות היחיד]?

הטעם שאסור ללכת בסנדל המסומר, שגזרו על כך מפני שניזוקו על ידו [ג' ביאורים כיצד ניזוקו]

[ביאור א':] **אָמַר שְׁמוּאֵל: שֶׁלְּפִי הַשְּׁמָד הָיוּ** [היו בני אדם שברחו ונשמטו מהגזירה],

וְהָיוּ נֶחְבָּאִין בִּמְעָרָה, וְאָמְרוּ: הַנִּכְנָס, יִכָּנֵס [מי שרוצה יכול להיכנס, שלפני שיכנס יסתכל

שאין רואים אותו], **וְהֵיוֹצֵא, אַל יֵצֵא** [אבל 'אין יציאה' מהמערה, שחששו שמא יהיו אויבים בחוץ שיבחינו שיוצאים מהמערה, ויתפסו אותם].

נֶהְפַּךְ סַנְדָּלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן [אחד האנשים הלביש בטעות את הסנדל שלו הפוך (ב'סנדל פתוח', העשוי מרצועות, ישנה אפשרות להלבישו בצורה הפוכה, כשהצד הקדמי לאחור), כאשר הוא נכנס למערה, נעשו על הארץ פסיעות של נעל הפוכה (שראשה כלפי חוץ), והיה נראה שאדם יצא מהמערה.

כִּסְבוּרִין הֵם [השוהים במערה], **אֶחָד מֵהֶן יָצָא** [מהמערה], **וְרָאוּהוּ אוֹיְבִים, וְעַכְּשָׁו בָּאִין עֲלֵיהֶן, דָּחֲקוּ זֶה בָּזֶה, וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה** [בדחיקתן שהיו סנדליהן מסומרין כעין אותם שעושין לרגלי הסוסים מסמרים שראשיהם עבים], **יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָרְגוּ בָּהֶם אוֹיְבִים.**

[ביאור ב':] **רַבִּי אִילְעַאי בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בִּמְעָרָה הָיוּ יוֹשְׁבִין, וְשָׁמְעוּ קוֹל מֵעַל גַּבֵּי הַמְּעָרָה, כִּסְבוּרִין הָיוּ שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם אוֹיְבִים, דָּחֲקוּ זֶה בָּזֶה, וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה** [שבדחיקתם, הרגו ע"י הסנדלים המסומרים], **יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָרְגוּ בָּהֶן אוֹיְבִים.**

[ביאור ג':] **רָמִי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר: בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הָיוּ יוֹשְׁבִין, וְשָׁמְעוּ קוֹל מֵאֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, כִּסְבוּרִין הָיוּ שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם אוֹיְבִים, דָּחֲקוּ זֶה בָּזֶה, וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָרְגוּ בָּהֶן אוֹיְבִים.**

[הגזירה שגזרו:] **בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ, אַל יֵצֵא אָדָם בְּסַנְדָּל הַמְסוּמָּר** בשבת.

◆◆◆

[הטעם שלא גזרו על סנדל המסומר גם ביום חול:]

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי בְּחוֹל נָמֵי לִיתְסַר?**

עונה הגמרא: **מַעֲשֶׂה כִּי הֲוָה בְּשַׁבָּת הֲוָה,** הסיפור שנהרגו מהסנדלים המסומרים היה בשבת, ולכן גזרו רק על שבת שהוא כעין מה שהיה שם.

[הטעם שגזרו על סנדל המסומר ביום טוב]

שואלת הגמרא: **בְּיוֹם טוֹב לִישְׁתְּרֵי** [אם גזרו כעין מה שהיה שם, הרי המעשה היה בשבת ולא ביום טוב, ואם כן שביום טוב יהיה מותר ללבוש סנדל מסומר],

אַלְמָה תְּנַן [ולמה גם ביום טוב אסור ללבוש סנדל מסומר, שכך שנינו במשנה] [עמוד ב] **מְשַׁלְּחִין כֵּלִים** [בגדים] **בְּיוֹם טוֹב, בֵּין תְּפוּרִין, בֵּין שֶׁאֵינָן תְּפוּרִין** [בגלל שאפשר ללובשם, וכל דבר שאפשר להלביש, מותר גם לשלוח מתנה לחבירו ביום טוב], **אֲבָל לֹא סַנְדָּל הַמְסוּמָּר** [לפי שאסור ללובשו ביום טוב, וכל שאסור ללובשו, אסור לשולחו (משום הוצאה, קניין, או טירחה שלא לצורך יום טוב)], **וְלֹא** [וכן לא משלחים] **מִנְעָל שֶׁאֵינוֹ תָּפוּר בְּיוֹם טוֹב** [מפני שאי אפשר ללובשו].

הרי מוכח שביום טוב אסור ללבוש סנדל המסומר.

עונה הגמרא: **בְּשַׁבָּת מַאי טַעְמָא, דְּאִיכָּא כִּינּוּפְיָא** [מה הטעם שגזרו שלא יצאו בסנדל המסומר בשבת, מפני שיש ביום זה כינוס של רבים, שאין עושין בו מלאכה וכולם נקבצין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והרי זה כעין אותו מאורע שהיה בשבת ובכינוס של רבים],

בְּיוֹם טוֹב נָמֵי אִיכָּא כִּינּוּפְיָא [ומכיון שגם ביום טוב יש כינוס של רבים, שגם בו אין עושים מלאכה, וכולם נקבצים לבתי כנסת ובתי מדרש, גזרו גם בו, שהוא גם מעין המאורע].

[הטעם שלא גזרו על סנדל המסומר בתענית ציבור]

שואלת הגמרא: **תַּעֲנִית צִבּוּר אִיכָּא כִּינּוּפְיָא, לִיתְּסַר** [הרי בתענית ציבור גם כן מתכנסים, ומדוע לא אסרו לילך בסנדל המסומר גם בתעניות, שהוא גם כן מעין במאורע].

עונה הגמרא: **מַעֲשֶׂה כִּי הֲוָה בְּכִינּוּפְיָא דְּאִיסּוּרָא** [המעשה היה בשבת שהוא יום אסור במלאכה ומתכנסים בו, ביותר], אבל **הָכָא כִּינּוּפְיָא דְּהֶתֵּירָא הֲוָה** [כאן, בתעניות, הוא אמנם יום שמתכנסים בו, אבל כיון שהוא מותר במלאכה אין מתכנסים בו ביותר, ואינו כמעשה שהיה].

[תוספת לביאור הטעם שגזרו על סנדל המסומר ביום טוב:]

מוסיפה הגמרא: **וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַיְבָא** [שסובר שחז"ל לא גזרו בגזרותיהם אלא רק ממש מעין המאורע שהיה שבגללו הוצרכו לגזור], **דְּאָמַר: לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּיַרְדֵּן וּבִסְפִינָה וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה,** שרק שם גזרו שלא לשאת מים לצורך עירובם עם אפר פרה אדומה, בגלל שהיה מעשה בספינה בירדן שנשאו בה מים לאפר פרה, ונמצא כזית מת בקרקעית הספינה (והוא חולק על רבנן, שלשיטתם גזרו גזירה זו בין בירדן בין בשאר נהרות, בין בספינה בין בגשר)],

מכל מקום, **הָנֵי מִילֵּי** [אלו הדברים שהוא סובר שלא גזרו בשאר מקומות, היינו רק לגבי] **יַרְדֵּן, דְּשָׁאנֵי מִשְּׁאָר נְהָרוֹת** [ברוחב או בעומק, ולכן יש לומר שגזרו רק בו ולא בנהרות אחרים], **אֲבָל** לגבי נידון גזירת סנדל המסומר, **יוֹם טוֹב וְשַׁבָּת כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ** [שניהם דומים זה לזה], **דִּתְנַן אֵין בֵּין יוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת אֶלָּא אוֹכֶל נֶפֶשׁ בִּלְבַד,** וכיון ששבת ויום טובים כמעט שווים, נמצא שיום טוב הוא מעין המאורע, ולכן לכו"ע גזרו זאת גם לגבי יום טוב.

◆◆◆

היתר יציאה בסנדל שמסומר לנוי

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְחַזֵּק [בסנדל שמסמרותיו נעשו לחזק הסנדל (שמחזקים את הסוליה עם עור הסנדל), **אֲבָל לְנוֹי מוּתָּר** [שלא גזרו אלא מעין המאורע, ושם היה מדובר בסנדל רגיל שמסמרותיו נועדו לחזק ולא לנוי].

כמה מסמרים הם לנוי

וְכַמָּה [מסמרים הם] **לְנוֹי** [ולא לצורך חיזוק]?

[דעה א':] **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חָמֵשׁ בָּזֶה** [בנעל אחת], **וְחָמֵשׁ בָּזֶה** [בנעל השניה].

[דעה ב':] **וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: שֶׁבַע בָּזֶה** [בנעל אחת], **וְשֶׁבַע בָּזֶה** [בנעל השניה].

היכן מקום המסמרים כשהם לנוי

[לדעה א':] **אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: אַסְבְּרֵהּ לָךְ, לְדִידִי, שְׁתַּיִם מִכָּאן** [שתים בצד החיצוני של הנעל, אחד בראש הנעל (סמוך למקום הזרת), ואחד בקצה הנעל (סמוך

לעקב)], **וּשְׁתַּיִם מִכָּאן** [בצד הפנימי של הנעל (בין הרגלים), אחד בראש הנעל (סמוך לאגודל, ואחד בקצה הנעל (סמוך לעקב)], **וְאַחַת בִּתְרֵסִיוֹתָיו** [ברצועות הסנדל]. זהו חמש בנעל אחת. וכן חמש בנעל השניה.

[לדעה ב':] **לְרַבִּי חֲנִינָא שָׁלֹשׁ מִכָּאן** [בצד החיצוני של הנעל], **וְשָׁלֹשׁ מִכָּאן** [בצד הפנימי של הנעל], **וְאַחַת בִּתְרֵסִיוֹתָיו** [במקום חיבור הרצועות לסנדל].

[שאלה: והרי בכרייתא לא מצאנו כדעה א':]

מֵיתִיבִי, סַנְדָּל הַנּוֹטֶה [סוליית הנעל שלו, אינה בגובה אחד, חלק עבה וחלק דק, שקצה הנעל (מתחת האצבעות) דק, ומגביהים אותו, כדי שיהיה שוה, **עוֹשֶׂה לוֹ שֶׁבַע, דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן.**

וְרַבִּי מַתִּיר בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי חֲנִינָא [שאמר שנותנים שבע מסמרים בסנדל] **הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי נָתָן.**

אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן [שאמר שנותנים חמש מסמרים בסנדל] **דְּאָמַר כְּמַאן?**

[תשובה: יש ברייתא אחרת כדעה א':]

עונה הגמרא: רבי יוחנן **הוּא דְּאָמַר, כְּרַבִּי נְהוֹרַאי, דְּתַנְיָא רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: חָמֵשׁ מוּתָּר, וְשֶׁבַע אָסוּר.**

הכרעת האמוראים

[הכרעת 'איפה':] **אֲמַר לֵיהּ אֵיפָה** [שם חכם] **לְרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה: אַתּוּן תַּלְמִידֵי רַבִּי יוֹחָנָן, עֲבִידוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן** [שמתיר בחמש מסמרים]. **אֲנַן נַעֲבֵיד כְּרַבִּי חֲנִינָא** [שמתיר בשבע].

[הכרעת 'רב אשי':] **בְּעָא מִינֵּיהּ רַב הוּנָא מֵרַב אַשִׁי: חָמֵשׁ מַהוּ.**

אֲמַר לֵיהּ רב אשי: **אֲפִילּוּ שֶׁבַע מָתָּר** [כרבי חנינא].

שאל אותו רב הונא: **תֵּשַׁע מַאי?**

אֲמַר לֵיהּ רבי אשי: **אֲפִילּוּ שְׁמוֹנֶה אָסוּר.**

✦✦✦

סנדל מסומר, שתפר מעליו 'עור' [ונעשה כמנעל]

בְּעָא מִינֵּיהּ הָהוּא רַצְעָנָא [שאל סנדלר] **מֵרַבִּי אַמִּי, תְּפָרוֹ מִבִּפְנִים** [שתפר בתוך הסנדל המסומר עור בפנים] **מַהוּ,** האם מותר לצאת בו,

אֲמַר לֵיהּ מוּתָּר, כך שמעתי מרבי (רבי יוחנן,) **וְלָא יָדַעְנָא מַאי טַעְמָא.**

אָמַר רַב אַשִׁי: וְלָא יָדַע מָר מַאי טַעְמָא?

כֵּיוָן דִּתְפָרוֹ מִבִּפְנִים הָוֵי לֵיהּ מִנְעָל,

בְּסַנְדָּל, גַּזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. בְּמִנְעָל, לָא גַּזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן.

✦✦✦

סנדל שיש בו מסמרים שונים משאר מסמרים

בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא מֵרַבִּי אַבָּא בַּר אֲבִינָא, עֲשָׂאוֹ כְּמִין כַּלְבּוֹס מַהוּ [סנדל שיש בו מסמרים שונים משאר מסמרים (מסמר בצורת **U**).

אֲמַר לֵיהּ מוּתָּר, הואיל ונשתנה משאר מסמרים, דלא גזרו אלא מעין המאורע.

אִיתְּמַר נָמֵי אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: עֲשָׂאוֹ כְּמִין כַּלְבּוֹס מוּתָּר.

◆◆◆

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: חִיפָּהוּ [כיסה את כל סוליית הסנדל] **כֻּלּוֹ בְּמַסְמְרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַרְקַע אוֹכַלְתּוֹ** [כדי שתחתית הסולייה תהיה מכוסה במסמרים, ולא תיהרס מהקרקע], **מוּתָּר.**

ברייתא על הלכות סנדל המסומר [ומבואר בה שאם חיפה את כל הסנדל במסמרות, מותר]

[הליכה בסנדל המסומר] **תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת: לֹא יֵצֵא הָאִישׁ בְּסַנְדָּל הַמְּסוּמָּר, וְלֹא יְטַיֵּיל מִבַּיִת לְבַיִת, אֲפִלּוּ מִמִּטָּה לְמִטָּה,**

[דעה א', מותר לטלטל את הסנדל:] **אֲבָל מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ** [דתורת כלי עליו] **לְכַסּוֹת בּוֹ אֶת הַכְּלִי, וְלִסְמוֹךְ בּוֹ כַּרְעֵי הַמִּטָּה.**

[דעה ב', אסור לטלטל את הסנדל:] **וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹסֵר** [שמא יבוא לנועלו].

[נשרו רוב המסמרים:] **נָשְׁרוּ רוֹב מַסְמְרוֹתָיו, וְנִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ, מוּתָּר** [הואיל ונשתנה מכמו שהיה בתחילה, ואינו סנדל כמעין המאורע], **וְרַבִּי מַתִּיר** אם נשתיירו בו **עַד שֶׁבַע.**

[חיפהו בעור:] **חִיפָּהוּ בְּעוֹר מִלְּמַטָּה, וְקָבַע לוֹ מַסְמְרוֹת מִלְּמַעְלָה, מוּתָּר.**

[מסמרים בצורות שונות או שחיפהו כולו במסמרות] **עֲשָׂאוֹ כְּמִין כַּלְבּוֹס** [כמסמר בצורת **U**], **אוֹ** [מסמר שראשו רחב] **כְּמִין טַס, אוֹ** [ראשו חד] **כְּמִין יָתֵד, אוֹ שֶׁחִיפָּהוּ כּוּלּוֹ בְּמַסְמְרוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַרְקַע אוֹכַלְתּוֹ, מוּתָּר.**

◆◆◆

[נשרו רוב המסמרות, או שנשארו פחות מד' או ה' מסמרים:]

[סתירה בברייתא בדין זה:] **הָא גּוּפַהּ קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: נָשְׁרוּ רוֹב מַסְמְרוֹתָיו,** מותר, משמע שדין זה הוא **אַף עַל גַּב דְּנִשְׁתַּיְּירוּ בֵּיהּ טוּבָא** [אף שנשארו בו הרבה מסמרים, כיון שהם רק 'מיעוט' ממה שהיה בתחילה], **וַהֲדַר תָּנֵי** [ואחר כך הברייתא אומרת:] 'ונשתיירו בו **אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ',** ומשמע שאם נשאר ד' או ה' - **אֵין** [כן, מותר. אבל] **טָפֵי** [יותר מכך] **לָא.**

[יישוב הברייתא: **אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה שמבואר שמותר אפילו אם נשארו בו הרבה מסמרים, מדובר] **שֶׁנִּגְמְמוּ** [שהמסמרים שנשרו, לא נעקרו לגמרי מהסנדל, אלא נחתכו, וחציים נשאר בתוך העץ, וניכר שיש שינוי בסנדל זה מסנדל רגיל, ולא גזרו אלא בסנדלים שנראים כשאר סנדלים (מעין המאורע)]. **כָּאן** [מה שמבואר שמותר רק אם נשארו בו ד' או ה', ולא יותר, מדובר] **שֶׁנֶּעֱקְרוּ** [המסמרים לגמרי, שאין ניכר שהיה בסנדל יותר מסמרים, וממילא הוא דומה לסנדלים רגילים].

◆◆◆

שנינו בברייתא שאם נשרו המסמרים, אם נשארו בו **אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ** מסמרים **מוּתָּר**.

שואלת הגמרא: **הַשְׁתָּא חָמֵשׁ שְׁרִי, אַרְבַּע מִיבַּעְיָא.**

עונה הגמרא: **אָמַר רַב חִסְדָּא: אַרְבַּע מִסַּנְדָּל קָטָן, וְחָמֵשׁ מִסַּנְדָּל גָּדוֹל.**

◆◆◆

שנינו בברייתא: **וְרַבִּי מַתִּיר עַד שֶׁבַע.**

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא רַבִּי מַתִּיר עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.**

עונה הגמרא: **נוֹטֶה שָׁאנֵי** [מה שרבי התיר עד שלש עשרה, מדובר בסנדל נוטה, שסוליית הנעל שלו אינה בגובה אחיד, חלק עבה וחלק דק, וכשמגביהים אותו, הרי הוא צריך הרבה מסמרים כדי לעשותו בגובה אחיד, ועד י"ג מסמרים אין זה לצורך חיזוק הנעל, ואין זה בכלל סנדל המסומר שאסרוהו שבו המסמרים הם לצורך חיזוק.

[לפי זה הגמרא עונה תירוץ נוסף על הקושיא שהקשינו לעיל על דעת רבי יוחנן שהתיר לשם נוי עד חמש מסמרים, ובברייתא לגבי סנדל הנוטה (הדיעה המחמירה יותר סוברת) שמותר עד שבע מסמרים:] **הַשְׁתָּא דַּאֲתֵית לְהָכִי** [עכשיו שהגעת לחילוק זה, לחלק בין נוטה לשאין נוטה] **לְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי לָא קַשְׁיָא** [הברייתא זו לגבי נוטה, שאומרת שמותר עד שבע, אינה קשה על רבי יוחנן שמתיר עד חמש], שהרי **נוֹטֶה שָׁאנֵי** [שבסנדל הנוטה עד ז' מסמרים אינו לצורך חיזוק הסנדל. אבל בסנדל רגיל יותר מחמש מסמרים אינו לנוי אלא לחיזוק].

◆◆◆

אָמַר רַב מַתְּנָה וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַב אַחְדְּבוּי בַּר מַתְּנָה אָמַר רַב מַתְּנָה: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שאוסר לטלטל סנדל המסומר בשבת, אלא הלכה כתנא קמא שהסנדל אינו מוקצה.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא, יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים.**

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא מִסְתַּבְּרָא טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּהָא** [לאסור לטלטל את הסנדל, שמא ינעלנו, ולכן הלכה כמותו], **קָא מַשְׁמַע לַן,** שאין הלכה כמותו.

◆◆◆

אָמַר רַבִּי חִיָּיא: אִי לָאו דְּקָרוּ לִי בַּבְלַאי שָׁרֵי אִיסּוּרֵי [אם לא שהיו קוראים לי 'הבבלי מתיר האיסורים (שרבי חייא עלה מבבל)], **שָׁרֵינָא בֵּיהּ טוּבָא** [הייתי מתיר לצאת בסנדל שיש בו אפילו הרבה מסמרים, שהסנדל שאסרו הוא רק סנדל שיש בו הרבה מסמרים].

וְכַמָּה [עד כמה מסמרים, אמר רבי חייא שהיה מתיר]?

בְּפוּמְבְּדִיתָא אָמְרִין: עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע.

בְּסוּרָא אָמְרִין: עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וְסִימָנֵיךְ עַד דַּאֲתָא [עד שבא רבי חייא] **מִפּוּמְבְּדִיתָא לְסוּרָא** [שבדרכו מבבל לארץ ישראל, עבר מפומדיתא לסורא], **חָסַר תַּרְתֵּי** [נפלו שתים ממסמרותיו, שהרי

בסורא אומרים בשם רבי חייא, שהיה מתיר רק בכ"ה מתסמרים, [והוא סימן לזכור, ש'סורא' הוא לשון 'חסר' 'תרתי'].

◆◆◆

וְלֹא בְּיָחִיד בִּזְמַן שֶׁאֵין בְּרַגְלוֹ מַכָּה

הא יש ברגלו מכה. אילמא למידק דנפיק ביחיד והשתא בעי תלמודא בהי מרגליו נפיק: **סנדל נשם צער עצוי.** אלא ינקוף בימדות הדרכים וילמעבר הילכך כשרוחין אותו לולע ויודעין שיש ברגליו מכה אין חוסדין אותו שטוען לו הסני בידו אלא מכירין בו לפי מעשיו אפרסותיו קשות ואינו מלגטער בימדות הדרכים ולא נועלו אלא משום מכה ואין בזה נבדו. ולגשון רבותי[ז] אי נמי מחכו עלה דלא חזו למכה לא אליף לה דמלטער בימדות הדרכים מתמת המכה: **נשום פעונג עציו.** אדם איסטנים ורך ומכיריו ממון מעשיו שנעל נעלו אחת שהוא איסטנים וזו מכתה מוכתה עלה ומדגינן שהמכה מוגעתו מלגעול ולא אדי ליה. ולענין אחוזי נמי לא המייני אליה: **עשיתו מכה.** וכיי יוחנן בגירא ליה לתגועל מנדליס נועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין וקס"ד דהכי קאמר ליה ר"כ שאנועל זה שוב לא תנעול של שמאל אחריו והנני יוצא ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה. אלמא קסבר באותה שיש בה מכה נועל: **ודילמא כר' חייא בגירא ליה.** דאמר באותה שאין בה מכה נועל והכי קאמר ליה ר"כ הריני יוצא ביחיד בזו של ימין ועשית את רגלי של שמאל כאילו יש בה מכה דלא בגירא באותה שאין בה מכה: **ואודה ר' יוחנן.** דאמר עשית מכה דשמעינן מינה דאי הוה נעיל דימין בגירא הוה נעיל דשמאל בתריה לטעמייה דאמר בשמאל. **ואסקא** רב אשי דזמנין חזינא לרב כהנא דנעיל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין. וזמנין חזינא דנעיל של ימין תחילה ואח"כ של שמאל ולא קפדי. וקי"ל כוותיה דרב אשי דהוא בתרא. **ולא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת.** אסקינא לישנא בתרא אמר רב ספרא לא תימא מנינתן דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא, אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חייב חטאת ליכא, מ"ט דרך מלבוש עבדין, והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי איתמחי גברא אע"ג דלא איתמחי קמיע, שרי למיפק ביה בשבת. ודייק מבתניתן דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו [מומחה] הקמיע עצמו.

ז) נלמלה מזה דלדעת רי"ל גי' אמתת בגמרא דר"א ע"ב ס"ל כמ"ש בגי' רבינו חננאל.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דלמא מיפסקי וכו' אלא של ראש משום שיי"ן. עי' מגמות לפ ע"ב תוס' ד"ה אלו תפילין:

רבינו חננאל

סוגיא כחייא בר רב דאמר נועל הרגל שאין בה הכאה, כי הרגל שיש בה הכאה המכה מוכחת עליה, אדר' יוחנן קאי כוותיה, הלא תראה כיון שהביא לו רב שמן בר אבא הנגדל של ימין והיה ראוי לו לא תנעול של שמאל אחריו והנני יוצא ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה. אלמא קסבר באותה שיש בה מכה דאמרת בדעתך כיון שהשמאל מוכה אין לה נעילת סנדל לפיכך הבאתה לי של ימין. ש"מ דסבר ר' יוחנן כי מי שאין עליה מכה היא שיש בה נעילת סנדל, ומי שיש בה מכה היא נשארת יחידה. ואודא ר' יוחנן לטעמיה דאמר בתפילין מה תפילין בשמאל אף מנעל בשמאל. **ואסקא** רב אשי דזמנין חזינא לרב כהנא דנועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין. וזמנין חזינא דנועל של ימין תחילה ואח"כ של שמאל ולא קפדי. וקי"ל כוותיה דרב אשי דהוא בתרא. **ולא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת.** אסקינא לישנא בתרא אמר רב ספרא לא תימא מנינתן דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא, אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חייב חטאת ליכא, מ"ט דרך מלבוש עבדין, והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי איתמחי גברא אע"ג דלא איתמחי קמיע, שרי למיפק ביה בשבת. ודייק מבתניתן דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו [מומחה] הקמיע עצמו.

ה) נלמלה מזה דלדעת מה"ר לו נ' אמתת בגמרא דר"א ע"ב ס"ל כמ"ש בגי' אמתת.

הא יש ברגלו מכה נפיק בהי מיניהו נפיק אמר רב הונא באותה שיש בה מכה אלמא קסבר סנדל לשום צער עביד וחייא בר רב אמר [א]באותה שאין בה מכה אלמא קסבר לשום תענוג עביד וזו שיש בה מכה מכתה מוכחת עליה ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב הונא דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא הב לי מסנאי יהב ליה דימין אמר ליה עשיתו מכה ודילמא כחייא בר רב ס"ל והכי קאמר עשית של שמאל מכה ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן כתפילין כך מנעלין מה תפילין בשמאל אף מנעלין בשמאל מיתיבי כשהוא נועל נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל אמר רב יוסף השתא דתניא הכי ואמר רבי יוחנן הכי דעבד הכי עבד ודעבד הכי עבד אמר ליה אביי דילמא רבי יוחנן הא מתני' [ב]לא הוה שמיע ליה ואי הוה שמיע ליה הוה הדר ביה ואי נמי שמיע ליה וקסבר אין הלכה כאותה משנה [ג]אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתיהן ומנו מר בריה דרבנא [ד]היכי עביד סיים דימניה ולא קטר וסיים דשמאליה וקטר והדר קטר דימניה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דלא קפיד תנו רבנן [ה]כשהוא נועל נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל [ו]כשהוא חולץ חולץ של שמאל ואח"כ חולץ של ימין [ז]כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואח"כ רוחץ של שמאל כשהוא סך סך של ימין ואח"כ של שמאל והרוצה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו: [ח]ולא בתפילין: אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמ"ד [ט]שבת לאו זמן תפילין הוא אלא אפילו למ"ד שבת זמן תפילין הוא לא יצא דילמא אתי לאיתויי ברה"ר ואיכא דמתני לה אסיפא ואם יצא אינו חייב חטאת אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמ"ד [י]שבת זמן תפילין הוא אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אינו חייב חטאת מ"ט דרך מלבוש עבידא: [יא]ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה: אמר רב פפא [יב]לא תימא עד דמומחה גברא ומומחה קמיע אלא כיון דמומחה גברא אף על גב דלא מומחה קמיע דיקא נמי דקתני ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו מומחה ש"מ: [יג]ת"ר [יד]איזהו קמיע מומחה כל שריפא ושנה ושלש אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה לא שנכפה אלא שלא יכפה וקושר ומתיר אפילו ברה"ר ובלבד שלא יקשרנו בשיר

דעבד הכי עבד. פירוש[א] דבריית לא פליגא מרבי יוחנן ולא ר' יוחנן אבריית ות"ל כתפילין אע"ג דימין משובה לענין בהן יד ובהן רגל וכן לענין מליצה יכול לנעול של שמאל תחילה בריית נמי קמ"ל דאע"ג דשמאל משובה לתפילין יכול לנעול של ימין תחילה ות"ל ת"ל מאתי הקפיד רבי יוחנן על רב שמן שנתן לו של ימין כיון דיכול לנעול אחד אחד שילה תחילה ונראה לר"י דה"ק דעבד הכי עבד ר' יוחנן לרב שמן בר אבא הנגדל של ימין דהיה ראוי לו לנעול אחריו והנני יוצא ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה. אלמא קסבר באותה שיש בה מכה דאמרת בדעתך כיון שהשמאל מוכה אין לה נעילת סנדל לפיכך הבאתה לי של ימין. ש"מ דסבר ר' יוחנן כי מי שאין עליה מכה היא שיש בה נעילת סנדל, ומי שיש בה מכה היא נשארת יחידה. ואודא ר' יוחנן לטעמיה דאמר כתפילין מה תפילין בשמאל אף מנעל בשמאל. **ואסקא** רב אשי דזמנין חזינא לרב כהנא דנועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין. וזמנין חזינא דנועל של ימין תחילה ואח"כ של שמאל ולא קפדי. וקי"ל כוותיה דרב אשי דהוא בתרא. **ולא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת.** אסקינא לישנא בתרא אמר רב ספרא לא תימא מנינתן דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא, אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חייב חטאת ליכא, מ"ט דרך מלבוש עבדין, והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי איתמחי גברא אע"ג דלא איתמחי קמיע, שרי למיפק ביה בשבת. ודייק מבתניתן דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו [מומחה] הקמיע עצמו.

וסיים דשמאליה וקטר. אומר ריב"ל דלוקח לענין קטירה הוא דמשיבת של שמאל עפי משום דמשיבות תפילין הוא בקטירה אבל איפכא לא ולהאי טעמא יש לנעול בין ימין תחלה בתפילין במנעלים שאין בהן קטירה: **דילמא מיפסקי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר.** קשה לר"י דאפילו לא מייינן דילמא מיפסקו אסור משום דזימנין דאיכא לאיעקורי נבכ"ל ואמר לאתויינהו ד"ש כרה"ר דהכי אמר לקמן גבי קמיע[ד] ומתוך פי' הקונטרס משמע דלא גרס דילמא מיפסקו ופי' דילמא שקיל להו מרמאסו אם בא ליפנות והקדוש מקורבי"ל אומר דגרסינן לה שפיר ואיעקורי טעמא דמיפסקו לתפילין אל יד לאין לריך לאתון כשלריך [ט]לבה"כ [י]אלא אל רמ"[יא] משום ש"ן[יב]: **עד דמיחי גברא ומיחי קמיע.** [יג]נלמה לר"י שאם כתב לחם אחד בשלש איגרות וריפאו אלשמן ג' בני אדם אם כל אחד אדם אחד היינו מומחי גברי ובאמר רפאו אלשמן אדם אחד בעיא היא בסמוך אי מיומחי גברא או לא ודוקא לאותו לחם הוא מומחה אבל בשאר לחמים לא ודוקא שכתבה הוא אבל אחר לא[טו] ואם כל אחת מאיגרות ריפא אלא פעמים אפילו אדם אחד ומומחי אלשמן[יד] ואין הלחם מומחה כל מקום שהוא אלא דווקא איגרת בגברא ומומחה והיינו מומחה בגברא ומומחה קמיע שקמיע זה המומחה בריפא אלא פעמים וכתבו אדם אחד ומומחה שכתב אלשה קמיעין והועילו אלשמן:

אע"ג דלא מימחי קמיע. גרלה דכל שכן מימחי קמיע ולא גברא שהמומחה קמיע עדיפא מהמומחה הרופא כדמוכח לקמן דבהמומחה קמיע פשיטא ליה דאיתמחי אפילו בחד גברא ובאיתמחי גברא מספקא ליה אי איתמחי בחלא קמיע לחד גברא אי לא[יא]:

אע"ג דלא מימחי קמיע. קשה לרשב"ל [יב]היכי משכחת לה דאתמחי גברא ולא קמיע כיון שהאיש מומחה לכתוב לחם זה[יג] א"כ אגרת זו שכתב ולאי תועיל ואומר ר"י ד"מ אם אדם אחד מחאתו שכתב ג' קמיעים ולא הועילו לה סומחה הקמיע מועיל אפילו אחד אדם אחד מחאתו: **ולא** קתני בזמן שאינו מומחה. קשה לרשב"ל דילמא לעולם בעינן תרוייהו ואי הוה תני הכי הוה משמע מומחה קמיע ולא גברא וי"ל דאינו מומחה משמע שפיר כיון דגברא כיון דאקמיע הוה לקמן אפילו אם איהו קמיע מומחה כו' ומוקמינן לה לאתמחי גברא: כל

ר' מאיר, כדאמרינן בסיפא אלא האי תנא הוא דתניא המרגא תפילין מכניסין זוג זוג אחד איש ואחד אשה כו', עד כאן לא פליגי אלא בחדשות ובישנות אבל באשה לא פליגי דקסברי תפילין בצצת אשה ובצצת אנשים בה סברו כי חובתה חייבות. ומכלל דבריהם למדנו שר' מאיר ור' יהודה סברי שבת זמן תפילין היא הוא לא מצות עשה שהזמן גרמא לפי שהיא נוהגת בחול בלבד, ואלו שחייבו הנשים בה סברו כי חובתה נוהגת בכל עת ואינה מיוחדת בזמן ידוע. בפ' האשה נקנית [קדושין לה] אמרו מאן שמעת לה דאמר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמה ר' מאיר היא. ואמרו עוד ולר' יהודה דאמר ב' כתובים הבאין כאחד מלמדין תפילין מצות

לב) א מ"ר פ"ט מהלי שבת פ"ה הלכה יד סמנ לגאון סה טוש"ע א"ח סי' סה סעיף ז: לג) ב טוש"ע א"ח סי' ס סעיף ד:

לד) ג שם סעיף ה:

לה) ד טוש"ע א"ח סי' ד סעיף י:

לו) ה מ"י פ"ט מהלי שבת הלכה יד סמנ לגאון סה טוש"ע א"ח סי' סה סעיף ז:

לז) ו ז ח מ"י: וסמנ שם טוש"ע א"ח שם סעיף כה:

מוסף תוספות

א. דהוה ס"ל לרב יוסף דרבי יוחנן ברייתא שמיע ליה אלא. מי' סר"ן.

ב. [ד]בריתא לא קפדא אלא לנועלן על הסדר ושלא יגעול פעמים של ימין ופעמים של שמאל [ולכן]. מי' סר"ן. [ועי' מהרי"ם]. ג. דלכל חד וחד איכא טעמא. מי' סר"ן.

ד. של כתב. רשב"ם.

ה. דלילכא משום בית הכסא הואיל ומחופות עור. רשב"ם. [ועי' מגמות לפ: כתוד"ש אלו, ועי' פני"ן].

ו. דיינו. רשב"ם. ז. דרמיב בהו. רשב"ם. ח. פרש"י שעשה אדם קמיע זו לשלשה אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא שלשה בני אדם והקמיע מומחה שריפא כתב זה לפירוש דהא אמרינן לקמן חד קמיע לחלתא גברי איתמחי קמיע גברא לא איתמחי, עוד פירש רש"י לשון אחר כגון שריפא רופא זה ג' מיני חלאים בשלשה מיני קמיעין דאז מימחי גברא לכל הקמיעין גם לחלאים אחרים מידי דהוה אגנת שור וחמור וגמל דנעשה מועד לכל, ומימחי קמיע כגון שזה הקמיע ריפא חולה אחד ג' פעמים, ולא נהירא פירושו דאשו אם הוא בקי בשלשה מיני קמיעין וכי בשביל זה יחשב מומחה גם לקמיעין אחרים שאינו בקי בהם, הילכך. תוס' הרא"ש. [ועי' פמ"ן]. ט. [ד]אין הקמיע מומחה. תוס' הרא"ש.

י. לכל אדם. תוס' הרא"ש.

יא. אלא דמאי דהוה רבותא טפי נקט. מי' סר"ן.

יב. לפרוש ר"י. תוס' הרא"ש. [ועי' מהרא"ש, מהרי"ם, ופמ"ן].

יג. בכל מקום. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא וכו'. משתכח עיקר דילה במסכת עירובין בפרק המרגא תפילין [דף צז] דתניא דשמרת את החקה הזאת למועדה, מימים ימימה ימים ולא לילות, מימים ולא כל הימים פרט לשבתות ולימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי. רי' עקיבא כר' יוסי הגלילי סבריא ליה דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, כמו שאמרה הברייתא דתניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים, ת"ל והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות. ובקרן בתלמוד לדעת איזה תנא דקסבר שבת (לאו) זמן תפילין. ונשאר ונתנו בדבר זה הרבה עד שקיימו כי הוא

עין משפט נר מצוה

לב) א מ"ר פ"ט מהלי שבת הלכה יד סמנ לגאון סה טוש"ע א"ח סי' סה סעיף ז:

לג) ב טוש"ע א"ח סי' ס סעיף ד:

לד) ג שם סעיף ה:

לה) ד טוש"ע א"ח סי' ד סעיף י:

לו) ה מ"י פ"ט מהלי שבת הלכה יד סמנ לגאון סה טוש"ע א"ח סי' סה סעיף ז:

לז) ו ז ח מ"י: וסמנ שם טוש"ע א"ח שם סעיף כה:

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

כל שריפא שלשה בני אדם באחד. נראה לר"י דגרסינן כאחד וכי פירושו מדקתני כאחד אלמא משמע דבג' קמיעים מיירי ועוד קתני כל שריפא **כל שריפא ג' בני אדם.** ועוד קתני כל שריפא דלעיל לאמחויי קמיע והך לאמחויי גברא וה"ה אפילו לא נתרפאו יחד אלא הא דנקט כאחד לאמעטיון דבג' קמיעין מיירי ולאמחויי גברא:

תלתא קמיעין **לג' גברי תלת תלת זימני.** פירוש שכתב לחם אחד בג' גיגרות וכל אחת הועילה לג' אנשים או לאחד שלש פעמים[א] קשה לרשב"ם קמיע ג' היכי איתמחי הלא מיד כשנתרפא האדם שניתי בקמיע ג' [פעם ב'] איתמחי גברא[ב] וכיון דאתמחי גברא ודאי שאותה שאינגרת מועיל מכאן ואילך[ג] וי"ל כגון דשני קמיעין הללו ריפאו תלת זימני לתרי גברי וקמיע שניתי לחד מהנך תרי גברי תרי זימני והשתא איתמחו כבר תרי קמיעי וגברא וקמיע שניתי אכתי לא איתמחי ומזה וריפא קמיע שניתי אדם שניתי דהשתא בא בצד אחת המחתא גברא והמחתא קמיע:

תלת תלת **זימני.** הוה מצי למימר חד תלת זימני ואינך חד זימנא אלא בעי למימר שיהיו אלשה קמיעין מומחין: **חד** קמיע **לתלת גברי.** נראה לר"י דה"ק לחד גברא תלת זימני דוחלי לגבי המחתא גברא הוא דמבעיא ליה בסמוך לי אתמחי בחד גברא מתלת קמיעי[ד] אבל בענין המחתא קמיע דעדיף[ה] לא קא מיבעיא ליה דפשיטא דתלינן בהמחתא קמיע ולא אמרינן מוזלא דהאי גברא הוא דמקבל בתבא[ו] והאי דנקט בתלתא גברי משום רבותא דלאיתו אי הכי גברא לא אתמחי: **תלת** קמיע **לחד גברא מאי.** תימה מיפשטא ליה מדבעי לעיל לאיזהו קמיע מומחה כל שריפא אלשה בני אדם ומוקמינן לה לאמחויי גברא משמע דוקא תלת גברי אבל חד גברא לא מצלה קתני כל שריפא אדם ג' בג' קמיעין ובקונטרס פי' בפי' ג' מימחי גברא מימחי קמיע אעשה אדם זה קמיע לשלשה אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא אלשה אנשים והקמיע מומחה שריפא כתב זה ג' אנשים ולהאי פירושא נמי לא אימחי גברא אלא דוקא לאותו לחם וקשה לר"י לפירוש זה דהא אמרינן לקמן חד קמיע לתלתא גברי קמיע אימחמי ב)גברא לא אימחמי ויש לישב לשון הקונטרס דה"ק שעשה אדם זה לחם זה בשלשה איגרות לג' אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא לג' אנשים והלחם מומחה שריפא לחם זה ג' אנשים וגם זה אין נראה לר"י דאם בענין זה נמי קרוי חד קמיע לתלתא גברא הדרא קושיא לדוכתיה ואם הוא קרוי בענין זה תלתא קמיע לתלתא גברי חד חד זימנא הא אמרינן לקמן דבגברא אימחמי ולא קמיע לכך נראה לר"י כדפירש וכן פירוש אחר שפי' בקונטרס מיושב מן הראשון: ו)**הא לאמחויי קמיע.** פירש בקונטרס דנעשה הקמיע לבדו מומחה ע"י אדם זה[ז] תימה דהוה עלמו פירש בסמוך גבי תלת תלת זימני [ח]דכל לחם שריפא ג' קמיעות הללו מומחים מיד כל אדם[ט] אע"פ שרולה לומר הקונטרס שרופא אחד כתבם מדפירש ואין לומר שמזל הרופא גרם וכן נראה ולהאי עיקר דלא ע"י אדם זה לבד נעשה הקמיע מומחה אלא אף מיד כל אדם דהא אמרינן בסמוך [י]תלתא קמיע לתלתא גברי תלת תלת זימני איתמחי איתמחי גברא ואיתמחי קמיע והאי תלתא קמיעי לתלתא גברי דקאמר דאיתמחי שריפא אחד שעשה בדענין אחר כי איתמחי גברא ואיתמחי קמיע אחד כמו ריפא דאיתמחי קמיע והיינו ע"כ מיד כל אדם דאי מיד רופא זה הא [יא]בנלאו הכי הוה מומחה בכל קמיעין שבעולה[יב] ומומחה שפירש נמי גבי תלת תלת זימני כי לחם ריפא ג' פעמים ואפילו אדם אחד מחזר בו מזה דפירש איתמחי קמיע ואין לומר מזל הרופא גרם שמתרפא ע"י קמיעות שהרי בשלשה אנשים הוחזק משמע דלא אמרינן איתמחי קמיע אלא מ"כ ריפא ג' אנשים:

איתמחי קמיע. פירש הקונטרס ואין לומר מזל הרופא גרם דאין הדבר תלוי במזל הרופא אלא בהתמחות משמע שרולה ליתן טעם אמאי איתמחי קמיע במזל הרופא היה לנו לתלות שבכבר הומחה שריפא ג' אנשים בג' מיני קמיעים ולא היה לנו לתלות בקמיע ולא ידע רשב"ם מה טעם נותן על זה דהא לא איתמחו שאר קמיעין אי שאר חולאים אע"ג דהרופא איתמחי בכל קמיעין שבעולה ה"ל אלו ג' קמיעים נמי לתלות ברופא אלא נריך לתרץ כמו שפירשתי לנאמן ר"י בענין שיבא המחתא קמיע והמחתא גברא בצד אחת:

והתניא

בשיר ובמטבעת ויצא בו ברשות הרבים משום מראית העין והתניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא ג' בני אדם כאחד לא קשיא הא למחויי גברא הא למחויי קמיעא אמר רב פפא פשיטא לי תלת קמיע לתלת גברי תלתא תלתא זימני איתמחי גברא א) ואתמחי קמיע תלתא קמיע לתלתא גברי חד חד זימנא גברא איתמחי קמיעא לא איתמחי חד קמיע לתלתא גברי קמיעא איתמחי גברא לא איתמחי בעי רב פפא תלתא קמיע לחד גברא מאי קמיעא ודאי לא איתמחי גברא איתמחי או לא איתמחי מי אמרינן הא אסי ליה או דילמא אמזלא דהאי גברא הוא דקא מקבל כתבא תיקו: איבעיא להו קמיעין יש בהן משום קדושה או דילמא אין בהן משום קדושה למאי הילכתא אילימא לאצולינהו מפני הדליקה ת"ש [ב]הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן אותיות ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונשרפים במקומן אלא לענין גניזה [ג]ת"ש היה [ד]כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה [ה]יגוד ויגנזנו אלא ליכנס בהן בבית הכסא מאי יש בהן קדושה ואסיר או דילמא אין בהן קדושה ושרי ת"ש ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מן המומחה נפיק ואי אמרת קמיעין יש בהן משום קדושה זמנין דמיצטריך לבית הכסא ואתי לאיתויינהו ד' אמות ברה"ר הכא במאי עסקינן בקמיע של עיקרין והתניא אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אלא הכא במאי עסקינן בחולה שיש בו סכנה והתניא אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה אלא כיון דמסי אף על גב דנקיט ליה בידיה נמי שפיר דמי

בשיר. מפני מראית העין. דלא מיחזי כמאן דבעי ליה לרפואה אלא לתכשיט ולאו תכשיט הוא אלא מחמת דאגת חולי: **והתניא כל שריפא ג' בני אדם.** ועוד קתני כל שריפא דלעיל ואפילו אדם אחד: **הא לאמחויי גברא כו'.** הא דקתני ג' בני אדם משום דסתם ג' בני אדם אלשה מיני חלאים ומיירי בג' מיני קמיעין שאינן דומין זה לזה ולאמחויי גברא שנעשה מומחה בכל קמיעים שיעשה לעולם כדלמרינן בב"ק (דף ג.) נגח שור ומתור וגמל נעשה מועד לכל אבל הקמיע אינו מומחה אם יכתוב רופא אחד אחד מהן: **והא.** דקתני כל שריפא ושנה ושילש מיירי בחולי אחד וכתבו זה אלחם וריפא ג' פעמים או לאדם אחד או לאלשה ולאמחמויי קמיעא מיירי דנעשה הקמיע לבדו מומחה על יד אדם זה או אם כתבום אלשה רופאים נעשה קמיע של לחם זה מומחה מיד כל אדם: **אלחם אלחם קמיעי.** ג' מיני לחם: **אלחם אלחם זימני.** כל לחם ריפא אלשה פעמים ואפילו אדם אחד: **אלחמי גברא.** בכל קמיעות לעולם שהרי הומחה בשלשה מיני קמיעים: **ואלחמי קמיע.** אלשה קמיעין הללו נעשים מומחים מיד כל אדם שהרי ריפא כל אחד ג"פ. ואין לומר מזל הרופא גורם לאין הדבר תלוי במזל הרופא אלא בחכמתו ואין לומר נמי (א) המולה גרם שמתרפא על ידי קמיעין שהרי בשלשה אנשים הוחזק: **קמיעא לא אלחמי.** לבד מיד רופא אחד: **חד קמיע לתלתא גברי.** לאולי אחד: **קמיעא איתמחי.** מיד כל אדם: **גברא לא איתמחי.** לקמיע אחד שאינו של לחם [זה] ושל חולי זה: **אלחם קמיעי.** של אלם מיני חולי: **קמיעא ודאי לא איתמחי.** מיד אדם אחד שהרי לא ריפא אלא פעם אחת: **מזלא דהאי גברא.** מלאכו של חולה זה דמקבל קמיעא. ופ"ת ממתני' דלעיל משמעינן לה דקתני כל שריפא ושנה ושילש דמשמע לאדם אחד ואוקימנא דאיתמחי קמיעא ולא אמרינן מזלא הוא לא נמי התם אדם אחד קמיעא הוא וליכא למיתלייה במזלא דגברא אלא בקמיע הני ודאי בגברא תלוי או ברופא או בהתרפא הלכך מיבעיא לן בהמחי ניתליה: **נאלוינהו.** בשבת ע"לתלר ד) המעורבת כשאר כתבי הקדש: **הברכות.** שתקנו חכמים כגון תפלה של ר"ה שיש בהן מלכיות וזכרונות ושופרות: **מענינות.** מפרשיות הרבה שכותבין בהן את מקראות של רפואה: **היה כתוב.** שם: **יגודו.** יקון מקום הסם ויגנזו: סתם בית הכסא שלהן בשדות: **שיש בו סכנה.** לי שקיל ליה מייני דשרי למעיל בהן לבית הכסא משום פקוח נפש: **אף על גב דנקיט ליה בידיה.** תכשיטו הוא הלכך אי נמי מייתי ליה ד' אמות בידים לא מיתייב: שלח

מסורת הש"ס

ו) לקמן קנו: וש"נ. ז) ערכין ו. [ומס' סופרים פ"ה ה"י,ג]. ח) [נראי' הערוך ערוגן]. ט) לתלר שאינה מעורבת בס"ל ובי"ה בס"ש שבאלפס. י) ואין הענין יצוי בס"ש פי' יצור אותו ממגילה. יא) שיוך לענין קודם ד"ה אלמא,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואיתמחי כו' נמי מזלל המולה נגם:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה לאצולינהו בשבת ל"תבר המעורבת. עי' לקמן קנו ע"א בס"ש ד"ה מלגלין אותן ול"ע:

מוסף רש"י

הברכות. מטעם ברכות שנעבנו חכמים כגון ר"מ ואמר ברכות (לקמן קפו). ומענינות הרבה. מפרשיות שהיו מתפנין בקמיעין פסוקים לגתם, כגון כל המתלה, וכגון לא תרוף מפחד לילה (שם). ושרשרים במקומן. אם נפלה לדיקה בשבת (שם).

רבינו חננאל

(וכד)חניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא ג' בני אדם כאחד. בני רב פפא תלתא גווני קמיע כל קמיע דריפא חולי מאי, קמיעא ודאי לא אתמחאי גברא מאי, מי אמרינן הא מסי ליה ג' זמני, או דלמא מזלייה דהאי גברא דמקבל קמיעא [ולא אתמחי לא בגברא ולא קמיעא], ועלתה בתיקו. (ולא אתמחי לא בגברא ולא קמיעא). ירושלמי נאמן אדם לומר קמיעא זו ריפאתני בו ב' וג' פעמים. קמיעין יש בהן משום קדושה האסור למיעל בהו לבית הכסא או לא, לגנון לא קא מיבעי לן דלא גרעי הקמיעין מן הכלים דאם היה שם כתוב עליהן תנינן הרי זה יגור ויגנז.[כן] קא מיבעיא לן למיעל בהו לבהכ"ס.

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי' ומסנ' סס טוס"ע ס"ס מ' שלח סעיף כס:
לט ב מיי' פ"ע מהל' יסודי התורה פלכה ו סמנ לאוין ג:

תוס' ישנים

א) ס"ק דאלמחי לא מקבתת שיתמחי הקמיע הגי אלח"ל דגבגרא אתמחי אפילו בג' קמיעין לחד גבגרא ובריכי קאמר פשיטא לי דמקמע נמי דקאי אקמיע שלשים מדקאמר תלת זימני משמע דהומחי אלשמ ד"ל אלא ע"ג כל אחד ג"פ יש לנו לתלות גם בקמיע דעדיף כל מה שאנו יכולין לעמוד מכאן ואילך וגבגרא כגון שכתב זה ריפא אלחא דאמתא אחד מד גבגרא ואתמחי גבגרא ולא קמיע כגון שריפא בג' אנרות בג' אנשים:

ב) נבגרא לא אתמחי דאמתי פי' הייט לגא אתמחי אפילו לאחם זה כפ"ע:

מוסף תוספות

א. איתמחי בגברא לאלחש זה בכל האגרות שיכתבנו, ואתמחי אגרות הללו לכל אדם. תוס' הרא"ש.
ב. אפילו לאגרות אחרת שיכתוב. תוס' הרא"ש.
ג. [ו]א"כ מה שהועילה אותה אינגרת לשנים אחרים אינה ממחה אם הקמיע דאפילו אם היה כותבה באגרת אחרת היתה מתרפאת, וכ"ש לפירוש רש"י שפירש שבתב אלחם קמיע אלחא זימני דכיון שנעשה מומחה בכתיבה ראשונה שוב אין קמיע נעשה מומחה על ידו כי במזל הרופא תלינן. תוס' הרא"ש. (וע' מהר"ם). ד. אז אמרינן מזלייה גרם דמקבל כתבא. תוס' הרא"ש. ה. טפי מהמחאת גברא. תוס' הרא"ש. ו. וכדמוכח בתר הכי דקתני איזו קמיע מומחה כל שריפא ושנה ושלש ומשמע אפי' לאדם אחד ומוקמינן ליה לאמחויי קמיע. מי' הר"ן. ז. אם כתבום ג' רופאים נעשה קמיע של לחש זה מומחה מיד כל אדם. תוס' הרא"ש. ח. איתמחי קמיע. תוס' הרא"ש. ט. שהרי ריפא כל קמיע ג' פעמים. תוס' הרא"ש. י. אמר רב פפא פשיטא לי. מי' הר"ן. יא. איתמחי קמיעא למה לי. מי' הר"ן. יב. [ו]באתמחי בגברא סגי. מי' הר"ן.

שנינו במשנה, ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה.

מדייקת הגמרא: **הָא** [אבל אם] **יֵשׁ בְּרַגְלוֹ מַכָּה, נָפֵיק** [מותר לצאת בסנדל רק ברגל אחת].

מי שיש לו מכה ברגל, האם הותר לו לצאת בסנדל אחד ברגל שיש בה מכה או בזו שאין בה מכה

מבררת הגמרא, **בְּהֵי מִינַּיְיהוּ נָפֵיק** [באיזה מהם הוא יוצא, האם הוא מלביש את הסנדל ברגל שיש בה מכה או ברגל שאין בה מכה]?

[דעה א':] **אָמַר רַב הוּנָא: בְּאוֹתָהּ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַכָּה.**

אַלְמָא קָסָבַר סַנְדָּל לְשׁוּם צַעַר עֲבִיד [הרי מוכח שהוא סובר שסנדל עשוי כדי שאדם לא יצטער מהאבנים והברזלים שבדרכים], ולכן כשרואים אדם צולע ויש ברגלו הלא פצועה נעל, יאמרו אם ברגל זו הוא חושש מצער הדרכים, בודאי שהוא חושש בזה גם לרגלו הפצועה, ויחשדו בו שהוא מטלטל בידיו סנדל נוסף.

אבל כאשר הוא מלביש סנדל רק ברגל הפצועה, מבינים שבדרך כלל הוא הולך בלי נעליים שיש לו כף רגל קשה, וכעת הוא לובש סנדל רק ברגל אחת בגלל המכה.

[דעה ב':] **וְחִיָּיא בַּר רַב אָמַר: בְּאוֹתָהּ שֶׁאֵין בָּהּ מַכָּה.**

אַלְמָא קָסָבַר לְשׁוּם תַּעֲנוּג עֲבִיד [הרי מוכח שהוא סובר שסנדל עשוי לתענוג, ולכן כשרואים אדם צולע ויש ברגלו הפצועה נעל, יאמרו אם ברגלו זו הוא לובש סנדל לתענוג (על אף שיש בה מכה), בודאי שברגלו השניה הוא לובש סנדל (שיש לו בזה תענוג ללא הפרעת המכה), ויחשדו בו שהוא מטלטל בידיו סנדל נוסף,

אבל כאשר הוא מלביש סנדל רק ברגלו הבריאה, מבינים שרק בה הוא לובש סנדל, שבה יש לו תענוג בלבישת הסנדל, **וְזוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַכָּה, מַכָּתָהּ מוֹכַחַת עָלֶיהָ** [שאינו לובש סנדל ברגל פצועה, כיון שהמכה מונעתו מלהתענג בה בלבישת נעל.

[ראיה שרבי יוחנן סובר כדעה א', (על פי דבריו המבוססים על שיטתו שיש ללבוש נעל שמאל לפני נעל ימין)]

וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר לַהּ לְהָא דְּרַב הוּנָא, שהנעל הוא כדי לא להצטער מהדרכים, ונמצא שמי שכף רגלו קשה, נועל נעל רק באותה רגל שיש בה מכה, ולא ברגלו השניה] **דְּאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: הַב לִי מְסָנַאי** [תן לי את נעלי], **יְהַב לֵיהּ דְּיָמִין** [הביא לו רב שמן את נעל ימין],

אֲמַר לֵיהּ רבי יוחנן: **עֲשֵׂיתוֹ מַכָּה** [עשית את רגלי הימנית כאילו יש בה מכה, שרבי יוחנן סובר שצריך את לנעול נעל שמאל לפני נעל ימין, לכן אמר רבי יוחנן: כיון שהבאת לי את נעל ימין, הרי כשאנעל את נעל ימין תחילה, שוב לא אנעל של שמאל אחריו, והנני יוצא בנעל רק ברגלי הימנית], וכיון שמי שיש לו מכה לובש נעל רק באותה רגל שיש בו מכה, נמצא שכשאנעל נעל רק ברגלי הימנית, הרי זה כאילו בה יש מכה.

[דחיית הראיה]

דוחה הגמרא: **וְדִילְמָא כְּחִיָּיא בַּר רַב סְבִירָא לֵיהּ** [אין זו ראיה מוכחת, שהרי אפשר לומר שרבי יוחנן סובר שמי שיש לו מכה נועל אותה ברגל שאין בה מכה], **וְהָכִי קָאָמַר** [וכך אמר רבי יוחנן: הריני יוצא במעל רגל ברגלי הימנית], ונמצא **עָשִׂיתָ שֶׁל שְׂמֹאל מַכָּה** [וכיון שמי שיש לו מכה, לובש נעל רק ברגל שאין בה מכה, הרי אם אלבש נעל רק ברגל ימין, עשית כאילו יש לי מכה ברגל שמאל - שבה לא אנעל נעל].

◆◆◆

דעת רבי יוחנן שיש ללבוש נעל שמאל לפני נעל ימין

וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ [מה שאמר רבי יוחנן 'עשית מכה', שאם היה לובש נעל ימין תחילה שוב לא היה נועל נעל שמאל, רבי יוחנן הולך בזה לשיטתו, שיש ללבוש נעל שמאל לפני נעל ימין]: **דַּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּתְפִילִּין כָּךְ מִנְעָלִין, מַה תְּפִילִּין בִּשְׂמֹאל, אַף מִנְעָלִין בִּשְׂמֹאל.**

[שאלה מברייתא, שיש ללבוש נעל ימין תחילה]

מֵיתִיבִי, כְּשֶׁהוּא נוֹעֵל, נוֹעֵל שֶׁל יָמִין, וְאַחַר כָּךְ נוֹעֵל שֶׁל שְׂמֹאל.

[דעת רבי יוסף: אפשר לעשות או כך או כך]

אָמַר רַב יוֹסֵף: הַשְׁתָּא דְּתַנְיָא הָכִי [שמלביש תחילה את נעל ימין], **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי** [שמלביש תחילה את נעל שמאל], **דַּעֲבַד הָכִי עֲבַד, וְדַעֲבַד הָכִי עֲבַד** [אפשר לעשות כך, ואפשר לעשות כך (ונחלקו המפרשים האם כוונת רב יוסף שהברייתא ורבי יוחנן לא נחלקו, שהברייתא הורתה שאין קפידא להקדים את שמאל תחילה בנעילת נעליים, כתפילין. ורבי יוחנן הורה שמי שרוצה לחבב את שמאל בגלל התפילין, יכול להקפיד להקדים תחילה את שמאל לפני ימין בנעילת הנעליים. ולכן למעשה אפשר לנהוג או כך או כך. או שכוונת רבי יוסף שרבי יוחנן מצא תנא שסובר כמותו, ועניין זה הוא מחלוקת תנאים, ולכן למעשה אפשר לנהוג או כך או כך].

[אביי: מדוע אפשר לנהוג או כך או כך]

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, דִּילְמָא רַבִּי יוֹחָנָן הָא מַתְנִיתִין לָא הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ [אולי רבי יוחנן לא שמע ברייתא זו], **וְאִי הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ הֲוָה הָדַר בֵּיהּ** [ואם הוא היה שומע ממנה, הוא היה חוזר בו, וממילא אין לנהוג בזה כמו שאמר רבי יוחנן, אלא כדברי הברייתא שיש להקדים קודם את ימין],

וְאִי נָמֵי שְׁמִיעַ לֵיהּ [ויתכן גם לומר שהוא שמע מהברייתא], **וְקָסָבַר** [והוא סבר] **אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה** [ולכן יש לנהוג בזה כמו שאמר רבי יוחנן שיש להקדים את שמאל תחילה].

[רב נחמן בר יצחק: ירא שמים יוצא ידי שתיהם:]

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: יְרֵא שָׁמַיִם יוֹצֵא יְדֵי שְׁתֵּיהֶן, וּמַנּוּ [ומי הוא הירא שמים, שנוהג באופן שהוא יוצא ידי שתי הדיעות]? **מָר בְּרֵיהּ דְּרַבְּנָא.**

ומבארת הגמרא: **הֵיכִי עָבֵיד** [כיצד הוא עושה] **סָיֵים דִּימִינֵיהּ וְלָא קָטַר** [לובש את נעל ימין ולא קושר אותה], **וְסָיֵים דִּשְׂמָאלֵיהּ וְקָטַר** [ולאחר מכן לובש את נעל שמאל, וקושר אותה],

וַהֲדַר קָטַר דְּיַמִּינֵיהּ [ואחר כך קושר את נעל ימין], נמצא שמצד אחד לובש את נעל ימין לפני נעל שמאל, כדברי הברייתא, ומצד שני מקדים את קשירת נעל שמאל לפני נעל ימין, ונמצא עושה גם כרבי יוחנן.

[דיעה שאין קפידא בדבר:]

אָמַר רַב אָשֵׁי: חֲזֵינָא לְרַב כָּהֲנָא דְּלָא קָפִיד [ראיתי את רב כהנא שלא הקפיד בזה, אם להקדים את ימין תחילה או את שמאל תחילה].

[ברייתא שיש להקדים את הימין:]

תָּנוּ רַבָּנַן, כְּשֶׁהוּא נוֹעֵל, נוֹעֵל שֶׁל יָמִין, וְאַחַר כָּךְ נוֹעֵל שֶׁל שְׂמֹאל.

כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ, חוֹלֵץ שֶׁל שְׂמֹאל, וְאַחַר כָּךְ חוֹלֵץ שֶׁל יָמִין [שזהו כבודו של ימין].

כְּשֶׁהוּא רוֹחֵץ, רוֹחֵץ שֶׁל יָמִין, וְאַחַר כָּךְ רוֹחֵץ שֶׁל שְׂמֹאל.

כְּשֶׁהוּא סָךְ, סָךְ שֶׁל יָמִין וְאַחַר כָּךְ שֶׁל שְׂמֹאל.

וְהָרוֹצֶה לָסוּךְ כָּל גּוּפוֹ, סָךְ רֹאשׁוֹ תְּחִילָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֶלֶךְ עַל כָּל אֵיבָרָיו.

◆ ◆ ◆

שנינו במשנה: **וְלֹא** יצא **בִּתְפִילִּין.**

רב ספרא: אפילו למאן דאמר שבת זמן תפילין, לא יצא בהם

אָמַר רַב סָפְרָא: לָא תֵּימָא אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר שַׁבָּת לָאו זְמַן תְּפִילִּין הוּא [אל תאמר שמשנה זו נשנתה רק לפי הסובר ששבת אינו זמן תפילין],

אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר שַׁבָּת זְמַן תְּפִילִּין הוּא, לֹא יצא בהם בשבת, **דִּילְמָא אָתֵי לְאֵיתוּיֵי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** [שחוששים שמא יוריד את התפילין מראשו אם יצטרך להיפנות לנקביו, ויבוא לטלטלם ברשות הרבים].

גירסא אחרת בדברי רב ספרא: אפילו למאן דאמר שבת לאו זמן תפילין, אם יצא בהם אינו חייב חטאת

וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסִּיפָא: וְאִם יָצָא בתפילין, **אֵינוֹ חַיָּיב חַטָּאת.**

אָמַר רַב סָפְרָא: לָא תֵּימָא אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר שַׁבָּת זְמַן תְּפִילִּין הוּא [אל תאמר שמשנה זו נשנתה רק לפי הסובר ששבת הוא זמן תפילין], **אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר שַׁבָּת לָאו זְמַן תְּפִילִּין הוּא, אֵינוֹ חַיָּיב חַטָּאת. מַאי טַעְמָא? דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ עֲבִידָא** [כיון שהוא יוצא בתפילין כשהוא לבוש בהם, הרי זה דרך מלבוש, ואף שבשבת אין מניחים תפילין, אינו חייב על כך חטאת].

◆ ◆ ◆

מומחה גברא, אף שאין מומחה קמיע

שנינו במשנה: **וְלֹא בְּקֶמִיעַ בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּמְחֶה.**

אָמַר רַב פָּפָּא: לָא תֵּימָא עַד דְּמוּמְחֶה גַּבְרָא [אל תאמר שאסור לצאת בקמיע, עד שהוא קמיע מומחה, שריפא אדם זה ג' אנשים (באותו קמיע, והרי נעשה אדם זה מומחה לקמיע

זו, או שריפא ג' אנשים בקמיעות שונים, כל קמיע הועילה פעם אחת, הרי נעשה אדם זה מומחה לכל הקמיעות)], **וּמוּמְחֶה קָמֵיעַ** [שקמיע זו ריפתה ג' פעמים חולי זה (בין שכתבה רופא אחד או רופאים שונים, בין שריפאה אדם אחד או ג' אנשים שונים)],

אֶלָּא כֵּיוָן דְּמוּמְחֶה גַּבְרָא, אַף עַל גַּב דְּלָא מוּמְחֶה קָמֵיעַ [שאם אדם זה ריפא ג' אנשים, בקמיעות שונים, כל קמיע הועילה פעם אחת, הרי נעשה אדם זה מומחה לכל הקמיעות, ואף אם כתב קמיע חדשה שעדיין לא ריפאה בה מעולם, כיון שהאדם מומחה, די בזה, ואפשר לצאת בה].

ראיה לדין זה מהמשנה

דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי וְלֹא בְּקָמֵיעַ בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּמְחֶה [מלשון זו משמע, שאסור לצאת בקמיע שאינה מומחה מאדם מומחה, אבל אם הוא מאדם מומחה, יוצאים בקמיעותיו, אף שסוג הקמיע לא הוחזקה עדיין שהיא מועילה],

וְלָא קָתָנֵי [ומכך שהמשנה לא אמרה] **בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מוּמְחֶה** [שמלשון זו משמע שמדובר על הקמיע עצמה שאם הקמיע לא הוחזקה, אין יוצאים בה] **שְׁמַע מִינַּהּ** [שאם האדם הוחזק למומחה אף שהקמיע עדיין לא הוחזקה, יוצאים בה].

✦ ✦ ✦

קמיע מומחה היינו קמיע שריפאה ג' פעמים אפילו אדם אחד

תָּנוּ רַבָּנַן, אֵיזֶהוּ קָמֵיעַ מוּמְחֶה שמותר לצאת בו בשבת?

כֹּל שֶׁרִיפֵּא וְשָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ [אפילו אם אדם אחד התרפא מקמיע זה ג' פעמים],

אֶחָד קָמֵיעַ שֶׁל כְּתָב, וְאֶחָד קָמֵיעַ שֶׁל עִיקָּרִין [קמיע הוא לשון קשר, קשר שיש בו שמות הקודש או פסוקים, או קשר שיש בו צמחים שונים לרפואה],

אֶחָד חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, וְאֶחָד חוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה,

לֹא שֶׁנִּכְפָּה [והיתר זה אינו רק למי שכבר חלה, כגון נכפה, (מחלת הנפילה, החולי מכהו בראשו במוחו, ומפילו] **אֶלָּא שֶׁלֹּא יִכָּפֶה** [מי שבא ממשפחת נכפין ודואג שלא יכפה, מותר גם כן לצאת אם קמיע, ואף שמעולם לא נפל].

וְקוֹשֵׁר וּמַתִּיר [את הקמיע (באופן שאין בו מלאכה)] **אֲפִילּוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** (ואין חוששים שיבוא לטלטלו, וכן אין אומרים שהיתר זה הוא רק אם קשרו על גופו ברשות היחיד),

וּבְלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשְׁרֶנּוּ [עמוד ב] **בְּשֵׁיר** [בשרשרת] **וּבְטַבַּעַת, וְיֵצֵא בּוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן,** [שכשיוצא בו באופן זה נראה שיוצא בו כתכשיט, ולא מצד רפואה, ואסור לצאת בו לשם תכשיט שאין זה 'תכשיט'.

שאלה: הרי שנינו שקמיע מומחה היינו קמיע שריפאה ג' בני אדם שונים

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא, אֵיזֶהוּ קָמֵיעַ מוּמְחֶה, כֹּל שֶׁרִיפֵּא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם כְּאֶחָד** [ומבואר שקמיע מומחה הוא רק אם ריפא ג' בני אדם שונים, ולא אם ריפא רק אדם אחד (ג' פעמים)].

תשובה, סוג קמיע אחת שריפאה ג' פעמים אדם אחד, הרי ה'קמיע' מומחה. אדם שכתב ג' סוגי קמיעות, שכל אחד מהם הועילה לחולי אחר, הרי ה'גברא' מומחה

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה ששנינו שקמיע מומחה הוא רק אם ריפא ג' בני אדם שונים] היינו **לְמִחוֹיֵי גַּבְרָא** [שהאדם הכותב ייקרא מומחה, שהוא רק אם כתב קמיעות לג' אנשים שונים, לכל אחד קמיע אחרת (שסתם ג' בני אדם יש להם שלשה מיני חלאים) והרי הגברא נעשה מומחה לכל סוגי הקמיעות, כמו ששנינו במסכת בבא קמא, ששור שנגח שור וחמור וגמל - נעשה מועד לכל הבעלי חיים. [ובאופן זה רק האדם נעשה מומחה, ולא הקמיע, ולכן אם אדם אחר יכתוב קמיע זו, אין הקמיע נחשבת לקמיע מומחה].

הָא [מה ששנינו שקמיע שהועילה ג' פעמים לאדם אחד], היינו **לְמִחוֹיֵי קֶמִיעָא** [שקמיע כזו, תחשב 'קמיע מומחה', שכשאדם אחד כתב קמיע זו ג' פעמים למחלה זו, והקמיע הועילה, אפילו רק לאותו חולה (ג' פעמים) נעשה הקמיע לבדו מומחה על ידי אדם זה. וכן אם שלשה רופאים כתבו קמיע זו למחלה זו, נעשתה קמיע של לחש זה מומחה ביד כל אדם.

◆◆◆

כתב ג' מיני קמיעין, שכל אחד הועיל לג' אנשים

אָמַר רַב פַּפָּא: פְּשִׁיטָא לִי, תְּלָתָא קְמֵיעֵי [ג' מיני לחש] **לִתְלָתָא גַּבְרֵי** [לג' אנשים], **תְּלָתָא תְּלָתָא זִימְנֵי** [שכל סוג לחש ריפא שלשה פעמים, ואפילו אדם אחד (שג' אנשים חלו בג' מחלות שונות, וכל אחד מאנשים אלו חלה במחלתו ג' פעמים, נמצא שבסך הכל ריפא בקמיעותיו תשע פעמים, מכל סוג ג' פעמים)], **אִיתְּמַחִי גַּבְרָא** [בכל קמיעות לעולם שהרי הומחה בשלשה מיני קמיעים], **וְאִתְּמַחִי קָמֵיעַ** [שלשה קמיעין הללו נעשים מומחים מיד כל אדם, שהרי כל סוג קמיע ריפאה ג' פעמים].

[ואין לומר שמזל הרופא גורם שקמיעותיו מצליחים, שכאשר אנו רואים שכל קמיע הועילה ג' פעמים, מסתבר לומר שהקמיע היא המוצלחת (ואין הדבר תלוי במזל של הרופא אלא בחכמתו, שהוא יודע מה הם הקמיעות שמועילים), וכיון שקמיע זו הועילה על ידו, היא תועיל גם על ידי רופא אחר.

ואין לומר שמזלו של החולה גורם שהוא מתרפא על ידי קמיעות, כיון שאין כאן חזקה של חולה אחד שהתרפא בג' מחלות שונות מקמיעות].

כתב ג' קמיעין, שכל אחד הועיל לאדם אחד

תְּלָתָא קְמֵיעֵי, לִתְלָתָא גַּבְרֵי חַד חַד זִימְנָא [שלשה קמיעות שהועילו לג' אנשים, כל קמיע הועילה פעם אחת]. **גַּבְרָא אִיתְּמַחִי** [האדם נעשה מומחה לכל הקמיעות שהוא יכתוב, שהרי ג' סוגי קמיעות שהוא כתב הועילו לג' אנשים שונים], **קְמִיעָא לָא אִיתְּמַחִי** [אבל הקמיע לא הוחזקה שהיא מועילה אם יכתוב אותה רופא אחר, שהרי הקמיע לא הוחזקה ג' פעמים].

כתב קמיע אחת שהועילה ג' פעמים (לאנשים שונים או לאותו אדם)

חַד קְמֵיעַ, לִתְלָתָא גַּבְרֵי [קמיע אחת שהועילה לשלשה אנשים שהיה להם אותו סוג חולי (ואפילו אם הקמיע הועילה ג' פעמים לאותו אדם, לאותו סוג חולי. ראשונים], **קְמִיעָא אִיתְּמַחִי** [הקמיע נחשבת 'קמיע מומחה', על ידי כל אדם שיכתוב אותה, שהרי סוג קמיע

זה הועילה ג' פעמים], **גַּבְרָא לָא אִיתְמַחִי** [אבל האדם לא הוחזק לקמיע אחר שאינו של לחש ושל חולי זה, שהרי אין הוכחה שהוא מצליח בקמיעות אחרים].

ספק: כתב ג' סוגי קמיעין שהועילו לאדם אחד

בְּעֵי רַב פָּפָּא, תְּלָתָא קְמִיעֵי [של שלשה מיני חולי] **לְחַד גַּבְרָא** [שהועילו לאדם אחד] **מַאי,**

קְמִיעָא וַדַּאי לָא אִיתְמַחִי [אם אדם אחר יכתוב אחד מסוגי קמיעות אלו, ודאי שאין הקמיע נחשב 'מומחה', שהרי קמיע זו לא הצליחה ג' פעמים, שהרי לא ריפא אלא פעם אחת], והספק הוא לגבי **הַגַּבְרָא,** האם אנחנו אומרים שהוא **אִיתְמַחִי** [נעשה מומחה לכל הקמיעות], **אוֹ לָא אִיתְמַחִי,** [ומבאר את הספק:] **מִי אָמְרִינַן הָא אַסִּי לֵיהּ** [האם אנחנו אומרים, שאדם זה הוחזק לכל הקמיעות שהוא יכתוב, שהרי הוא הצליח בג' מיני קמיעות], **אוֹ דִּילְמָא מַזָּלָא דְּהַאי גַּבְרָא הוּא דְּקָא מְקַבֵּל כְּתָבָא** [או שמא אנו אומרים שכיון שרק חולה אחד התרפא על ידי הקמיעות, הרי זה מפני שמלאכו של חולה זה 'מקבל' קמיעות, ואין זה הוכחה שרופא זה יצליח גם אם יכתוב קמיעות לאחרים].

[ואין להוכיח לנידון זה ממה ששנינו במשנתינו שקמיע אחת שהועילה לאדם אחד ג' פעמים, הוחזקה הקמיע, ששם כיון שמדובר רק בקמיע אחת, יותר מסתבר לתלות את ההצלחה בקמיע, מאשר בחולה, שהרי החולה לא הוחזק בג' מיני קמיעות, אבל כאן שהחולה הוחזק בג' מיני קמיעות, יש מקום לומר שאדם זה הוחזק שהקמיעות מועילות לו. והספק הוא האם לתלות את ההצלחה ברופא שהצליח בג' הקמיעות שהוא כתב, או בחולה שהתרפא בג' מחלות מהקמיע.

תֵּיקוּ

◆◆◆

ספק: אם יש קדושה בקמיעין

אִיבַּעְיָא לְהוּ, קְמִיעִין, יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָּׁה, אוֹ דִּילְמָא אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָּׁה

[הצעה א': הספק לעניין הצלת הקמיע:] **לְמַאי הִילְכְתָּא, אִילֵּימָא לְאַצּוֹלִינְהוּ מִפְּנֵי הַדְּלֵיקָה** [אם לעניין הצלתם מפני הדליקה, שישנם אופנים שאסור להציל דברים בשבת מפני הדליקה (מחמת טלטול ללא עירוב חצירות, או אף לחצר שעירבו עירובי חצירות, מחשש שיבוא לכבות את הדליקה), ובכתבי הקודש התירו, והספק הוא אם התירו זאת גם בקמיעין].

[ראיה שאין מצילים את הקמיעות:] **תָּא שְׁמַע, הַבְּרָכוֹת** [קלף (או דפים) שכתבו עליו נוסחאות של ברכות שיש בהם פסוקים (כגון נוסח הברכות של מלכויות זכרונות ושופרות)] **וְהַקְּמִיעִין, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אוֹתִיּוֹת וּמֵעִנְיָנוֹת הַרְבֵּה שֶׁבַּתּוֹרָה** [שבקמיעין יש מהרבה פרשיות שבתורה, שכותבים בהם פסוקים של רפואה], **אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵיקָה, וְנִשְׂרָפִים בִּמְקוֹמָן.** ואם כך עניין זה מפורש בברייתא, ואין להסתפק בכך.

[הצעה ב': הספק לעניין גניזת הקמיע:] **אֶלָּא** הספק הוא **לְעִנְיַן גְּנִיזָה,** אם צריך לגנוז קמיעין אלו.

[ראיה שגונזים את הקמיעות:] **תָּא שְׁמַע, הָיָה כָתוּב** [שם ה'] **עַל יְדוֹת הַכֵּלִים, וְעַל כַּרְעֵי**

הַמִּטָּה, יָגוֹד [יחתוך את חלק הכלי או המיטה שעליו כתוב שם ה'], **וְיִגְנְזֶנּוּ,** ואם כך עניין זה מפורש בברייתא, ואין להסתפק בכך.

ביאור הספק: הספק הוא לעניין כניסה עמהם לבית הכסא

אֶלָּא הספק הוא לעניין: **לִיכָּנֵס בָּהֶן בְּבֵית הַכִּסֵּא, מַאי, יֵשׁ בָּהֶן קְדוּשָּׁה, וַאֲסִיר. אוֹ דִּילְמָא, אֵין בָּהֶן קְדוּשָּׁה, וּשְׁרִי.**

ראיה שנכנסים עמהם לבית הכסא

תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה: **וְלֹא בְּקָמֵיעַ בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּמְחֶה.** ומשמע **הָא** [אבל אם הוא קמיע] **מִן הַמּוּמְחֶה, נָפִיק** [מותר לצאת עמו], **וְאִי אָמְרַתְּ קְמִיעִין יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָּׁה, זִמְנִין דְּמִיצְטְרִיךְ לְבֵית הַכִּסֵּא** [והרי פעמים שיצטרך לצאת לבית הכסא, וסתם בית הכסא שלהם היה בשדות, ויצטרך להוריד את הקמיע, שהרי יש בו קדושה ואסור להכניסו לבית הכסא], **וְאָתֵי לְאֵיתוּיֵינְהוּ** [והוא יבוא לטלטלו] **אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים,** ומכך שהמשנה לא חששה לזה, מוכח שקמיע אין בו קדושה, ומותר להכניסו לבית הכסא.

הגמרא מנסה לדחות את הראיה ממשנתינו (אופן א): **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** [כאן במה המשנה עוסקת], **בְּקָמֵיעַ שֶׁל עִיקָּרִין** [קמיע שיש בו עשבים ועלים המועילים לרפואה], ולכן אין בו קדושה, ואין חשש שיצטרך להורידו כשנכנס לבית הכסא].

שאלה על הדחייה: **וְהָתַנְיָא** [והרי שנינו במפורש בברייתא], **אֶחָד קָמֵיעַ שֶׁל כְּתָב, וְאֶחָד קָמֵיעַ שֶׁל עִיקָּרִין,** יוצאים בו בשבת, ואם כן אי אפשר לבאר שמשנתינו עוסקת רק בקמיע של עיקרין.

הגמרא מבארת (אופן ב) לדחות את הראיה ממשנתינו: **אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** [כאן, במה משנתינו עוסקת], **בְּחוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה,** ולכן אף שקמיע יש בו קדושה, ואסור להיכנס עמו לבית הכסא, מכל מקום לחולה שיש בו סכנה מותר להיכנס עם הקמיע לבית הכסא משום פקוח נפש.

שאלה על הדחייה: **וְהָתַנְיָא** [והרי שנינו במפורש בברייתא], **אֶחָד חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, וְאֶחָד חוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה,** יוצאים בו בשבת, ואם כן אי אפשר לבאר שמשנתינו מתירה יציאה בקמיע רק לחולה שיש בו סכנה.

הגמרא מבארת (אופן ג) לדחות את הראיה ממשנתינו: **אֶלָּא, כֵּיוָן דְּמַסֵּי, אַף עַל גַּב דְּנָקֵיט לֵיהּ בִּידֵיהּ (נָמֵי) שַׁפִּיר דָּמֵי** [אפשר לומר שאכן אסור להיכנס בקמיע לבית הכסא, ואף שהיוצא בקמיע יתכן שיורידו ויטלטלו בידיו (כשיצטרך להכנס לבית הכסא), מכל מקום אף כשמטלטל את הקמיע בידיו, טוב הדבר, ולא עובר בזה על איסור הוצאה, כיון שהקמיע היא רפואתו, והרי זה בכלל 'תכשיט' (שם כולל לדבר שאינו לבוש רגיל, ואעפ"כ אינו משא, כיון שהוא צורך הגוף), ולכן לא אסרו חכמים לצאת בקמיע מחשש שיטלטלו בידיו. (דף סב)

שאלה על הדחייה: **וְהָתַנְיָא** [והרי שנינו בברייתא:] **רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַאֲחֲזֶנּוּ בְּיָדוֹ וְיַעֲבִירֶנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** [שאינו 'תכשיט', אלא כשהוא דרך מלבוש].

דחיית הראיה (אופן ד)

[אֶלָּא] הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן [כאן במשנתינו במה מדובר] **בִּמְחוּפֶּה עוֹר** [בקמיע שמכוסה

בעור, ובזה אין גנות אם מכניסו לבית הכסא, ולכן לא חששו חכמים שלא יצא בקמיע כזה, שהרי אין צריך להורידו כשנכנס לבית הכסא].

שאלה: **וְהָרֵי תְּפִילִין דִּמְחוּפּוֹת עוֹר** [שהפרשיות הכתובות בהם, מכוסים בבתים שהם מעור], **וְתַנְיָא: הַנִּכְנָס לְבֵית הַכִּסֵּא, חוֹלֵץ תְּפִילִין בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנִכְנָס,**

תשובה: **הָתָם מִשּׁוּם שִׁין** [שם, בתפילין, הטעם שצריך לחולצם כשנכנס לבית הכסא, הוא מפני שבבית עצמו יש צורת שי"ן, משם שד"י], **דְּאָמַר אַבָּיֵי: שִׁין שֶׁל תְּפִילִין, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.**

הגמרא מוסיפה שברצועות התפילין יש גם את האות דלי"ת ואת האות יו"ד משם שד"י: **וְאָמַר אַבָּיֵי: דָּלֶת שֶׁל תְּפִילִין, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי** (שקושר הרצועה של התפילין של ראש, אחת לצד צפון, ואחת לצד מזרח כמין ד'). **וְאָמַר אַבָּיֵי: יוֹד שֶׁל תְּפִילִין, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי** [שבתפילין של יד, יש רצועה קטנה מאד שתלויה בה, ואין בה אלא כפיפה כמין יו"ד, שמכופף את העור בעודו לח, וכך היא נשארת כפופה לעולם כמין יו"ד].

במה אשה פרק ששי שבת סב.

ג) ברכות כב., ד) לעיל כח: מגמות לה., ה) מכות לז., ו) מגילה מנהגות קטנים, ז) [גרי׳ הערוך בכולם], ח) [תוספפ׳ ס״ע בדרים נה:], ט) עיינוהן לו: תוספפת עיינוהן ס״ס ביפה עה., י) [קדושין כט. וסם נמנון], יא) [לעיל פח. וע״ש], יב) ל״ל רבא, יג) נער׳ מוס׳ ב״ב קנו: ד״ה כגיסתן], יד) [רב אלנאס פי׳ מלבן] בלוגה כמנן מתרגמינן דשיל׳ מתנה וכ״ל בהפ״ס], טו) [נקמן סה. תוספפ׳ ס״ס ע״ש], טז) [נרי׳ מוס׳ נעיל ג. מד״ס בר מהכון], יח) עי׳ רש״י חומ׳ כה. ד״ה כמנלאר], יט) [נ״ל כמו שקול מסי פחתקר. מלור דכמן], כ) [וע״ע מוס׳ ברכות ו. ד״ה אלו וכו׳],

לעזין רש"י

ברוגי״א. שרירון (מין כותנות מכוסה בחתיכות מתכת).

בלשמ״א. משחה לרפואה (שמן אפרסמון).

אשקריי״ה [אישקרי״ן]. קופסה (בעיקר לתכשיטים).

נשקא״ה [נשקא״ן]. סיכה, מכבנה.

בלסמ״ין [בלשמ״ן]. שמן אפרסמון.

רבינו חננאל

ופשטינא אם מחופין עור (כיון) שפיר דמי. והא דתניא ר״א אומר אדם בתפילין לבית הכסא קבע אפילו לשהוין מים, התם משום שי״ן דאמר אביי שי״ן של תפילין הלכה למשה מסיני. ת״ר איהו קמיע ומוהחה כל שריפא ושנה דשלש, אחד קמיע של כתב ואחד של עיקרין, אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה. [לא] שנכסה אלא שלא יכפה. וקושר ומתיר, ואפילו ברה״ר, ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויוצא בו לרה״ר מפני מראית העין. שירין, דרא. **לא תצא אשה במחט נקובה, ולא בטבעת שיש עליה חותם. אמר עולא חילופיהן באיש.** כלומר האיש אסור בטבעת שאין עליה חותם, ופטור בטבעת שיש עליה חותם. וכי קאמר עולא וחילופיהן באיש בטבעת בלבד קאמר. מותבינן אמאי חייב חטאת והא הוצאה כלאחר יד היא, כלומר באצבעה היא מוציאה ואין דרך המוציאין דבר להוציאה דרך מלבוש. ומוקים לה ר׳ יוסיה באשה גוברית עסקינן, שכן דרכה להיות הטבעת באצבעה כדי שתהא חותמת בו ליאו כיסים ובתים, הוצאה בכוונה היא לחתום בו ולאו משום תכשיט הוא. ודתינן תרצת אשה איש בטבעת שאין עליה חותם אמאי חייב חטאת, ואוקמה רבא לעולם באשה שאינה גוברית ומשום הכי חייבת חטאת דעמעום אדם (נותן) טבעת שיש עליה חותם לאשתו להוליכה לקופסא ומנחתה באצבעה עד שמגעת לקופסא, שנמצאת הוצאה בכוונה בדרכה. והאשה נמי פעמים שנותנת כו׳. וקמ״ל טבעת שאין עליה חותם תכשיט לאיש ולא לאשה, ושאין עליה חותם תכשיט לאשה ולא לאיש. ובריין הוא להיות כל אחד ואחד מותר במה שהיא תכשיט לו, אלא גזרו משום דרבא שכבר פרשנוהו למעלה [ס.]. **בבוליי.** תכשיט שמסבב הראש כולה כדגרסינן ביומא [נה.] הכהנים היו מוקפין וגומרין כבוליי. **כובלה, תומרתא דשלון.** פי׳ בשמים בלולין כדתחזרגם בלולה דפילא. **צלוחית** של פלייטון,

והתניא ר׳ אושעיא אומר ובלבד שלא יאחזנו בידו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים [אלא] [א]הכא במאי עסקינן במחופה עור והרי תפילין דמחופה עור ותניא [ב]הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין בחוץ ארבע אמות ונכנס התם משום שי״ן דאמר אביי אביי ד׳ של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר ואביי יו״ד של תפילין הלכה למשה מסיני: ולא בשרירון ולא בקסדא ולא במגפיים: [ג]זרדא קסדא אמר רב סנוארתא מגפיים אמר רב פזמקי: **מתני׳** [ד]לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ולא בכוליאר ולא [ה]בכובלת ולא בצצלוחית של פלייטון [ו]ואם יצתה חייבת חטאת דברי ר׳ מאיר וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פלייטון: **גמ׳** [ז]אמר עולא וחילופיהן באיש אלמא קסבר עולא כל מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ומידי דחזי לאשה לא חזי לאיש מתיב רב יוסף [ח]הרועים יוצאין בשקין ולא הרועים בלבד אמרו [ט]אלא כל אדם אלא שדרכן של הרועים לצאת בשקין [אלא] אמר רב יוסף קסבר עולא נשים עם בפני עצמן הן איתיביה אביי[י]המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה ואי אמרת נשים עם בפני עצמן הן והא מצות עשה שהזמן גרמא הוא [יא]וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות התם קסבר ר״מ ליליה זמן תפילין הוא [יב]ושבת זמן תפילין הוא הוה ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות והא הוצאה כלאחר יד היא אמר רבי ירמיה באשה גוברית עסקינן אמר [יג]רבה (בר בר חנה אמר רבי יוחנן) תרצת אשה איש מאי איכא למימר אלא אמר רבא [יד]פעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסא ומניחתה בידה עד שמגעת לקופסא ופעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל אומן לתקן ומניחה בידו עד שמגיע אצל אומן: [טו]ולא בכוליאר ולא בכובלת: מאי כוליאר א״ר [טז]מכבנתא כובלת אמר רב חומרתא דפילון וכן אמר רב אסי חומרתא [יז]דפילון ת״ר לא תצא בכובלת ואם יצתה חייבת חטאת דברי ר״מ וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בכובלת לכתחלה במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר משאוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא ודילמא שלפא ומחויא ואתיא לאיתוייה ורבי אליעזר סבר מאן דרכה למרימיה אשה שריחה רע אשה שריחה רע לא שלפא ומחויא ולא אתיא לאתוייה ארבע אמות ברשות הרבים [יח]ר׳ אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון לא קשיא הא [יט]כי קאי אדרבי מאיר הא כי קאי אדרבנן כי קאי אדרבי מאיר דאמר חייב חטאת אמר ליה פטור כי קאי אדרבנן דאמרי פטור אבל אסור אמר איהו מותר לכתחלה ומאי

גלף יאחזנו. דלא הוי תכשיט שלו אלא דרך מלבוש: **במכוסה עור.** דליכא גוונא [כ]אי מעייל לבית הכסא ולא בעי למישקליה: **חוץ דפילין.** [כא]אע״ג דמכוסה עור שהמרבע מגרות שהפרטיות כתוות בהן תמוהות בדפוסים של עור: **הכא משום שי״ן.** קומטין כעין שי״ן מצדי הלבלי״ת והיו״ד עשויין בקשר קשור הלרועה [כ] אחת לאפון ואחת למזרח כעין ד׳ ורלועה קטנה מאל תעויה בה ואין בה גלף כפיפה כעין יו״ד וכופפה בעוד העור לא והיא כפופה לעולם: **ודלא.** ברוגי״ל: **פטוקרפא.** כוצע עור מתח כוצע המתכת: **פזמקי.** [כב]עגילאיות של בחול במלמחה: **מתני׳ בכוליאר.** מפרש בגמרא וכן כובלת: **פלייטון.** בלשמ״ן משאת לאפרסמון: **חייבת חטאת.** קסבר לאו תכשיט הוא: **גמ׳ אמר עולא וחילופיהן באיש.** לטבעת קאי דטבעת איש עליו חותם אם יצא פטור ואם אינו חותם ויצא חטאת: **בשקין.** שמתכסין בהן מפני הגשמים. שקין מלבוש שק: **אלא כל אדם.** אלמא אע״ג דלא רגילי ביה מגו דלגבי הא תכשיט לגבי האי נמי תכשיט הוא: **המוצא תפילין.** בשבת בשוק או בדרך: **מכניסן.** לעיר דרך מלבוש: **זוג זוג.** כלרך שהוא נוכס בחול אחד בכלאם ואחד בזרוע ומוונן ואחד ומניח זוג אחד ומכניסן וכן כולן: **ואחד האשה.** ואע״ג דלאו תכשיט לאשה הוא הוא ניכוה מגו דהוו תכשיט לאיש שרי אף לאשה: **גילה וכן תפילין הוא וכן שבת.** הלכך לעולם אמנם הוא ואין לסם זמן קבוע שתהא מלוגן מלות עשה שהזמן גרמא לתפטר נשים מהן. הלכך נקט לילה ושבת משום דקלוגמא בתרוייהו ואי הוי סבירא ליה לרבי מאיר בחד מיניהו דלאו זמן תפילין הוא נמלא זמן קבוע לתפילין והוו להו נשים פטורות: **נשים חייבות.** הלכך תכשיטין הן לה: **והא הוצאה כלאחר יד הוא.** אמתני׳ קאי והוצאת טבעת מעמיאלתה דרך מלבוש בתכנגא וזה שאינו תכשיט לה אלמא מחייבת חטאת הרי לא הוצאת כדרך כל המוציאין שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאין אותו בידיים ולא דרך מלבוש: **גוברין.** שמלאת חותמות תמיד לממונין תמתיה לאמר תנו כך וכך מעות לפלוני והרי חותמת בידה הלכך רגילה היא להניחה בתכנגא ומיהו תכשיט לה הוי לגידה לאין דרך נשים בכך ומיהו דרך הוצאתה של זו בכך: **אין מאי איכא למימר.** דקאמר עולא וחילופיהם באיש דמתייב לטבעת שאין עליה חותם והא הוצאה בדרך מלבוש אשקריי״ן בלע״ז בכי לגיעה בה ולא יחייב לאיש כן מנחתה בתכנגא עד שמחזיקתה לבעלה מיבעי ליה: **אלא אומן לתקנה ומניחה בתכנגא.** אלמא דרך הוצאה היא: **מכנגנא.** [כ]ע״ש שמכנגת וקוכרת מפפתי הלבוש: **חומרתא דפילון.** קשר קשור בו [כא]סם שמנו פילון וריחו ערב ובלע״ז בלסמ״ו ואשה שריחה רע מוונגת עליה: **ורבנן סברי תכשיט הוא.** הלכך אם יצאת פטורה ומיהו לכתחלה לא תצא דילמא שלפא ומחויא: **למרמיה.** לנגיח בגוארה כמו שקיל ומרמי״ה: [כב]ע״ג **ואשה שריחה רע לא שלפא ומחויא.** שגנות הוא לה: **ומסגיא ר׳ אליעזר פוטר.** ומכח שרי לכתחלה: **הא.** דקתני פוטר: **כי קאי אר׳ מאיר.** בהסיא מתניתא לעולא דאמרי׳ דמיליה דכי אליעזר פוטר ותע״פ שהוא מתיר לכתחלה: **הא כי קאי אדרבנן.** בתמניתא דלעולא דאמרי׳ דמיליה דכי אליעזר פוטר ותע״פ שהוא לכתחלה: **אלא אומן לתקנה ומניחה בתכנגא.** דלא שייך כאן איסור דדבנן כיון. תוס׳ סכ״ש. דבשום דוכתא ליכא מראית העין. ריטב״ש. [יא]א. דתלי״ת ורי״ד לאו הלכה ניתנו. מי׳ סכ״ו. [יב]ב. אלא עוד בהמה טהורה בלבד. תוס׳ סכ״ש. למאי הלכתא לתפילין, ואקשינן תפילין בהדיא כתיב בהו למען תהיי תורת ה׳ בפיך מן המותר בפיך, ופקינן לעורן, ואקשינן והא אמר אביי ש״ין של תפילין הלכה למשה מסיני. מי׳ סכ״ן. [יג]ג. רצונות נמי הא אמר אביי. מי׳ סכ״ן. [יד]ד. ריר״ד. מי׳ סכ״ן. [טו]ה. בכל דוכתא לא קרי ליה אלא קשר של תפילין.

[טז]ו. פירש רש״י ז״ל דאילו באיש בטבעת שאין עליו חותם חייב חטאת בטבעת שיש עליו חותם פטור אבל אסור. ריטב״ש. [יז]ז. פירש רש״י ז״ל דאילו באיש בטבעת שיש עליו חותם פטור אבל אסור. ריטב״ש. [יח]ח. דלא שייך כאן איסור דדבנן כיון. תוס׳ סכ״ש. דבשום דוכתא ליכא מראית העין. ריטב״ש. [יט]ט. דלא הוי תכשיט לאיש ולא לאשה. תוס׳ סכ״ש. [כ]י. ונמי פקקי סכ״ש פומן ר״). [כא]יא. ואכתי מאי קושיא דהא אפילו תימא דנשים עם בפני עצמן ונשים פטורות מן התפילין. ריטב״ש. [כב]יב. כשמכניסים תפילין בראשם ובזרועם לגבי דידהו. ריטב״ש. [כג]יג. דטובא איסורי איכא שאינם אלא משום שבות שעומדין בפני כתבי הקודש לכ״ע. וכ״ש הוצאה כלאחר יד שהיא מלאכה אסורה מן התורה אלא שאינה עושה אותה כדרכה. תוס׳ סכ״ש.

עין משפט נר מצוה

מא א מיי׳ פ״ז מהל׳ ס״ת הלכה ט טוש״ע י״ד סי׳ רפב סעיף ו:

מא ב מיי׳ פ״ז מהל׳ תפילין הלכה ח סמג עשין כב טוש״ע א״ח סי׳ מג סעיף ה:

ג ממיי׳ שם פ״ג הלכה פ׳ טוש״ע א״ח סי׳ לב סעיף מב נכון:

מב ד ה מיי׳ פי״ט מהל׳ נזירות הלכה ד ה סמג לאוין סט טור א״ח סי׳ מב סעיף ט ו וסי׳ תל סעיף ח ט:

מג ו מיי׳ שם הלכה יח טוש״ע א״ח סי׳ שם סעיף ה:

ז ממיי׳ פי״ט מהל׳ שבת הלכה כג טוש״ע א״ח סי׳ שם

מד ח מיי׳ פי״ט שם הלכה ג:

מה ט י מיי׳ פי״ט שם הלכה ז סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ שם סעיף א:

הגהות הב"ח

(**א**) רש״י ד״ה כתם וכו׳ הלטוה שבראש אחת לעמוד:

גליון הש"ס

מתני׳ ואם יצתה חייבת חטאת. עי׳ לעיל דף יא ע״ב מוס׳ ד״ה ולפי ולפי: **גמ׳** והתניא ר״א פוטר. עיין לעיל דף ב ע״ב מוס׳ ד״ה כל מהני: רש״י ד״ה חומרתי דפילון וכו׳ **שם** ששמו פילון. עיין מוסיס דף עו ע״ב מוס׳ ד״ה כמנן מומר: **תוס׳** ד״ה והיוליפון באיש. אור״ת דאחדוב **חטאת קאי.** עיין עיינוהן דף סט ע״ב מוס׳ ד״ה מין למזמיל:

מוסף רש"י

שי״ן של תפילין. לגיס הקיפוס עושין כעין קמטים דקים כקלף ונגלין בו כעין שי״ן (מנחות לה. וכע״ז לעיל כח:). **המוצא תפילין.** בשבת בשדה. מכניסן. לעיר, זוג זוג. נותן בראשו ובזרועו, אחד מזיזו כדרך שנתפנו מחול ומכניסן, ומחזר ומוציא ונוטל זוג אחד ומכניסן, מפילין לו לאש ומל זרוע קלי זוג זוג (ביצה פז:). **שהזמן גרמא.** שהזמן נוגס לה מתנות (קדושין כפ:).

מוסף תוספות

א. ההיא לאו משום דאיכא בהעברה זו איסור תורה אלא. ריטב״ש. ב. שהחוטרין שאינו מוליכו לרפואה ובדאמרינן לעיל (סא.). ריטב״ש. ג. דלא אסיר אלא מדרבנן. תוס׳ סכ״ש. ד. דילמא אינעטרף לבית הכסא ואתי לאתויי ד״א. תוס׳ סכ״ש. ה. וכל דליכא איסור תורה אין אורסות שלא יצא בו משום חשש איסורא דמראית העין. ריטב״ש. ו. סתמא קתני. ריטב״ש. ז. ותחת אצילי ידיו. ריטב״ש. ח. כלל ואפילו בעברו דרך רשות הרבים. ריטב״ש. ט. ע״כ.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מו א טוש"ע ס"א סי' רמ"ז:
מז ב ג מיי' פ"ו מהל' נדרים הלכה יט טוש"ע י"ד סי' קנז סעיף ט:
מח ד מיי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כ: טוש"ע אה"ע סי' כז סעיף ט:

רב נסים גאון

מותיב רב יוסף אף על פלאשון גזר ר' יהודה בן בבא. עיקר זאת הברייתא בתוספתא סוטה בסוף המסכת בפולמוס האחרון גזרו על חופת חתנים אלו והזהירות (המזהרות) [המוזהבות] כו', אף על פלאשון גזר ר' יהודה בן בבא ולא הודו לו.

ומאי ר' מאיר דתניא [ו]לא תצא אשה במפתח שבידה ואם יצאת חייבת חטאת דברי רבי מאיר רבי אליעזר פוטר [ז]בכובלת ובצלוחית של פליטון כובלת מאן דכר שמה חסורי מחסרא והכי קתני וכן בכובלת וכן בצלוחית של פליטון לא תצא ואם יצאה חייבת חטאת דברי רבי מאיר רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פליטון [ח]במה דברים אמורים כשיש בהם בושם אבל אין בהם בושם חייבת אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי חייב דהא אין בה בושם כפחות מכשיעור בכלי דמי וקתני חייבת רב אשי אמר בעלמא אימא לך פטור ושאני הכא דליתיה לממשא כלל: [1]וראשית שמנים ימשחו אמר רב יהודה אמר שמואל זה פליטון מתיב רב יוסף [ט]אף על פליטון גזר רבי יהודה בן בבא ולא הודו לו ואי אמרת משום תענוג אמאי לא הודו לו אמר ליה אביי ולטעמיך הא דכתיב [1]השותים במזרקי יין ר' אמי ור' אסי חד אמר קנישקנין וחד אמר שמזרקין כוסותיהן זה לזה הכי נמי דאסיר והא [י]רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא ושתה בקנישקנין ולא אמר ליה ולא מידי אלא כל מידי דאית ביה תענוג ואית ביה שמחה גזרו רבנן אבל מידי דאית ביה תענוג ולית ביה שמחה לא גזרו רבנן: [2]השובבים על מטות שן וסרוחים על ערשותם [י]אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שהיו משתינין מים בפני מטותיהן ערומים מגדף בה ר' אבהו אי הכי היינו דכתיב [3]לבן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינין מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים א"ר אבהו אלו בני אדם שהיו אוכלים ושותים זה עם זה ודובקין מטותיהן זו בזו ומחליפין נשותיהן זה עם זה ומסריחין ערסותם בשכבת זרע שאינו שלהן א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות ואלו הן [יא]המשתין מים בפני מטתו ערום [יב]ומזלזל בנטילת ידים ושאשתו מקללתו בפניו [יג]המשתין מים בפני מטתו ערום אמר רבא לא אמרן אלא דמהדר אפיה לפרייה אבל לבראי לית לן בה ומהדר אפיה לפרייה נמי לא אמרן אלא לארעא אבל במנא לית לן בה [2]ומזלזל בנטילת ידים אמר רבא לא אמרן אלא דלא משא ידיה כלל אבל משא ולא משא לית לן בה ולאו מלתא היא דאמר רב חסדא [3]אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא ושאשתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה וה"מ הוא דאית ליה ולא עביד: דרש רבא בריה דרב עילאי מאי [יד]דכתיב [4]ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל ומשקרות עינים דהוה מלאן בוחלא לעייניהו ומרמזן [4]הלוך וטפוף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה [4]וברגליהן תעכסנה אמר רב יצחק דבי ר' אמי [7]למלמד שמטילות מור ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהן יצר הרע כארס [יד]בכעוס מאי פורענותיהם כדדריש רבה בר עולא [5]והיה תחת בושם מק יהיה מקום שהיו מתבשמות בו נעשה נמקים נמקים ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות בצלצול נעשה נקפים נקפים ותחת מעשה מקשה קרחה מקום שהיו מתקשטות בו נעשה קרחים קרחים ותחת פתיגיל מחגורת שק פתחים המביאין לידי גילה יהיו למחגורת שק [5]כי תחת יופי אמר רבא היינו דאמרי אינשי חלופי שופרא כיבא [6](וספח) ה' קדקוד בנות ציון אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתיב התם [7]לשאת ולספחת [6]וה' פתהן יערה רב ושמואל חד אמר שנשפכו כקיתון וחד אמר שנעשו פתחיהן כיער אמר רב יהודה אמר רב אנשי ירושלים אנשי שחץ היו אדם אומר לחברו במה סעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה עמילה ביין

[1] השתים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף. עמוס ו ו
[2] השובבים על מטות שן וסרוחים על ערשותם ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק. עמוס ו ד
[3] לכן עתה יגלו בראש גלים וסר מרזח סרוחים. עמוס ו ז
[4] ויאמר יי יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפף תלכנה וברגליהם תעכסנה: ישעיהו ג טז
[5] והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל מחגרת שק כי תחת יפי: ישעיהו ג כד
[6] ושפח ארני קדקד בנות ציון ויי פתהן יערה: ישעיהו ג יז
[7] ולשאת ולספחת ולברורת: ויקרא יד נו

גליון הש"ם

גמ' שמלול בגפ"י. עי' סוטה ד ע"ב תוס' ד"ה נעקר: רש"י ד"ה ולישמעיך וכו' וחו קנישקנין. עי' ע"ז דף עב ע"ב בר"ש ד"ה קנישקנין:

לעזי רש"י

ביגדי"ל. אגר, חגורה. קיטורי"א [קיטורי"א]. מוגלה, נוזל מוגלתי. בייטאיא"ה [בייטי"ד]. (לחם) מעור, מעופה (נלוש היטב).

רבינו חננאל

ראשית שמנים, כדמשמעו. ואפילו מאן דסבר לא פטר אלא בשיש בה בושם, אבל אין בה בושם חייבת. קנישקנין. כוס שיש בה שתי פיות ושותין ממנה ענים בבית אחת. מסקרות עינים. דהוו מליין כוחלא רמזא. ארס בבעוס. פי' החיה כשתבעוס גורדת ומשלכת ארס קשה. מי' פת עמילה, אשה בעולה, ופת שאינה עמילה בתולה. וכולן על זה הענין. צלצול, חגור. כדגרסינן בסוף מנחות [דף קפ:].

מסורת הש"ם

[ו] [תוס' פ"ה ס"ש], [ז] [מקמן סה.], [ח] [תוספתא שם ס"ש], [ט] [תוס' דסוטה שפ"ו], [י] ע"ז שם: ע"ש], [יא] קדושין עמ:, [יב] נדה יח, [יג] [ויומא ט: ע"ש], [יד] [ע"י עניך ערך אסם], [ט] [נ"ל ושפח], [כ] בפ"ל: שיחו, [ל] [סוטה כב:].

תורה אור השלם

1 השתים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף. עמוס ו ו
2 השובבים על מטות שן וסרוחים על ערשותם ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק. עמוס ו ד
3 לכן עתה יגלו בראש גלים וסר מרזח סרוחים. עמוס ו ז
4 ויאמר יי יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפף תלכנה וברגליהם תעכסנה: ישעיהו ג טז
5 והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל מחגרת שק כי תחת יפי: ישעיהו ג כד
6 ושפח ארני קדקד בנות ציון ויי פתהן יערה: ישעיהו ג יז
7 ולשאת ולספחת ולברורת: ויקרא יד נו

על דלקטפת לטופף (אבות פ"ב מ"י): **מעכסנה.** כמו וכעכס אל מוסר אויל (משלי ז). והוא ארס של נחש וקרי ליה עכס על שם שאינו מטילו אלא על ידי כעס: **כבעוס.** נחש כעוסה: **נמקים.** כמו המק בשרו (זכריה יד): **נקפים.** חבורות לשון המנקף רגליו ויקף סבבי היער (ישעיה י): **מתקשטות.** היינו שער שסורקות ומפרכסות: **מתקשטות.** דומה למקשה כעין וטוריקון: **פתיגיל.** וטוריקון פתח גילה אותו מקום: **כי פתח יופי.** כי כל אלה יבא לך מתח ופייך: **כיבא.** קיטורי"א ליתה כמו שימתא וכיבי דקדושין דפלימו (דף פא.): **פתהן.** כמו פתמיהן: **שנשפכו לקיתון.** שופכות סם זיבה: **יערה.** כמו ומער כלה (כלאים פ"ה): **ליער.** נתמלאו שער וממתקות לתמים: **אנשי שחץ.** מדבריס בלשון גאוה ולעגי שפה: **סעדת.** תמים: **פת עמילה.** בעולה: **שאינה עמילה.** בתולה: **פת עמילה.** בריי"אא"ש בלע"ז: **גורדלי.** לכן היה:

ביין

יום חמישי י״ג אייר תש״פ שבת דף סב

וְהָתַנְיָא רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאחֲזֶנּוּ בְּיָדוֹ וְיַעֲבִירֶנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. [אֶלָּא] הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן בִּמְחוּפֶּה עוֹר. וַהֲרֵי תְּפִילִין דִּמְחוּפּוֹת עוֹר וְתַנְיָא הַנִּכְנָס לְבֵית הַכִּסֵּא חוֹלֵץ תְּפִילִין בִּרְחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנִכְנָס. הָתָם מִשּׁוּם שִׁין דְּאָמַר אַבָּיֵי שִׁין שֶׁל תְּפִילִין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְאָמַר אַבָּיֵי דָּלֶת שֶׁל תְּפִילִין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וְאָמַר אַבָּיֵי יוֹד שֶׁל תְּפִילִין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. [התבאר בדף הקודם].

✦✦✦

שנינו במשנה: **וְלֹא בְּשִׁרְיוֹן וְלֹא בְּקַסְדָּא וְלֹא בְּמַגְפַּיִים.**

שִׁרְיוֹן, זַרְדָּא [מגן מתכת שלובשים במלחמה].

קַסְדָּא: אָמַר רַב: סַנְוָארְתָּא [כובע עור תחת כובע המתכת].

מַגְפַּיִים אָמַר רַב: פַּזְמַקֵּי [נעלים של ברזל במלחמה].

משנה

דברים שאינם תכשיט (מחט, טבעת עם חותמת, 'תכשיט' לסגירת בגד, נרתיק בושם)

לֹא תֵּצֵא אִשָּׁה בַּמַּחַט הַנְּקוּבָה [מחט רגילה, ואף כשהיא תחובה בבגדו, אינו תכשיט אלא משאוי].

וְלֹא בְּטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם [שאין דרך אשה ללכת עם טבעת כזו].

וְלֹא בְּכוֹלִיאָר [קרסים מזהב וכדומה, או סיכה שיש עליה תכשיט, שמחברת וסוגרת בו את בגדה (פתחי חלוקה)].

וְלֹא בְּכוֹבֶלֶת [נרתיק קטן, (בד קטן קשור) שיש בתוכו בושם שריחו ערב, ואשה שריחה רע תולה אותו על צווארה)].

וְלֹא בִּצְלוּחִית שֶׁל פִּלְיֶיטוֹן [צלוחית עם שמן אפרסמון תלויה בצוארה].

[דעה א':] **וְאִם יָצְתָה חַיֶּבֶת חַטָּאת** [שדברים אלו אינם תכשיט, אלא משאוי], **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

[דעה ב':] **וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין בְּכוֹבֶלֶת וּבִצְלוּחִית שֶׁל פִּלְיֶיטוֹן** [שדברים אלו הם תכשיט].

גמרא

אָמַר עוּלָּא: וְחִילּוּפֵיהֶן בְּאִישׁ [איש שיצא בטבעת שיש עליה חותם, פטור. ואם אין עליה חותם, חייב חטאת].

דבר שראוי אצל 'סוג' אחד של אנשים [כגון נשים], ה'סוג' השני [כגון נשים] חייבים על הוצאתו

הגמרא מוכיחה מדברי עולא: **אַלְמָא קָסָבַר עוּלָּא, כָּל מִידֵּי דַּחֲזֵי** - כל דבר שראוי **לְאִישׁ, לָא חֲזֵי** - לא ראוי **לְאִשָּׁה. וּמִידֵּי דַּחֲזֵי** - ודבר שראוי **לְאִשָּׁה, לָא חֲזֵי** - לא ראוי **לְאִישׁ.** שאף שטבעת שיש עליה חותם היא 'תכשיט' אצל איש, אשה היוצאת בו חייבת עליו. וכן להיפך.

[שאלת רב יוסף, מדין בגד של רועים:] **מֵתִיב רַב יוֹסֵף, הָרוֹעִים יוֹצְאִין בְּשַׂקִּין** [בגד מצמר עיזים, שהרועים מתכסים בו מני הגשמים, ואין זה הוצאה], **וְלֹא הָרוֹעִים בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא כָּל אָדָם, אֶלָּא שֶׁדַּרְכָּן שֶׁל הָרוֹעִים לָצֵאת בְּשַׂקִּין,** [הרי מוכח שאף שמי שאינו רועה אינו רגיל ללבוש שק, מכל מקום כיון שהם רגילים בזה, ואצלם הוא כ'תכשיט' (שם כולל לדבר שאינו לבוש רגיל ואעפ"כ אינו 'משא', כיון שהוא צורך הגוף), גם אצל שאר האנשים הוא 'תכשיט' ואין זה משאוי.

[תשובת רב יוסף, רועים ושאר אנשים אינם 'עם' נפרד:] **[אֶלָּא] אָמַר רַב יוֹסֵף: קָסָבַר עוּלָּא נָשִׁים עַם בִּפְנֵי עַצְמָן הֵן,** ולכן אין להקשות מדין דבר שראוי לאנשים, שנשים היוצאות בו חייבות חטאות, וכן להיפך, שנשים הם 'עם' בפני עצמו, ומה שהוא תכשיט אצל אנשים אינו תכשיט אצל נשים, וכן להיפך. ואין זה כרועים ושאר אנשים, שאין הרועים 'עם' בפני עצמם, ומה שראוי להם, ראוי גם לשאר האנשים.

[שאלה על תשובת רב יוסף, מהמבואר שנשים פטורות על הוצאת תפילין:] **אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי, הַמּוֹצֵא תְּפִילִּין** [בשבת, בשוק או בדרך] **מַכְנִיסָן** [לעיר דרך מלבוש], **זוּג זוּג** [כדרך שהוא לובש בחול, אחד בראש, ואחד בזרוע. וחולצן, וחוזר ומניח זוג אחר, ומכניסן, עד שמכניס בדרך זו את כל זוגות התפילין שמצא], **אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה,** [ואף שתפילין אינם 'תכשיט' של אשה, מכל מקום כיון שאצל איש הם 'תכשיט', הרי הם 'תכשיט' גם אצל אשה].

וְאִי אָמְרַתְּ נָשִׁים עַם בִּפְנֵי עַצְמָן הֵן, וְהָא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא הוּא, וְכָל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת, ולדבריך שנשים הם 'עם' בפני עצמו, הרי אף שהתפילין הם תכשיט אצל איש, אין זה תכשיט אצל אשה, שהיא אינה מצווה על הנחת תפילין.

[תשובה, תנא זה סובר שנשים חייבות בתפילין:] עונה הגמרא: **הָתָם קָסָבַר רַבִּי מֵאִיר, לֵילָה זְמַן תְּפִילִּין הוּא, וְשַׁבָּת זְמַן תְּפִילִּין הוּא,** הלכך לעולם זמנם הוא, וממילא **הָוֵה לֵיהּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא, וְכָל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים חַיָּיבוֹת,** ולכן התפילין הם תכשיט בין אצל אנשים ובין אצל נשים.

◆◆◆

הטעם שהוצאת טבעת שיש עליה חותם [על ידי אשה] אינו נחשב 'טלטול כלאחר יד'

שנינו במשנה: לא תצא אשה בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאה חייבת חטאת.

שואלת הגמרא: **וְהָא הוֹצָאָה כִּלְאַחַר יָד הִיא,** שהרי לא טלטלה את הטבעת בידיה, ונשים שמוציאות טבעת שיש עליה חותם, אינם עונדות את הטבעת על האצבע, ואם כך אין זו דרך הוצאה, ומדוע חייבת חטאת.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בָּאִשָּׁה גִּזְבָּרִית עָסְקִינַן** [שדרכה ללבוש טבעת עם חותמת

על האצבע [לחתום על אגרות, לאשר הוצאת ונתינת כספים], והרי זו דרך הוצאה, ומכל מקום אין זה בכלל 'תכשיט' אצלה, שאין דרך נשים בכך].

[דחיית ה'תירוץ': ביאור זה אינו מיישב מדוע איש המוציא טבעת שאין עליה חותם, חייב:] **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תֵּרַצְתָּ אִשָּׁה. אִישׁ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** [שהרי עולא אמר שאיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם, חייב על כך, וגם על זה קשה, שהרי אין דרך איש להוציא טבעת שאין עליה חותם, כשהיא על אצבעותיו, ואם כן אין זו דרך הוצאה].

[תירוץ חדש:] **אֶלָּא אָמַר רָבָא: פְּעָמִים שֶׁאָדָם נוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ טַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם לְהוֹלִיכָהּ לַקּוּפְסָא,** כדי להצניעה שם, **וּמַנִּיחָתָהּ בְּיָדָהּ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַקּוּפְסָא.**

וּפְעָמִים שֶׁהָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת לְבַעֲלָהּ טַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם לְהוֹלִיכָהּ אֵצֶל אוּמָּן לְתַקֵּן, וּמַנִּיחָהּ בְּיָדוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ אֵצֶל אוּמָּן, ולכן טבעת שאין עליה חותם לאיש, וטבעת שיש עליה חותם לאשה, הוא דרך הוצאה, וחייבים על כך.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא** תצא, לא **בְּכוֹלִיאָר וְלֹא בְּכוֹבֶלֶת.**

מַאי כּוֹלִיאָר?

אָמַר רַב: מַכְבַּנְתָּא [קרסים מזהב וכדומה, או סיכה שיש עליה תכשיט, שמחברת וסוגרת בו את בגדה (פתחי חלוקה)].

מהו **כּוֹבֶלֶת?**

אָמַר רַב: חוּמַרְתָּא דְּפִילוֹן [קשר של פילון, כלומר: נרתיק קטן, (בד קטן קשור) שיש בתוכו בושם שריחו ערב, ואשה שריחה רע תולה אותו על צוואה)], **וְכֵן אָמַר רַב אַסִּי: חוּמַרְתָּא דְּפִילוֹן.**

מחלוקת התנאים ביציאה בכובלת

[דעה א':] **תָּנוּ רַבָּנַן, לֹא תֵּצֵא בְּכוֹבֶלֶת. וְאִם יָצְתָה חַיֶּבֶת חַטָּאת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**

[דעה ב':] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא תֵּצֵא. וְאִם יָצְתָה, פְּטוּרָה.**

[דעה ג':] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּכוֹבֶלֶת לְכַתְּחִלָּה.**

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי?

[ביאור דעה א':] **רַבִּי מֵאִיר סָבַר: מַשּׂאוֹי הוּא.**

[ביאור דעה ב':] **וְרַבָּנַן סָבְרִי: תַּכְשִׁיט הוּא,** הלכך אם יצאת פטורה, **וְדִילְמָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא וְאָתְיָא לְאֵיתוֹיֵיהּ** [וכיון שחששו שמא היא תורידו ותראה לחברתה ותבוא לטלטלו, לכן תיקנו שלכתחילה לא תטלטלו].

[ביאור דעה ג':] **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: מַאן דִּרְכַּהּ לְמִירְמֵיהּ** [להניח בצוארה], **אִשָּׁה שֶׁרֵיחָהּ רַע, אִשָּׁה שֶׁרֵיחָהּ רָע לָא שָׁלְפָא וּמַחְוְיָא** [שגנות הוא לה], **וְלָא אָתְיָא לְאֵתוֹיֵיהּ אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.**

[שאלה: והרי בברייתא אחרת, רבי אליעזר פוטר, ולא מתיר לכתחילה]

שואלת הגמרא: **וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר בְּכוֹבֶלֶת, וּבִצְלוּחִית שֶׁל פְּלֵיְיטוֹן.** ובברייתא הנ"ל מבואר שרבי אליעזר מתיר לכתחלה.

[תשובה: רבי אליעזר מתיר לכתחילה, אלא שבברייתא אחת הוא מדבר על דברי רבי מאיר שאומר שהוא שחייב חטאת, ועל זה אומר רבי אליעזר שאינו חייב חטאת אלא פטור]

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה ששנינו, רבי אליעזר פוטר, הוא] **כִּי קָאֵי אַדְּרַבִּי מֵאִיר** [בברייתא שלא מובא בה דעת רבנן, אלא רק דעת רבי מאיר]. **הָא** [מה ששנינו, רבי אליעזר מתיר, הוא] **כִּי קָאֵי אַדְּרַבָּנַן** [בברייתא שמובא בה דעת רבנן].

והגמרא מבארת דבריה: **כִּי קָאֵי אַדְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר** [בברייתא שנאמרו דברי רבי אליעזר לחלוק על רבי מאיר שאמר] **חַיָּיב חַטָּאת, אָמַר אִיהוּ** [אמר הוא, רבי אליעזר] **פָּטוּר** [מחטאת, ואף שהוא גם מתיר לכתחילה].

כִּי קָאֵי אַדְּרַבָּנַן דְּאָמְרִי [בברייתא שנאמרו דברי רבי אליעזר לחלוק על רבנן, שאמרו] **פָּטוּר אֲבָל אָסוּר, אָמַר אִיהוּ** [אמר הוא, רבי אליעזר] **מוּתָּר לְכַתְּחִלָּה.** [עמוד ב]

[הברייתא שבה שנינו מחלוקת רבי מאיר ורבי אליעזר (בלא שיטת חכמים)]

וּמַאי רַבִּי מֵאִיר [היכן מצאנו ברייתא שנחלקו בה רבי מאיר ורבי אליעזר בעניין זה, ולא הובאה שם דעת חכמים]?

דְּתַנְיָא, לֹא תֵּצֵא אִשָּׁה בְּמַפְתֵּחַ שֶׁבִּידָהּ, וְאִם יָצְאַת חַיֶּבֶת חַטָּאת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר בְּכוֹבֶלֶת וּבִצְלוּחִית שֶׁל פְּלֵיְיטוֹן.

הגמרא מבארת את הברייתא: **כּוֹבֶלֶת מַאן דְּכַר שְׁמַהּ** [מי הזכיר את שמה], הרי רבי מאיר לא הזכיר כובלת, אלא: **חַסּוֹרֵי מִחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: וְכֵן בְּכוֹבֶלֶת וְכֵן בִּצְלוּחִית שֶׁל פְּלֵיְיטוֹן לֹא תֵּצֵא, וְאִם יָצְאָה חַיֶּבֶת חַטָּאת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר בְּכוֹבֶלֶת וּבִצְלוּחִית שֶׁל פְּלֵיְיטוֹן.** [והרי זו הברייתא שנחלקו רבי מאיר ורבי אליעזר (בלא חכמים) על כובלת וצלוחית של פלייטון].

◆◆◆

[המשך הברייתא:] **בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** [שרבי אליעזר פוטר, (והיינו מתיר לכתחילה כמבואר לעיל)] **כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶם** [בנרתיק או בצלוחית] **בּוֹשֶׂם** [שאז הרי הוא תכשיט לאשה שריחה רע], **אֲבָל** אם **אֵין בָּהֶם בּוֹשֶׂם, חַיֶּבֶת** [שנרתיק או צלוחית של בושם לבדם, אינם תכשיט, אלא משאוי].

דעה א': ממה ששנינו שאם אין בה בושם, חייבת על הכלי, מוכח שהמוציא אוכלים פחות מכשיעור בכלי חייב על הכלי

אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: ממה שאמרה הברייתא שאם אין בה בושם חייבת, **זֹאת אוֹמֶרֶת,** שרבי אליעזר סובר: **הַמּוֹצִיא אוֹכָלִין פָּחוֹת מִכְּשִׁיעוּר בִּכְלִי,** אף שאינו חייב על הוצאת האוכל שמוציא פחות משיעור הוצאת אוכלין (ששיעורו כ'גרוגרת'), מכל מקום **חַיָּיב** על הוצאת

הכלי, ואין אומרים שמאחר ותכלית ההוצאה היא האוכל לכן גם הכלי טפל לאוכל, וכיון שלא חייב על הוצאת האוכל, לא חייב על הוצאת הכלי.

דְּהָא אֵין בָּהּ בּוֹשֶׂם [שהרי כלי שאין בו בושם, הוא] **כְּפָחוֹת מִכְּשִׁיעוּר בִּכְלִי דְּמֵי** [כהוצאת בושם פחות משיעור הוצאת בושם (כל שהוא) בכלי, שהרי הכלי קלט את ריח הבושם, וכיון שאינו כל שהוא, נמצא שהוציא פחות מכשיעור, **וְקָתָנֵי חַיֶּבֶת,** [ולא אומרים שהכלי טפל לבושם, וכיון שאין חייבת על הבושם, אין חייבת על הכלי, שהוא טפל לבושם].

דעה ב': אין להוכיח, שאין בה בושם, אין בו כלום, ואין זה ככלי שיש בו פחות מכשיעור

רַב אָשִׁי אָמַר: בְּעָלְמָא אֵימָא לָךְ פָּטוּר [בשאר מקומות, אפשר לומר, שהמוציא אוכל פחות מכשיעור בכלי, פטור על הכלי (כמו שמשמע במשנה להלן צג: שכך הלכה, שמובא דין זה כ'סתם משנה')], **וְשָׁאנֵי הָכָא** [וכאן לגבי בושם, הוא אופן שונה], **דְּלֵיתֵיהּ לְמַמְשָׁא כְּלָל,** [שאין בכלי שום ממשות של בושם, ואינו נקרא אפילו 'פחות מכשיעור', ולכן לא שייך לומר שהכלי יתבטל לדבר שאין בו ממשות, ולכן חייב על הכלי].

✦✦✦

נאמר בפסוק: **'וְרֵאשִׁית שְׁמָנִים** [מובחר שבשמנים] **יִמְשָׁחוּ'.**

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זֶה פִּלְיֶיטוֹן, שהיו מתענגים בשמן אפרסמון, ובשאר תענוגים, ולא היו נותנים לב לדברי הנביאים שהתנבאו על הפורענות.

שאלה: והרי יש בו תענוג ולמה לחכמים לא גזרו על כך משום צער החורבן

מֵתִיב רַב יוֹסֵף, אַף עַל פִּלְיֶיטוֹן גָּזַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא [משום צער חורבן] **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ,**

וְאִי אָמְרַתְּ שראשית שמנים הוא פלייטון, ומשחוהו **מִשּׁוּם תַּעֲנוּג, אַמַּאי לֹא הוֹדוּ לוֹ,** והרי ודאי יש לגזור על כך, שכיון שהוא תענוג יש לאוסרו לאחר החורבן.

תשובה, לא גזרו אלא דדבר שיש בו גם תענוג וגם שמחה

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּלְטַעְמָיךְ הָא דִּכְתִיב בהאי ענינא **'הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן',** שהנביא מוכיחם שהם מתענגים במזרקי יין, ונחלקו **רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי** בביאור 'מזרקי יין' **חַד אָמַר: קְנִישְׁקְנִין** [כלי זכוכית ארוך ולו שני פיות ויין נזרק מזה לזה], **וְחַד אָמַר: שֶׁמְּזָרְקִין כּוֹסוֹתֵיהֶן זֶה לָזֶה** [על ידי אומנות כמבואר במסכת סוכה (דף נג.)], **הָכִי נָמֵי דַּאֲסִיר** [כך גם שאסור בזמן החורבן לשתות 'ב'קנישקנין'],

וְהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אִיקְּלַע לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא, וְאִישְׁתִּי בִּקְנִישְׁקְנִין, וְלָא אֲמַר לֵיהּ וְלָא מִידֵּי.

אֶלָּא כָּל מִידֵּי דְּאִית בֵּיהּ תַּעֲנוּג וְאִית בֵּיהּ שִׂמְחָה, גָּזְרוּ רַבָּנַן. אֲבָל מִידֵּי דְּאִית בֵּיהּ תַּעֲנוּג וְלֵית בֵּיהּ שִׂמְחָה לָא גָּזְרוּ רַבָּנַן. ומזרקי יין וכן פלייטון, אמנם יש בהם תענוג, אבל אין בהם שמחה.

✦✦✦

בנבואת עמוס על חורבן בית ראשון, אמר בתוכחתו: **'הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וּסְרֻחִים עַל עַרְשׂוֹתָם'**

ביאור הפסוק: **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא:** מה שנאמר 'וסרחים', **מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ מַשְׁתִּינִין מַיִם בִּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶן עֲרוּמִּים.**

שאלה על הביאור: **מְגַדֵּף בַּהּ רַבִּי אֲבָהוּ, אִי הָכִי, הַיְינוּ דִּכְתִיב** בהמשך הפסוקים שם: **'לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים', מִשּׁוּם דְּמַשְׁתִּינִין מַיִם בִּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶם עֲרוּמִּים 'יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים',** וכי עונשו חמור כך שהנביא אומר שבגלל חטא זה הם יהיו בראש הגולים.

ביאור חדש: **אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים זֶה עִם זֶה, וְדוֹבְקִין מִטּוֹתֵיהֶן זוֹ בְּזוֹ, וּמַחֲלִיפִין נְשׁוֹתֵיהֶן זֶה עִם זֶה, וּמַסְרִיחִין עַרְסוֹתָם בְּשִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶן.**

◆◆◆

ג' דברים המביאים לעניות

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנִיּוּת,

(א) **וְאֵלּוּ הֵן: הַמַּשְׁתִּין מַיִם בִּפְנֵי מִטָּתוֹ עָרוֹם** [מפני שה'שר' של העניות שמו 'נבל', והוא אוהב מקום מיאוס, כגון משתין מים לפני מטתו (בין אם הוא משתין ערום, ובין לבוש, אלא שבדרך כלל כאשר אדם ערום אינו יוצא לחוץ להשתין דטורח הוא לו ללבוש ולצאת)].

(ב) **וּמְזַלְזֵל בִּנְטִילַת יָדַיִם.**

(ג) **וְשֶׁאִשְׁתּוֹ מְקַלַּלְתּוֹ בְּפָנָיו.**

(ביאור ענין א) **הַמַּשְׁתִּין מַיִם בִּפְנֵי מִטָּתוֹ עָרוֹם.**

אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּמַהְדַּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיֵיהּ [לא אמרנו שהוא מביא לידי עניות, אלא כשהוא מחזיר את פניו למטתו]. **אֲבָל לְבָרַאי, לֵית לַן בַּהּ** [אבל אם מסובב את פניו לבחוץ (לא לצד מטתו), אין לנו בזה, שזה אין מביא לידי עניות, שהקילוח ארוך וניתז למרחוק].

וּמַהְדַּר אַפֵּיהּ לְפוּרְיֵיהּ נָמִי [וגם מה שאמרנו שאם מחזיר את פניו למטתו הוא מביא לידי עניות], **לָא אֲמַרַן אֶלָּא לְאַרְעָא** [לא אמרנו אלא אם משתין על הארץ], **אֲבָל בְּמָנָא לֵית לַן בַּהּ** [אבל אם משתין בכלי, אין לנו בזה].

(ביאור עניין ב) **וּמְזַלְזֵל בִּנְטִילַת יָדַיִם.**

אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא מִשֵּׁא יְדֵיהּ כְּלָל [לא אמרנו שהוא מביא לדי עניות, אלא אם אינו נוטל ידיו כלל], **אֲבָל מִשֵּׁא וְלָא מִשֵּׁא** [אם רוחץ ולא רוחץ, שאינו רוחץ ומשפשף יפה אלא מעט מים כגון רביעית מצומצם], **לֵית לַן בַּהּ** [אין לנו בזה, שזה אין מביא לידי עניות].

הגמרא דוחה את דברי רבא: **וְלָאו מִלְּתָא הִיא, דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: אֲנָא מְשַׁאי מְלֵא חָפְנֵי מַיָּא** [אני נטלתי מלא חפני מים], **וִיהַבוּ לִי מְלֵא חָפְנֵי טֵיבוּתָא** [ונתנו לי מלא חפניים טובות].

(ביאור ענין ג) **וְשֶׁאִשְׁתּוֹ מְקַלַּלְתּוֹ בְּפָנָיו.**

אָמַר רָבָא: עַל עִסְקֵי תַּכְשִׁיטֶיהָ [שאינו רוצה לקנות לה], **וְהָנֵי מִילֵּי הוּא דְּאִית לֵיהּ וְלָא עָבֵיד** [ואלו הדברים שזה מביא לעניות, נאמרו, כשיש לו כסף ולא עושה לה, כלומר: לא קונה לה תכשיטים].

◆◆◆

חוסר הצניעות בזמן החורבן

דָּרַשׁ רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַב עִילָּאִי מַאי דִּכְתִיב 'וַיֹּאמֶר ה' יַעַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן', ממה שכתוב 'כי גבהו', דורשים: **שֶׁהָיוּ מְהַלְּכוֹת בְּקוֹמָה זְקוּפָה',**

'וַתֵּלַכְנָה נְטוּיוֹת גָּרוֹן', שֶׁהָיוּ מְהַלְּכוֹת עָקֵב בְּצַד גּוּדָל, שדרך מי שהולך עם גרון נטוי ללכת בנחת לפי שאינו רואה את רגליו, וכך היו הולכות עקב בצד גודל, שהוא הליכה איטית ובולטת, שיהיו מסתכלין בהם.

'וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינַיִם', [לשון סיקרא, (צבע אדום)], **דַּהֲוָה מָלְיָאן כּוּחְלָא לְעֵינֵיהוּ** [שהיו ממלאות את עיניהם כחל (צבע)] **וּמְרַמְּזָן** [משקרות, הוא גם לשון סיקור והבטה, שהיו מרמזות בעיניהם לבחורים].

'הָלוֹךְ וְטָפוֹף', שֶׁהָיוּ מְהַלְּכוֹת אֲרוּכָּה בְּצַד קְצָרָה, שתראה הגבוהה 'צפה' על ראש חברתה, והוא נוי לה, (טפוף היינו 'צף'). ולפי שנשואות היו, ועשו דברים אלו, לפיכך מספר הכתוב בגנותן.

'וּבְרַגְלֵיהֶן תְּעַכַּסְנָה' (ארס של נחש נקרא בפסוק 'עכס', על שם שאינו מטילו אלא על ידי כעס), **אָמַר רַב יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי: מְלַמֵּד שֶׁמַּטִּילוֹת מוֹר וַאֲפַרְסְמוֹן בְּמִנְעָלֵיהֶן, וּמְהַלְּכוֹת בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵירָן שֶׁמַּגִּיעוֹת אֵצֶל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹעֲטוֹת בַּקַּרְקַע, וּמַתִּיזוֹת עֲלֵיהֶם וּמַכְנִיסוֹת בָּהֶן יֵצֶר הָרָע כְּאֶרֶס בְּכָעוּס** [ארס של נחש כעוס].

העונש שנענשו על כך

מַאי פּוּרְעָנוּתֵיהִי [מה הפורענות והעונש שאירע להם עקב כך]?

[במקום הבושם] **כִּדְדָרֵישׁ רַבָּה בַּר עוּלָּא: 'וְהָיָה תַּחַת בֹּשֶׂם מַק יִהְיֶה', מָקוֹם שֶׁהָיוּ מִתְבַּשְּׂמוֹת בּוֹ נַעֲשָׂה נְמָקִים נְמָקִים** [שבשרם 'נרקב'].

[במקום החגורה הנאה] **'וְתַחַת חֲגוֹרָה נִקְפָּה', מָקוֹם שֶׁהָיוּ חֲגוּרוֹת בְּצִלְצוּל** [חגורה נאה], **נַעֲשָׂה נְקָפִים נְקָפִים** [חבורות חבורות].

[במקום השיער הנאה] **'וְתַחַת מַעֲשֶׂה מִקְשָׁה קָרְחָה',** 'מקשה' נוטריקון של מתקשטות', **מָקוֹם שֶׁהָיוּ מִתְקַשְּׁטוֹת בּוֹ** [מקום השער שהיו סורקות ומיפות אותו] **נַעֲשָׂה קְרָחִים קְרָחִים.**

[במקום הפתחים המביאים לגילה] **'וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחֲגֶרֶת שָׂק',** 'פתיגיל', נוטריקון פתח גילה, **פְּתָחִים הַמְּבִיאִין לִידֵי גִילָה** [אותו מקום], **יִהְיוּ לְמַחֲגֶרֶת שָׂק** [שיחגרו שק מאבל וצער].

[דרשות נוספות בפסוקים על עונשם]

[פסוק א:] **כִּי תַחַת יֹפִי,** [לשון הפסוק 'כי כל אלה יבא לך תחת יפייך'], **אָמַר רָבָא: הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי חַלּוּפֵי שׁוּפְרָא כֵּיבָא** [בכל מקום שהיה בו יופי, בא תחתיו פצע שיש בו ליחה מאוסה].

[פסוק ב:] **'וְסִפַּח ה' קָדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן', אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מְלַמֵּד שֶׁפָּרְחָה בָּהֶן צָרַעַת.** [מקור ש'ספח' הוא צרעת] **כְּתִיב הָכָא 'וְשִׂפַּח', וּכְתִיב הָתָם 'לַשְּׂאֵת וְלַסַּפַּחַת'.**

[פסוק ג:] **'וַה' פָּתְהֵן יְעָרֶה',** 'פתהן', כמו פתחיהן, **רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: שֶׁנִּשְׁפְּכוּ כְּקִיתוֹן** [שופכות דם זיבה, ולפי זה 'יערה', הוא לשון שפיכה].

וְחַד אָמַר שֶׁנַּעֲשׂוּ פִּתְחֵיהֶן כְּיַעַר [נתמלאו שער ונמאסות לתשמיש].

[אנשי ירושלים, אנשי שחץ היו]

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם אַנְשֵׁי שַׁחַץ הָיוּ [מדברים בלשון גאוה, והיו מכנים דברים פחותים בכינויים אחרים שהוא דרך שחץ לדבר בביטוים שונים - שגם יודעי הלשון אינם מבינים דבריו], וכך היה **אָדָם אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: בַּמֶּה סָעַדְתָּ הַיּוֹם** [במה שימשת היום], **בְּפַת עֲמִילָה** [בפת שלשו אותה, כלומר בבעולה], **אוֹ בְּפַת שֶׁאֵינָהּ עֲמִילָה** [בפת שלא לשו אותה, כלומר בבתולה]. **בְּיַיִן גּוֹרְדָּלִי** [לבן היה], **אוֹ** (דף סג) **בְּיַיִן חַרְדָּלִי** [יין שחור, כלומר לבנה או שחורה], **בְּמֵסַב רָחָב** [מטה רחבה שמיסב עליה בשעת אכילה, ולענין ניאוף אשה שמנה], **אוֹ בְּמֵסַב קָצָר** [כחושה], **בְּחָבֵר טוֹב** [טובת מראה], **אוֹ בְּחָבֵר רָע. אָמַר רַב חִסְדָּא: וְכוּלָּן לִזְנוּת.**

ביין חרדלי. שחור. כלומר לבנה או שחורה: **כמסב ריחב.** מיסב מעה שמיסב עליה בשעת אכילה. ולענין ריפוף לשם שמנה: **קלי.** כמושה: **חבר טוב.** לשם טובת מרפא: **דלימלמאי מלנפא.** כך שמה: **מתני' נאלה.** מפרש בגמ' קולפא מלוקש"ה בלע"ז: **וכפפו תרכוסיס.** ולי תכשיטין ניכו לא יהו בטלין לעתיד: **ביריס.** פירס מקבלת טומאה: **ויוצאין בה.** דלא שלפא ומחוייא שלא יראה שוקה: **ככלין טמאין.** בגמ"ר) מפרש לה: **גמ' שרגא בעיבורא.** נר בלהריס מתון שאינו לריך אינו נאה. אבל בזמן הזה שהוא עת מלחמה תכשיטין הן: **ופליגא.** הא דקתני בטלין לימות המשיח פליגא דשמואל דלשמואל אין בטלין לימות המשיח: **לא יהבל.** משמע לעולם אלמא יש עניות ועשירות ש"מ נחמות שנתנבאו הנביאים ולא יהיה כעני עוד (וכייה ד) לא לימות המשיח נתנבאו שהן מן העולם הזה לשם כן מהל לך אחיון: **ממיינ ליה.** בריימ"א דקתני בטלין לימות המשיח לרבי חייא בר אבא: **לא נתנבאו.** דכרי נחמות שלהן: **עין לא ראתה.** עין של נביאים לא שלטה לראותו: **בדברי תורה ריפוי.** הוי זהיר לחזר על משנתך שהתא מזומנת לך בשעת הדין להביא ראיה מחבר על ידך גבור בלנא במלחמה והוא הודך והדרך: **דלינמר איניש.** לגרום שמעתא מרביה ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה: **והדר ליסבר.** טעמיה. דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע לאמר טעמא ותלמודייה הוה קיים ליה מדהוה בר תמני סרי: **המחדדין.** שולאין ומיסיין ולא לקפח אלא להתחדד: **והדרך.** כמו וחדלך: **ופורך.** ותלמדך (א): **למיימינין.** של תורה שמפשפשין טעמיהן בדקדוק ופורכין ב) כיימין המיומנת למלאכה ב): **עושר וכבוד ליכא.** בתמיה. כיון לאיכא חורך יומיס כ"ש עושר וכבוד: **למשמאילין בה.** שאין יגעיס בה כל לרכן. אי נמי מיימינין בה עוסקין לשמה משמאילים אלא לשמה: **הנוחין זה לזה.** ונוחין ונוחנין בה בנחת רוח מתעסקין כדי שילמדו זה מזה: **ידבר עמיס בחפיונו.** יפשיל וכל שפלות בנחת. ל"א הנוחין מנהיגין זה את זה להנהגתה של הלכה כמו לך נחה (שמות לב) **ידבר** תרגום על יהבא ב): **ומי יאמר לו מה תעשה.** שומר מצות יוכל לומר לו: **המקשיבין.** מלמדיס זה את זה ומביניס זה מזה ולישנא דקרא נקט: **בגנים.** בתי בלהרים לתוס מאיר (מוליו ב). בכל הנביאים לא נתנבאו. הנחומות והנחמות (ברכות לד): טוהה לישראל (מנחדרין צא). **עין לא ראתה.** לא נראיס ולא נגלה לשום נביא (שם) מין שום נגיא לא לאחה את אשר יעשה הקב"ה לאמהה לו ולזמי עיניך אמה לאלהים (ישעיה סד ג) לשון קן לדבר (מנחדרין שם). אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ות"ע דדרשינן ליה לדרשה. מידי אשמעו מיהא לא נפיק לגמרי (יבמות כד.). **למיימינין.** בעוקים בכל כחם ובוחיהם לנעת מודה. כאלה שמתאמה כיד ימיני שהיא עיקר (לקמן פח). **ידבר** עמים **תחתיו.** יעבוד עמים תחתנו (מכות יא.).

אין בין העוה"ז לימות המשיח. אע"ג דהשתא אין יוחלים ואין בהמ"ק ואילו לימות המשיח יהיה הכל בנוי ל"ל דהאי אין בין לאו דוקא[8]: ואילו

ביין חרדלי במסב רחב או במסב קצר בחבר טוב או בחבר רע א"ר חסדא וכולן לזונות אמר רחבה אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל ומשחברה ירושלים נגנזו ולא נשתייר אלא כשעורה ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא:

מתני' [a]לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא [b]בתרים ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכ"א אינן אלא לגנאי שנאמר [1]וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות [c]ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה בירית טהורה ויוצאין בה בשבת כבלים טמאים ואין יוצאין בהן בשבת: **גמ'** [d]מאי באלה [e]קולפא: ר' אליעזר אומר תכשיטין הן לו: תניא אמרו לו לרבי אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן לפי שאינן צריכין שנאמר [1]לא [c]ישא גוי אל גוי חרב ותהוי לנוי בעלמא אמר אבי מידי דהוה [f]אשרגא בטיהרא ופליגא דשמואל דאמר שמואל [g]אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד שנאמר [2]כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא [3]כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא [3]עין לא ראתה אלהים זולתך ואיכא דאמרי אמרו לו לר' אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן אף לימות המשיח אינן בטלין היינו דשמואל ופליגא דר' חייא בר אבא א"ל אביי לרב דימי ואמרי לה לרב אויא ואמרי לה רב יוסף לרב דימי ואמרי לה לרב אויא ואמרי לה אביי לרב יוסף מ"ט דר"א דאמר תכשיטין הן לו דכתיב [4]חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך א"ל רב כהנא למר בריה [h]דרב הונא האי בדברי תורה כתיב א"ל [i]אין מקרא יוצא מידי פשוטו א"ר כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לבוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר: סימן זרות: א"ר ירמיה א"ר אלעזר שני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם שנאמר [5]והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדדך ולא עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר [5]צלח רכב יכול אפילו שלא לשמה תלמוד לומר [5]על דבר אמת יכול אם הגיס דעתו ת"ל [5]וענוה צדק ואם עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמר [5]ותורך נוראות ימינך רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה דאמר רבא בר רב שילא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא א"ר ששת מאי דכתיב [6]אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינין בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא א"ר ירמיה אמר ר' שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא מקשיב להן שנאמר [7]אז נדברו יראי ה' וגו' [j]אין דיבור אלא נחת שנאמר [8]ידבר עמים תחתינו [c]מאי ולחושבי שמו א"ר אמי אפילו חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה א"ר חיננא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר [9]שומר מצוה לא ידע דבר רע א"ר אסי ואיתימא ר' חיננא אפילו הקב"ה [k]גוזר גזירה הוא מבטלה שנאמר [10]באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה וסמוך ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה הקדוש ב"ה שומע לקולן שנאמר [11]היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני ואם אין עושין כן גורמין לשכינה שמסתלקת מישראל שנאמר [12]ברח דודי ודמה וגו' אמר רבי אבא א"ר שמעון בן לקיש שני ת"ח [m]המדגילים זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא אוהבן שנאמר [13]ודגלו עלי אהבה אמר רבא והוא דידעי צורתא דשמעתא [n]והוא דלית להו רבה במתא למגמר מיניה [o](א"ר) אבא א"ר שמעון בן לקיש [p]גדול המלוה יותר מן העושה צדקה [q]ומטיל בכיס יותר מכולן [r](א"ר) אבא אמר ר' שמעון בן לקיש [s]אם תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש הוא חגריהו על מתניך אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו אמר רב כהנא אמר רבי שמעון בן לקיש ואמרי לה אמר רב אסי אמר [6](ריש לקיש) ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש [t]כל המגדל כלב רע בתוך ביתו מונע חסד מתוך ביתו שנאמר [14]למס

מרעהו

מרעהו

אין בין העוה"ז לימות המשיח. אע"ג דהשתא אין יוחלים ואין בהמ"ק ואילו לימות המשיח יהיה הכל בנוי ל"ל דהאי אין בין לאו דוקא[8]: ואילו

מסורת הש"ס

a) פי' מגן, ב) ל"ל נא, ג) נ"ב' הסכיל מא' אלה קוקל פי' דומה למקל וכו' ולאמו עגל כמו כדור וכו' ע"ש, ד) נ"ב' אמר שמקן בו ולאמו עגל, ה) נ"ב מעוכה כתיב יפאלו, ו) תוליו ס"ב, ז) כרכות לד: [מקמן קנא: פסחים פח. מנחדרין לא:], ח) י"ב בכרכות, ט) נ"ב' מוסר ל"ל: כד.], י) מוסר יא., יא) כרכות ו. [קדושין מ. ע"ש], יב) [מ"ק עז: ב"מ פח.], יג) [ומר' תוס' ע"ז כב: ד"ה רגלא וכו' שסעגו פסיכוס כ"ש לבסלא], יד) [ב"ב לא:], טו) [ע"ז מ:], טז) [ל"ל ח"ל], יח) [ל"ל ר' שמעון בן לקיש], יט) [נ"ב:], כ) [שם], כא) כמ"ש: בקדושין וכיולכו], כב) [מ"ר כ"ש לקמן פח: ד"ה לפיימינין], כג) [שבוס כז.], כד) [ומר' תוס' תענית יב: ד"ה אין לין ון ומ"ש שם על הגליון].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומוכך ומלמדך הס"ד ותמ"ב ס"ס עוסר וכבוד וכו' עוסר וכבוד ס"ס הס"ד ותמ"ב ס"ס למיימינין בה שמעסקיס ב"ל וחיכם של תורס נמתק וכ"ג ע"ל בדף פח ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' אלא שעבוד גליות. עי' פסחים ג ע"ב:

לעזי רש"י

מצוק"ה [מצוצ"א]. אלה.

מוסף רש"י

באלה. מקל (פסחים נז.). למזמרות. שומרין בהן הכרמים (שבועה כ ד"ה). בירית. וכל כמין אלמנה שעשין לשוקיס מעל גמי שוקיס לבהקן אלא יפלו, טהוהרה. אלאו מכסיס הין אלא אמלס לגמי שוקיס, וכוי כמנעת הכלים לאמנן טהוהרס. ויוצאין בה. אלינין לה עם גמי שוקיס הלא הוי מבאלי ויוצאין דכיון דלעיעמא הוא לא אפס ומטי (לעיל ב). **אשורגא בטיהרא.** נר בלהרים לוס מאיר (מוליו ב). כל הנביאים לא נתנבאו. הנחומות והנחמות (ברכות לד): טוהה לישראל (מנחדרין צא). **עין לא ראתה.** לא נראיס ולא נגלה לשום נביא (שם) מין שום נגיא לא לאחה את אשר יעשה הקב"ה לאמהה לו ולזמי עיניך אמה לאלהים (ישעיה סד ג) לשון קן לדבר (מנחדרין שם). אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ות"ע דדרשינן ליה לדרשה. מידי אשמעו מיהא לא נפיק לגמרי (יבמות כד.). **למיימינין.** בעוקים בכל כחם ובוחיהם לנעת מודה. כאלה שמתאמה כיד ימיני שהיא עיקר (לקמן פח). **ידבר** עמים **תחתיו.** יעבוד עמים תחתנו (מכות יא.).

מתני' א מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' ש"מ סעיף ז:

ב מיי' פי"ג מהל' מלכים הלכה כ:

נא ג מיי' פ"ט מהל' תשובה הלכה ה:

נב ד מיי' פ"י מהל' מ"ע הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ו:

נג ה מיי' פ"ו מהל' דעות הלכה ה ג:

נד ו מיי' פי"ח מהל' רוצח הלכה ד:

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים וְחַנִיתֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גּוֹי חָרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה:

ישעיהו ב ד

2. כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מֵקֶרֶב הָאָרֶץ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ לְעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ:

דברים טו יא

3. וּמְעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ:

ישעיהו סד ג

4. חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהַדָּרְתֶּךָ:

תהלים מה ד

5. וְהַדְרְךָ צְלַח רְכַב עַל דְּבַר אֱמֶת וְעֲנָוָה צֶדֶק וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ:

תהלים מה ה

6. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד:

משלי ג טז

7. אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:

מלאכי ג טז

8. יִדְבֹּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ:

תהלים מז ד

9. שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע וְעֵת וּמִשְׁפָּט יֵדַע לֵב חָכָם:

קהלת ח ה

10. בַּאֲשֶׁר דְּבַר מֶלֶךְ שִׁלְטוֹן וּמִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה:

קהלת ח ד

11. הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי:

שיר השירים ח יג

12. בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה לְךָ לְצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים:

שיר השירים ח יד

13. הֲבִיאַנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה:

שיר השירים ב ד

14. לְמַס מְרֻדֵנוּ חָסֶד וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב:

איוב ו יד

מוסף תוספות

א. דבמסכת תענית (דף יג:) ושם אשכחן אין בין דשייר, דקאמר אין בין שלש אמצעיות וכי תימא תנא דשייר והא אין בין קתני, דפרך ותסברא אין בין דזוקא והא שייר תיבה ומשני אי משום תיבה לאו שייורא הוא, מכל מקום משמע דאי הוה משייר ליה לא הוה קשיא ליה כלל אף על גב דקתני אין בין. תוס' מגילה מ.

עין משפט נר מצוה

מתני' א מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' ש"מ סעיף ז:

ב מיי' פי"ג מהל' מלכים הלכה כ:

נא ג מיי' פ"ט מהל' תשובה הלכה ה:

נב ד מיי' פ"י מהל' מ"ע הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ו:

נג ה מיי' פ"ו מהל' דעות הלכה ה ג:

נד ו מיי' פי"ח מהל' רוצח הלכה ד:

ואילו אצעדה טמאה היא. פ"ה דכתיב במעשה מדין אלעזר ומיד וגו' וכתיב בתמטאו אתם ובכיסם[א] ולא נהירא[ב] דע"כ מתמטאו לא אכל הסני דקא[ג] דסלי בתמטאו? ומי הוו בשני וגלו גי קבולי וטומקה וינהו לכן נ"ל[ד] דמוסז דכתיב אלעזר ומיד וכתיב בתמיה ויקם (מהס) כל כלי מעשה דקלי אכל הכלים שנלקחו וילפינן לקחן כלי כלי מסלכיס:

בירית תחת אצעדה עומדת. פי' בקונטרס (ש) בשוק ומיכלו גמי שוקים אלא יפלו ויכלו שוקים וקשה לפי' זה דע"כ בכנלים אמאי אין יולפין למאי דס"ל דשמא דאין מיעוט בין בירית לכנלים אלא שזה באמת חה בשמים[ה] לכן נ"ל דאפשר דיעלן בגלא גיגוי שוקים ומ"ש כנלים אין יולפין בהן דילמא אלפא ומיעוי דתכשיט לגוי סם אבל בירית שהיא באמת אלא אלפא ומיעוי דאין זה תכשיט דכיון שאין לה אלא באמת נגלי לה[ו] ומ"ש מיתא בירית טהורה אלא אמאי אין יולפין מיתא ולכי אמרינן מ"מ נמי לא הוי אלא מאי דומיא דטעמא הכלי דאמר לעיל דטהור וכן אין הקונטרס ונעמא דכנלים מתמיס מאוס דתכשיט הס לגוי כדפי' **וכתוב עליו בשני שיטין יו"ד ה"א מ"מעלה וקדש לה"ד למטה.** נראה לר"מ שהיה כתוב יו"ד ה"ל בסוף שיטה ראשונה וקדש לי בתחלת שיטה שניה והשתא נקרא יפה[ח] ואין לפרש כמאמנו דלא"כ אינו נקרא כהלכתו: **מגיין לאריג בל שהוא שהוא טמא ת"ל או בגד.** וא"ת ואם לעיל בפרק במה מדליקין (דף ס. ושם) גא מרבינן אלא ג' ג' וי"ל דהתם מיירי בגא מנגד גדול אבל הכא מיירי בחריג בל שהוא[ט] דמתמלה לא היה דעתו לוסיף עליו ומרוייהו אמענינן מאו בגד דקבולים הס לחשיב כל שהוא אריג מתחלה כמו ג' על ג' מנגד גדול[ט] וא"ת ואכתי בגד בל שהוא למה הוא טמא והא בענין שיטולו מלא וריקן דומיא דשק וי"ל[י] דלאוי הוא לכוף ולקבל וליקח בו מרגלית או מחטו[יא] ואם תאמר א"כ פשוטו כל עור שמטו[יב] טהורין הרי לאוין הס לקבל בו שוס בדבר כמו הכא וי"ל דמיירי בעור שלוק שהוא קשה: **מגיין לתכשיט בל שהוא טמא.** ואם תאמר תיפוק ליה דתכשיט בל שהוא טמא מדכתיב בכלי מדין מנעגא[יב] ויש לומר[יג] דאפשר שהטעמא הוא עבה ונגולה מאד ולא הוי בל שהוא: **אריג ותכשיט.** פי'[יד] מלוי אריג ומלוי תכשיט טמא מכלן משמע דמ"מ בענין שיטור קלת דאל"כ מלוי דס"ל מאי הוי: **ההוא במדין כתיב.** פ"ה ומבדין הוא טומאת מת ומכן ממת לא יליף להמטיר מה לאמת שכן טומאה ממולה ומטני גמר כלי כלי מדבר פירוש מה לכלי האמור בדבר מטמא בשכן אף בכלי האמור כאן ממטא בשכן[יד] וקשה דל"ל דהוה ליה למיפכך הכוא בטומאת מת כתיב ועוד כי מטני גמר כלי כלי[טו] הוה ליה לגמוי[יב] גמר בגד ועור לא"ש[טא] לכן נ"ל בב לכהוא בגמרן כתיב בגאלן מדין[יג] ולא מיירי הך פרשה בטומאה כלל[יד] והיכי יליף אריג ותכשיט בל שהוא טמא מכל כלי מעשה ומטני גמר כלי כלי[טב] פי' כי היכי דכלי כתיב גבי אריג מדין לענין טומאה הכי נמי כלי כתיב גבי מדין לענין טומאה: מגיין

מרעהו חסד [ס] שכן בלשון יונית קורין לכלב למס רב נחמן בר יצחק אמר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר [ו]ויראת שדי יעזוב האיה [ז]איתתא דעיילא להוא ביתא למיפא נבח בה כלבא איתעקר ולדה אמר לה מרי דביתא לא תידהלי דשקילי ניבה ושקילין טוברייה אמרה ליה [ח]שקולא טבותיך ושדיא אחיזרי כבר נד ולד אמר רב הונא מאי דכתיב [ט]שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט עד כאן דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר טוב ריש לקיש אמר [י]עד כאן לדברי תורה מכאן ואילך למעשים טובים: [יא]בירית טהורה: אמר רב יהודה בירית זו אצעדה מתיב רב יוסף בירית טהורה ויוצא בה בשבת ואילו אצעדה טמאה היא ת"ק בירית תחת אצעדה עומדת יתיב רבין ורב הונא [יב]קמיה דרב ירמיה ויתיב רב ירמיה וקא מנמנם ויתיב רבין וקאמר בירית באחת בבלים בשתים א"ל רב הונא אלו ואלו בשתים ומטילין שלשלת ביניהן ונעשו כבלים ושלשלת שבו משויא ליה מנא וכ"ת כרבי שמואל בר נחמני [יג]דאמר רבי שמואל בר נחמני א"ר [יד]יוחנן מגיין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר [טו]כל דבר אשר יבא באש אפילו דיבור במשמע בשלמא התם קא בעו לה לקלא וקעביד מעשה הכא מאי מעשה קעביד הכא נמי קא עביד מעשה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתולותיהן נושרות עשו להן כבלים והטילו שלשלת ביניהן שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא היו בתולותיהן נושרות איתער בהו ר' ירמיה אמר להו [טז]יישר וכן א"ר יוחנן כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מגיין לאריג כל שהוא שהוא טמא מציץ א"ל אביי וציץ אריג הוא והתניא [יז]ציץ כמין טס של זהב ורוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד ה"א למעלה וקודש למ"ד למטה ואמר ר' [יח]אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו בעיר רומי וכתוב [יט]קדש לה' בשיטה אחת כי סליק רב דימי לנהרדעא שלח להו [כ]דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי ברם כך אמרו משום רבי יוחנן מגיין לתכשיט כ"ש שהוא טמא מציץ ומגיין לאריג כ"ש שהוא טמא [כא]מאו בגד תנו רבנן [כב]אריג כ"ש טמא ותכשיט כ"ש טמא אריג ותכשיט כ"ש טמא מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג אמר רבא אריג כל שהוא טמא מאו בגד תכשיט כל שהוא טמא [כג]מכל כלי מעשה כ"ש שהוא טמא ל"ל דהוא מרבגן לרבא דהוא במדין כתיב א"ל גמר כלי

מרעשו. מונע מסל. ואע"ג דלא כתיב מונע ממילא משמע שכל תיבה גרשאה מ"ס משמשת בטילה אין כמו ויקח מילם (שמות לב) אבדו [ד]בגד **מלאו** (מכלים י): **למיפא.** לאפות עיסה שהאפילו בעה"כ מנוחו: **שקולי ניבה.** נטולות ד' שיניו שהוא נוסך בהן. אוזן שיניים קרי ניבין כלתמרינן בגלו טרפות (מוזן דף נט.) גמל ניבי פיס נכה: **שקולי טובייה.** נטולות לפרעו מלקרטו: **שקולא.** נטולה מוזפת ומוטלת על הקולים: **איזיוזיך.** טוזפת הגמא ממתך מגיה מחזיק טוב הגרי"ל בלע"ז: **עד כאן.** עד ולא כי עד כל אלה וגו': **עד כאן לפורס.** שמא בתלמודך למוד משמהה ומטוזב לא הלך בדרכי לבך לבך קנין: מה בלבן לפי לאות עיניך: **מכאן ואילך למעשים טובים.** ולא כי על כל אלה אם על כל מה שלמדת סוקך ליתן את הדין אם לא תקייס: **אצעדה.** של זרוע: **ואילו אצעדה טמאה היא.** דכתיב במעשה מדין (במדבר לא) אלעזר ומיד וגו' וכתיב תמטאו אתם ובכיסם: **תחת אצעדה.** שבזרוע עומדת בשוק להחזיק בתי שוקיה שלא יפלו ויכלו שוקיה שלבן טהורה לגלו הוא היא וכלי תשמיש נמי לא הוי אלא כלי המשמש כלי דומיא דטבעות בגדים לתמריג בפרקין בלעזיל[ט] דטהורין ויוסלין בהם לזוקר ליבשה הוא מיגלא לשוקה: **ביריה בחתם.** מטוקיה: **ומלאכה מטוי לה מגא.** בתמיה דקתני בכלים ובשלשלת: **וכי דומיא דרבי שמואל בר נחמני קול בכלי מתכות.** בריש פרקין: **ומשו לה מגלגלא מו.** הלכך שלשלת בתמיס חלס הוא ולאו בתמיס כלי לא מקבל טומאה ולא מגלגלא לשלשלת שהיא של זהב ומחוזק לכי יוכלים לגלגלא מגלגלא לשלשלת שהיא של זהב ומחוזק לכי יוכלים לגלגלא מגלגלא לשוקה שהרי בתמיס בכלים ומגלגלא לשוקה לכי מגלגלא לשוקה שהרי בתמיס בכלים ומגלגלא לשוקה: **ומלאכה מטוי לה מגא.** בתמיה דקתני בכלים ובשלשלת: **וכי דומיא דרבי שמואל בר נחמני קול בכלי מתכות.** בריש פרקין: **ומשו לה מגלגלא מו.** הלכך שלשלת בתמיס חלס הוא ולאו בתמיס כלי לא מקבל טומאה ולא מגלגלא לשלשלת שבו משויא ליה מנא וכ"ת כרבי שמואל בר נחמני [יג]דאמר רבי שמואל בר נחמני א"ר [יד]יוחנן מגיין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר [טו]כל דבר אשר יבא באש אפילו דיבור במשמע בשלמא התם קא בעו לה לקלא וקעביד מעשה הכא מאי מעשה קעביד הכא נמי קא עביד מעשה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתולותיהן נושרות עשו להן כבלים והטילו שלשלת ביניהן שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא היו בתולותיהן נושרות איתער בהו ר' ירמיה אמר להו [טז]יישר וכן א"ר יוחנן כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מגיין לאריג כל שהוא שהוא טמא מציץ א"ל אביי וציץ אריג הוא והתניא [יז]ציץ כמין טס של זהב ורוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד ה"א למעלה וקודש למ"ד למטה ואמר ר' [יח]אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו בעיר רומי וכתוב [יט]קדש לה' בשיטה אחת כי סליק רב דימי לנהרדעא שלח להו [כ]דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי ברם כך אמרו משום רבי יוחנן מגיין לתכשיט כ"ש שהוא טמא מציץ ומגיין לאריג כ"ש שהוא טמא [כא]מאו בגד תנו רבנן [כב]אריג כ"ש טמא ותכשיט כ"ש טמא אריג ותכשיט כ"ש טמא מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג אמר רבא אריג כל שהוא טמא מאו בגד תכשיט כל שהוא טמא [כג]מכל כלי מעשה כ"ש שהוא טמא ל"ל דהוא מרבגן לרבא דהוא במדין כתיב א"ל גמר כלי

מסורת הש"ס

ב) כ"ק מב. ג) נכלה מנו: ד) נכ"ל קמא מנו: ה) נכ"ל מנו: ו) נכ"ל מ"ר מנו: ז) נעיל מנו: ח) נכ"ל מ"ר ומנו: ט) נעיל מנו: י) נכ"ל מ"ר ומנו: יא) נעיל מנו. מכרכות מנו: שיעיכון לנ: מסמכים מנו: כ"מ נ: מנכתלרן מנו: ק. מנעוטות מנו: מה: מוכן מ: מנו: עוכן: יב) מ"ר: יג) מוכה מ.. מנו: יד) נאמר מ"ר מלעשה. מנו: מנו: מנכ"ל: מ) מרוכין מנו: מ: קק. יומנות מנו: עו. כ"ב מנו: קנ. קנ. מנכתלרן מנ. מכות מ: מנמס נד. מנמנות יב: נ.: מוכן מ: מנו: מ) נדף מנו: מ) נכ"ל מ"ר מנו: נכ.: מ) קודם מלמנה לה מנמנה כל"ל כ"ר מתמנ"ס מנ"ס מנכ"ל כ"ר מנו: ומנ נ: מ"ר מנכ"ל מנו: מ) נכ"ל מנמנס: מ) נכי מנו: נעיל מנו: מ) נכ"ל מנמנ: מ) נכי מנו: כ"ר מ"ס מנו: מ) נכ"ל מנמנ: מ) נכי מנו: מ) נכ"ל מנמנ: מ) נכי מנו: מ) נכ"ל מנמנ: מ) נכי

יום שישי י"ד אייר תש"פ שבת דף סג

בְּיַיִן חַרְדָּלִי. בְּמֵסַב רָחָב, אוֹ בְּמֵסַב קָצָר. בְּחָבֵר טוֹב, אוֹ בְּחָבֵר רָע. אָמַר רַב חִסְדָּא וְכוּלָּן לִזְנוּת. התבאר בדף הקודם].

אָמַר רַחֲבָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: עֲצֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל קִינְמוֹן הָיוּ, וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַסִּיקִין מֵהֶן, רֵיחָן נוֹדֵף בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּמִשֶּׁחָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, נִגְנְזוּ, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר אֶלָּא כִּשְׁעוֹרָה, וּמִשְׁתְּכַח בֵּי גַזָּא דְּצִימְצָמַאי מַלְכְּתָא [ונמצא מהם בבית האוצר של המלכה שנקראת 'צימצמאי'].

משנה

יציאה בכלי מלחמה

[דעה א':] **לֹא יֵצֵא הָאִישׁ, לֹא בְּסַיִף, וְלֹא בְּקֶשֶׁת, וְלֹא בִּתְרִיס, וְלֹא בְּאַלָּה, וְלֹא בְּרוֹמַח. וְאִם יָצָא, חַיָּיב חַטָּאת.**

[דעה ב':] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תַּכְשִׁיטִין הֵן לוֹ.**

[ביאור דעה א':] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָן אֶלָּא לִגְנַאי, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים, וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת, וְלֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֶרֶב, וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה'**, שכלי המלחמה יתבטלו לעתיד, ואם הם תכשיטין לא היו בטלין לעתיד.

דין בירית וכבלים לטומאה ולשבת

בִּירִית [תכשיט מקושט (בצורת רצועה, צמיד) שמניחים על הגרביים, שלא יפלו], **טְהוֹרָה** [אינה מקבלת טומאה, שאין זה כלי בפני עצמו, אלא כלי שמשמש את הכלי (רצועה שמשמשת לגרביים)], **וְיוֹצְאִין בָּהּ בְּשַׁבָּת,** שלא חוששים שהיא תוריד את הבירית כדי להראותה לחברתה, שהרי היא לא תגלה את רגלה ברשות הרבים].

כְּבָלִים [שלשלת עשויה מזהב שמחברים בין בירית שברגל זו לבירית שברגל השניה], **טְמֵאִים** [שהרשרת שבין הביריות, היא כלי בפני עצמו, שהיא משמשת את האדם, כמבואר להלן]. **וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת** [שחוששין שהיא תוריד את השרשרת ברשות הרבים (שאין רגלה מתגלה בכך), ותבוא לטלטלו ד' אמות ברשות הרבים].

גמרא

מַאי בְּאַלָּה?

קוּלְפָּא [מקל להכות בו את האויבים].

◆◆◆

שנינו במשנה: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תַּכְשִׁיטִין הֵן לוֹ.**

נוסח א': דעת רבי אליעזר [ורבי חייא בר אבא] שכלי מלחמה יתבטלו בימות המשיח. ולא כדעת שמואל

[דעה א', רבי אליעזר: כלי מלחמה יתבטלו] **תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי מֵאַחַר דְּתַכְשִׁיטִין הֵן לוֹ מִפְּנֵי מָה הֵן בְּטֵלִין לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ?**

אָמַר לָהֶן: לְפִי שֶׁאֵינָן צְרִיכִין, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב'.

שואלת הגמרא: **וְתֶהֱוֵי לְנוֹי בְּעָלְמָא?**

אָמַר אַבָּיֵי: מִידֵּי דְּהָוֵה אַשַּׁרְגָּא בְּטִיהֲרָא [נר בצהרים, מתוך שאינו צריך אינו נאה. אבל בזמן הזה שהוא עת מלחמה תכשיטין הן].

[דעת שמואל: כלי מלחמה לא יתבטלו] **וּפְלִיגָא** [הא דקתני בטלין לימות המשיח] **דִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא שִׁעְבּוּד גָּלֻיּוֹת בִּלְבַד,**

שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ', משמע שלעולם יש עניות ועשירות, ואם כן מה שנתנבאו הנביאים שלא יהיה עוד עניים (זכריה יד) לא לימות המשיח, נתנבאו שהן מן העולם הזה, וממילא גם הפסוק 'לא ישא גוי אל גוי חרב', אינו מדבר על ימות המשיח, ומלחמות אינם בטלין לימות המשיח.

[דעה א', כדעת רבי חייא בר אבא שהנבואות נאמרו על ימות המשיח:] **מְסַיֵּיע לֵיהּ** [ברייתא דקתני בטלין לימות המשיח] **לְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: כָּל הַנְּבִיאִים לֹא נִתְנַבְּאוּ** [דברי נחמותיהם] **אֶלָּא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֲבָל לְעוֹלָם הַבָּא 'עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ'** [עין של נביאים, לא שלטה לראותו].

נוסח ב': דעת רבי אליעזר שכלי מלחמה לא יתבטלו לימות המשיח, כדעת שמואל. ודלא כרבי חייא בר אבא

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי מֵאַחַר דְּתַכְשִׁיטִין הֵן לוֹ, מִפְּנֵי מָה הֵן בְּטֵלִין לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ.

אָמַר לָהֶן: אַף לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֵינָן בְּטֵלִין.

ולפי זה דברי רבי אליעזר, **הַיְינוּ דִּשְׁמוּאֵל**, שאומר שאין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גלויות, וכלי מלחמה לא יתבטלו לימות המשיח.

וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא שסובר שהנבואות נאמרו לימות המשיח.

מקורו של רבי אליעזר שכלי מלחמה הם תכשיטים

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי, וְאָמְרִי לַהּ לְרַב אַוְיָא,

וְאָמְרִי לַהּ רַב יוֹסֵף לְרַב דִּימִי, וְאָמְרִי לַהּ לְרַב אַוְיָא,

וְאָמְרִי לַהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף:

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר תַּכְשִׁיטִין הֵן לוֹ, דִּכְתִיב 'חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ'.

[בירור:] **אֲמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא לְמָר בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא: הַאי בְּדִבְרֵי תּוֹרָה כְּתִיב** [הוי זהיר לחזר על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין להביא ראיה כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה והוא הודך והדרך].

[ביאור:] **אֲמַר לֵיהּ** [מר בריה דרב הונא:] **אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵּי פְּשׁוּטוֹ.**

אָמַר רַב כָּהֲנָא: כַּד הֲוֵינָא בַּר תַּמְנֵי סְרֵי שְׁנִין, וַהֲוָה גְּמִירְנָא לֵיהּ לְכוּלֵּיהּ תַּלְמוּדָא, וְלָא הֲוָה יָדַעְנָא דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵּי פְּשׁוּטוֹ עַד הַשְּׁתָּא שמר בריה דרב הונא אמר לי זאת.

מַאי קָא מַשְׁמַע לַן?

דְּלִיגְמַר אִינִישׁ [לגרוס שמעתא מרביה, ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה], **וְהַדַּר לִיסְבַּר** [טעמיה, דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא ותלמודיה הוה קים ליה מדהוה בר תמני סרי].

◆◆◆

סִימָן למאמרים דלהלן: **זָרוֹת** [ז'ה לזה בהלכה (המחדדין זה לזה, הנוחין זה לזה, מאמר א' ברבי אבא בשם ריש לקיש על המקשיבין זה לזה). ר'בא (מאמר ב' מרבי אבא בשם ריש לקיש על המדגילין זה לזה, ואמר רבא: והוא דידעי צורתא דשמעתא). ו'מטיל בכיס (מאמר ג' מרבי אבא בשם ריש לקיש). ת'למיד חכם נוקם ונוטר (מאמר ד' מרבי אבא בשם ריש לקיש)].

והסימן הוא 'זרות' שהם דברים 'זרים' שיש בהם דבר והיפוכו, מחדדין זה את זה, ומצד שני נוחין, מקשיבים זה את זה ומצד שני מדגילין, וכן שמלוה לעני יותר מנותן צדקה, ושתלמיד חכם נוקם ונוטר חגרהו על מתנך, ועם הארץ חסיד אל תדור בשכונתו.

◆◆◆

שני ת"ח המחדדים זה את זה

[הקב"ה מצליח להם:] **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְחַדְּדִין זֶה לְזֶה בַּהֲלָכָה** [שואלין ומשיבין ולא לקפח אלא להתחדד], **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַהֲדָרְךָ צְלַח', אַל תִּקְרֵי 'וַהֲדָרְךָ' אֶלָּא וַחֲדָדְךָ.**

[עולים לגדולה:] **וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעוֹלִין לִגְדוּלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'צְלַח רְכַב'.**

[לשמה, ובלא גאווה:]

יָכוֹל אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, תַּלְמוּד לוֹמַר 'עַל דְּבַר אֱמֶת'.

יָכוֹל אִם הֵגִיס דַּעְתּוֹ?

תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְעַנְוָה צֶדֶק'.

[זוכין לתורה] **וְאִם עוֹשִׂין כֵּן, זוֹכִין לַתּוֹרָה שֶׁנִּיתְּנָה בְּיָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְתוֹרְךָ** [והתורה תלמד אותך] **נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ'.**

[אורך ימים, עושר וכבוד] **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: זוֹכִין לִדְבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ בִּימִינָהּ שֶׁל תּוֹרָה,**

דְּאָמַר רָבָא בַּר רַב שֵׁילָא: וְאָמְרִי לַהּ, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר חָמָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מַאי דִּכְתִיב 'אֹרֶךְ

יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד׳, אֶלָּא בִּימִינָהּ אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא, עֹשֶׁר וְכָבוֹד לֵיכָּא? והרי כיון דאיכא אורך ימים, כ"ש עושר וכבוד?

אֶלָּא לַמַּיְימִינִין בָּהּ [של תורה שמפשפשין טעמיהן בדקדוק ובוררין כעושה ב'ימין' שהיא מיומנת למלאכה], **אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא, וְכָל שֶׁכֵּן עוֹשֶׁר וְכָבוֹד.**

לַמַּשְׂמִאִילִים בָּהּ [שאין יגעים בה כל צרכן] **עוֹשֶׁר וְכָבוֹד אִיכָּא, אוֹרֶךְ יָמִים לֵיכָּא.**

◆◆◆

שני ת"ח הנוחים זה לזה

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַנּוֹחִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה [נושאין ונותנין בה בנחת רוח, ומתעסקין בה כדי שילמדו זה מזה], **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לָהֶן.**

שֶׁנֶּאֱמַר, ׳אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳ וְגוֹ׳ ויקשב ה' וישמע', **אֵין דִּבּוּר אֶלָּא נַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳יַדְּבֵר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ׳** [ידבר, ישפיל, וכל שפלות בנחת].

[דרשה מהמשך הפסוק על חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה:] **מַאי ׳וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ׳, אָמַר רַבִּי אַמִּי: אֲפִילּוּ חִישֵׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, וְנֶאֱנַס וְלֹא עֲשָׂאָהּ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ עֲשָׂאָהּ.**

[העושה מצוה כמאמרה:] **אָמַר רַב חִינְּנָא בַּר אִידִי: כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּמַאֲמָרָהּ, אֵין מְבַשְּׂרִין אוֹתוֹ בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע׳.**

אָמַר רַב אַסִּי וְאִיתֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא: אֲפִילּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר גְּזֵירָה, הוּא מְבַטְּלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳בַּאֲשֶׁר דְּבַר מֶלֶךְ שִׁלְטוֹן וּמִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה׳. וּסְמִיךְ לֵיהּ ׳שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע׳. [ומבואר שאף שאין מי שיאמר לו מה תעשה, מכל מקום שומר מצות יוכל לומר לו, והיינו שיכול לבטל הגזירה].

◆◆◆

שני ת"ח המקשיבים זה לזה

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמַּקְשִׁיבִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה [מלמדים זה את זה ומבינים זה מזה], **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ לְקוֹלָן.**

שֶׁנֶּאֱמַר ׳הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים [בתי מדרשות] **חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים** [זה לזה, להם אני אומר] **לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי׳** [שישמיעוני קולם ואענם].

וְאִם אֵין עוֹשִׂין כֵּן, גּוֹרְמִין לַשְּׁכִינָה שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת מִיִּשְׂרָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר ׳בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה׳ וְגוֹ׳.

◆◆◆

מאמר ב' מרבי אבא בשם ריש לקיש: שני ת"ח המדגילים זה לזה

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמַּדְגִּילִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה [מאספין זה את זה ואומרים בא ונלמוד ונבין בין שנינו, הואיל ואין לנו רב ללמדנו], **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֲבָן, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה׳.**

אָמַר רָבָא: וְהוּא דְּיָדְעִי צוּרְתָּא דִשְׁמַעְתָּא [שורש הדבר קצת למדו מרבם]. **וְהוּא דְּלֵית לְהוּ רַבָּה בְּמָתָא לְמִיגְמַר מִינֵּיהּ** [והוא רק אם אין להם רב בעיר ללמוד ממנו].

◆◆◆

מאמר ג' מרבי אבא בשם ריש לקיש: גדול המלוה לעני מהנותן צדקה, וגדול ממנו מי שעושה 'עסק' עבור העני

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: גָּדוֹל הַמַּלְוֶה לעני **יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה צְדָקָה** [לפי שאין העני בוש בדבר].

וּמֵטִיל בַּכִּיס [מלוה לעני, ומשקיע עבורו מעות או סחורה בעסקים שונים, כדי שיהיה להם שותפות ברווחים] **יוֹתֵר מִכּוּלָּן**.

◆◆◆

מאמר ד' מרבי אבא בשם ריש לקיש: הדבקות בתלמיד חכם שהוא נוקם ונוטר, והתרחקות מעם הארץ שהוא חסיד

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אִם תַּלְמִיד חָכָם נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָחָשׁ הוּא, חָגְרֵיהוּ עַל מָתְנֶיךָ [הידבק בו, שסופך ליהנות מתלמודו].

אִם עַם הָאָרֶץ הוּא חָסִיד, אַל תְּדוּר בִּשְׁכוּנָתוֹ [שאינו יודע בדקדוקי מצות, ואין חסידותו שלם, וסופך ללמוד ממנו].

◆◆◆

מאמר ה' [שיש אומרים שהוא] מרבי אבא בשם ריש לקיש על המגדל כלב בביתו

אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כָּל הַמְגַדֵּל כֶּלֶב רַע בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מוֹנֵעַ חֶסֶד מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ [אינו מניח העניים לבא לפתחו], **שֶׁנֶּאֱמַר 'לַמָּס'** [מי שיש לו כלב (הנקרא 'למס'), מונע] [עמוד ב] **'מֵרֵעֵהוּ' חֶסֶד, שֶׁכֵּן בְּלָשׁוֹן יְוָנִית קוֹרִין לְכֶלֶב לַמָּס.** ['מרעהו' היינו מונע מרעהו, שכל תיבה שראשה מ"ם משמשת נטילה, כמו ויקח מידם (שמות לב) אבדו גוים מארצו].

[מאמר נוסף על המגדל כלב, ומעשה היזק שנגרם על ידי כך]

[פורק ממנו יראת שמים:] **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר אַף פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב'.**

[מעשה באשה שהפילה מפחד כלב] **הַהִיא אִיתְּתָא דַּעֲיַילָא לְהָהוּא בֵּיתָא לְמֵיפָּא** [היתה אשה שנכנסה לבית לאפות עיסה, שבעל הבית השאיל לה את תנורו], **נְבַח בָּהּ כַּלְבָא, אִיתְּעֲקַר וַלְדַהּ** [ומפחד הנביחה, ולדה נעקר ממקומו].

אֲמַר לַהּ מָרֵי דְּבֵיתָא [בעל הבית:] **לָא תִּידְחֲלִי דִּשְׁקִילִי נִיבֵיהּ** [אל תפחדי, ד' שיניו שהוא נושך בהן נטולות], **וּשְׁקִילִין טוּפְרֵיהּ** [ונטולות צפרניו מלסרוט].

אֲמַרָה לֵיהּ [אמרה לו האשה] **שְׁקִילָא טֵיבוּתָיךְ וְשַׁדְיָא אַחֵיזְרֵי** [קח את טובתך ותניח אותה

על הקוצים, כלומר טובתך אינך יכולה להועיל כלום (כזורע על הקוצים)] **כְּבָר נָד וָלָד** [כבר נעקר הולד].

◆◆◆

אָמַר רַב הוּנָא: מַאי דִּכְתִיב 'שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ וִיטִיבְךָ לִבְּךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ וְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי לִבְּךָ וּבְמַרְאֵה עֵינֶיךָ, וְדָע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה יְבִיאֲךָ הָאֱלֹהִים בַּמִּשְׁפָּט',

עַד כָּאן [הפסוקים הראשונים, שמח בחור, וייטיבך לבך, והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך'] הם **דִּבְרֵי יֵצֶר הָרָע** [שאומר ללכת בדרכי הלב ובמראה עינים]. **מִכָּאן וְאֵילָךְ** [הפסוק שאומר להיזהר מזה כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט], הם **דִּבְרֵי יֵצֶר טוֹב.**

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: עַד כָּאן לְדִבְרֵי תוֹרָה [הפסוקים הראשונים הם לגבי תורה, שמח בתלמודך, למוד משמחה ומטוב לב, והלך בדרכי לבך להבין מה בלבך, לפי ראות עיניך]. **מִכָּאן וְאֵילָךְ לְמַעֲשִׂים טוֹבִים** [שהפסוק אומר, ודע כי על כל אלה, על כל מה שלמדת, סופך ליתן את הדין, אם לא תקיים].

◆◆◆

שנינו במשנה: **בִּירִית טְהוֹרָה** ויוצאים בה בשבת. כבלים טמאים ואין יוצאים בהם בשבת.

ביאור א': בירית זה צמיד שעל זרוע [היד]

אָמַר רַב יְהוּדָה: בִּירִית זוֹ אֶצְעָדָה [צמיד על זרוע (היד)].

[שאלה: הרי צמיד זה מקבל טומאה:]

מֵתִיב רַב יוֹסֵף, הרי שנינו במשנה: **בִּירִית טְהוֹרָה, וְיוֹצֵא בָהּ בְּשַׁבָּת. וְאִילּוּ אֶצְעָדָה** (צמיד על זרוע היד) **טְמֵאָה הִיא** [מקבל טומאה, (דכתיב (במדבר לא) במעשה מדין אצעדה וצמיד וגו', וכתיב 'תתחטאו אתם ושביכם')].

[ביאור חדש: בירית זה 'צמיד' שמשמש להחזיק את הגרביים, ומלבישים אותו במקום שמניחים את הצמיד על הזרוע:]

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר בִּירִית תַּחַת אֶצְעָדָה עוֹמֶדֶת,** במקום שאצעדה עומדת בזרוע (היד), שם עומדת הבירית בשוק הרגל, כדי להחזיק את הגרביים שלא יפלו ויראו שוקיה, הלכך הבירית טהורה, שאינה נחשבת לכלי (שהרי היא כלי המשמש את הכלי, כלי שמחזיק את הגרביים), וכן אינה תכשיט שלא עשויה לנוי. ויוצאין בהם בשבת שהוא צורך לבישה, ואין חשש שהיא תוציא את זה להראות לחברותיה, שהרי לא תגלה את שוק.

◆◆◆

יָתֵיב רָבִין וְרַב הוּנָא, קַמֵּיהּ דְּרַב יִרְמְיָה, וְיָתֵיב רַב יִרְמְיָה וְקָא מְנַמְנֵם,

רבין: בירית ברגל אחת. כבלים בשתי רגלים

וְיָתֵיב רָבִין וְקָאָמַר: בִּירִית, בְּאַחַת ['צמיד' ברגל אחת להחזיק את הגרב על השוק שלא יפול], והיא אינה מקבלת טומאה. **כְּבָלִים, בִּשְׁתַּיִם** ['צמידים' בשתי רגליה, להחזיק את שתי הגרביים על השוק שלא יפלו], והם מקבלים טומאה.

רב הונא: שניהם בשתי רגלים, ובכבלים יש שלשלת

אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא: אֵלּוּ וְאֵלּוּ בִּשְׁתַּיִם, וּמְטִילִין שַׁלְשֶׁלֶת בֵּינֵיהֶן וְנַעֲשׂוּ כְּבָלִים [גם בירית וגם כבלים הם צמידים בשתי הרגלים, אלא שבכבלים יש שלשלת בין הצמיד שברגל אחת לצמיד שברגל השניה].

[שאלה על דברי רב הונא:] **וְשַׁלְשֶׁלֶת שֶׁבּוֹ מְשַׁוְּיָא לֵיהּ מָנָא** [אם בירית היא גם כן בשתי רגלים, ואעפ"כ אינה מקבלת טומאה שאינה נקראת כלי, מדוע כבלים מקבלים טומאה, וכי השלשלת שיש ביניהם עושה אותם לכלי]?

[הצעת ביאור:] **וְכִי תֵּימָא** [ואם תאמר שהכבלים מקבלים טומאה, כיון שבגלל השלשלת נשמע קול בהליכתה, ודבר שמשמיע קול מקבל טומאה], **כְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְמַשְׁמִיעַ קוֹל בִּכְלֵי מַתָּכוֹת שֶׁהוּא טָמֵא, שֶׁנֶּאֱמַר 'כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ',** 'דבר' הוא מלשון 'דיבור', ודורשים מכך: **אֲפִילּוּ דִּיבּוּר בַּמַּשְׁמָע** [שגם דבר שמשמיע קול נחשב כלי ומקבל טומאה]

[הגמרא שואלת על הביאור:] **בִּשְׁלָמָא הָתָם קָא בָעוּ לַהּ לְקָלָא, וְקָעָבֵיד מַעֲשֶׂה** [שם, מה שאמר רבי שמואל בר נחמני, הוא 'בשלום', כלומר הוא טוב ומיושב, שכלי שרוצים אותו לצורך השמעת קול, והכלי עושה מעשה, שמשמיעים בו קול, הרי הוא נחשב 'כלי' ומקבל טומאה]. אבל **הָכָא מַאי מַעֲשֶׂה קָעָבֵיד** [כאן לגבי השלשלת, אף שהוא משמיע קול, מדוע הוא נחשב כלי, וכי איזה 'מעשה' עושים עמו]?

[יישוב דברי רב הונא:] מבארת הגמרא: **הָכָא נָמֵי קָא עָבֵיד מַעֲשֶׂה** [גם כאן, עושים מעשה בשלשלת זו, והיא מקבלת את הטומאה, כי היא 'כלי' שמשמש אדם],

דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁפָּחָה אַחַת הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ פְּסִיעוֹתֵיהֶן גַּסּוֹת, וְהָיוּ בְּתוּלוֹתֵיהֶן נוֹשְׁרוֹת, עָשׂוּ לָהֶן כְּבָלִים, וְהֵטִילוּ שַׁלְשֶׁלֶת בֵּינֵיהֶן, שֶׁלֹּא יִהְיוּ פְּסִיעוֹתֵיהֶן גַּסּוֹת, וְלֹא הָיוּ בְּתוּלוֹתֵיהֶן נוֹשְׁרוֹת [ונמצא שכבלים שמחובר אליהם שלשלת - משמשת את האדם]. ומכל מקום אין יוצאים בה בשבת, שחוששים שהיא תוציא את השלשלת של זהב להראות לחברותיה (שאין שוקה מתגלה בהוצאת השלשלת).

אבל 'בירית' אינה משמשת את האדם, אלא משמשת כלי, שהיא מחזיקה את הגרב שלא יפול, ולכן אינה מקבלת טומאה (כדין תשמיש כלים). ויוצאין בה בשבת, שאין חוששים שהיא תוריד את הבירית להראותה לחברתה, שהרי בזה התגלה שוקה, ואין חוששים שהיא תגלה את שוקה ברשות הרבים].

אִיתְּעַר בְּהוּ רַבִּי יִרְמְיָה [התעורר בתוכם רבי ירמיה (שהרי נמנם ושמע את דבריהם)], **אָמַר לְהוּ: יִישַׁר** [יפה אמרת (רב הונא)], **וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן.**

◆ ◆ ◆

המקוד שאריג כל שהוא מקבל טומאה, מציץ

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְאָרִיג כָּל שֶׁהוּא [אפילו בגודל קטן ביותר], **שֶׁהוּא טָמֵא?**

מִצִּיץ [שגודלו היה קטן, ומנאו הכתוב עם תכשיטי הכהן, ותכשיט מקבל טומאה, הרי שאריג כל שהוא מקבל טומאה].

דחיית המקור: ציץ אינו אריג

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְצִיץ אָרִיג הוּא?

וְהָתַנְיָא [והרי הציץ הוא טס של זהב, שכן שנינו בברייתא:] **צִיץ, כְּמִין טַס שֶׁל זָהָב, וְרוֹחַב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת, וּמוּקָף מֵאוֹזֶן לְאוֹזֶן, וְכָתוּב עָלָיו בִּשְׁתֵּי שִׁיטִין** [שתי שורות], **יוֹד הֵא, לְמַעְלָה** [בשורה הראשונה כתוב שם השם שלם י-ק-ו-ק]. **וְקוֹדֶשׁ לָמֶד, לְמַטָּה** [בשורה השניה, כתוב קדש ל], וכתבוהו כך (ששם השם בשורה הראשונה) כדי שלא להקדים שאר האותיות למעלה מן השם].

וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי רְאִיתִיו בְּרוֹמִי [שנכנס לאוצר המלך ליטול מה שירצה (כמבואר במסכת מעילה (דף טו:), **וְכָתוּב עָלָיו קֹדֶשׁ לַה׳ בְּשִׁיטָה אַחַת.**

הרי מבואר בברייתא שהציץ היה של זהב ולא אריג, ואם כן איך אפשר להוכיח מציץ לדין אריג שהוא מקבל טומאה בכל שהוא.

נוסח חדש, המקור שתכשיט כל שהוא מקבל טומאה, מציץ

כִּי סַלִּיק רַב דִּימִי לִנְהַרְדְּעָא חזר בו ממה שאמר שמציץ אפשר ללמוד לאריג, וכך **שְׁלַח לְהוּ: דְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם טָעוּת הֵם בְּיָדִי,** שכן ציץ אינו אריג.

בְּרַם, כָּךְ אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן: מַנַּיִין לְתַכְשִׁיט כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא טָמֵא?

מִצִּיץ.

מקור חדש שאריג כל שהוא מקבל טומאה

וּמִנַּיִין לְאָרִיג כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא טָמֵא?

מֵאוֹ בֶגֶד, מרבים זאת מתיבת 'או' כתוב בטומאת שרצים 'או בגד'.

◆◆◆

טומאת אריג ותכשיט בכל שהוא

תָּנוּ רַבָּנַן, אָרִיג כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא.

וְתַכְשִׁיט כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא.

אָרִיג וְתַכְשִׁיט - דבר שחציו תכשיט (קישוט מכסף וזהב וכדומה), וחציו אריג, אפילו אם הוא בגודל **כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא** [הרי הוא מקבל טומאה].

[טומאת 'שק' העשוי מצמר עיזים] **מוּסָף שַׂק** - יש חומרא בשק העשוי מצמר עיזים, **עַל הַבֶּגֶד** [העשוי משאר חטים] **שֶׁטָּמֵא** [השק] **מִשּׁוּם** שהוא **אָרִיג,** [יתבאר להלן]

מקורות לברייתא

[אריג] **אָמַר רָבָא:** [מה ששנינו] **שאָרִיג** [אפילו בגודל] **כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא** -מקבל טומאה, לומדים זאת **מֵ׳אוֹ בֶגֶד׳.**

[תכשיט] מה ששנינו **שתַּכְשִׁיט כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא** – מקבל טומאה, לומדים זאת **מִצִּיץ.**

[אריג ותכשיט] **אָרִיג וְתַכְשִׁיט כָּל שֶׁהוּא, טָמֵא** - לומדים זאת **מִ'כָּל כְּלִי מַעֲשֶׂה'** שנאמר לגבי טומאת מת.

[שאלה: כיצד לומדים ממת לשרץ] **אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: הָהוּא** [הפסוק 'כל כל מעשה'] **בְּמִדְיָן כְּתִיב,** ושם המדובר הוא לגבי טומאת מת, ואיך לומדים מטומאת מת החמורה לטומאת שרץ.

[תשובה לומדים זאת בק"ו:] **אֲמַר לֵיהּ** רבא: **גְּמַר** (דף ס"ד) **כְּלִי כְּלִי מֵהָתָם** [בשרצים כתיב כל כלי אשר יעשה מלאכה וגו', וגם בטומאת מת כתוב 'כלי', וכשם שבטומאת מת מבואר שתכשיט ואריג כל שהוא מקבלים טומאה, כך גם בטומאת שרצים, תכשיט ואריג כל שהוא מקבלים טומאה].

מנין לרבות את הקילקלי והחבק. ופס תמר[א] והא לא מיטלטל מלא וליקן ולי משום דאפסד לקפלה[ב] אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמר לקמן (סו.). גבי קב הקיטע[ג] דתפ"ג דיש לו בית קיבול לדאם שוקו אם אינו עשוי לקבל טהור[ד] וי"ל דהני ממי לגסה כל דוכרן הן עשוין ממתלה[ה] אך קשה לגעיל פ' במה מדליקין (דף מ. ופס) מפיק דבר הבא מן העשוי דמטמא כדגים מאו בגד וקילקלי וחבק באין מן העשוי ומפיק להן הכא מאו שק וע"ק דהתם מרבה לגולה אל עזים לג' ג' ואילו שק שיעורו כד' ואומר ר"י דתרי גווני גולה אל עזים הוו והתם מיירי [בדקה] שעושים ממנה בגדים חשובים והלכך אינו לגלגה על אלמה כמו שאר בגדים והכא מיירי בגולה גסה שממנה עושין קילקלי וחבק והבגים ומשימות ושק: **שמע מינה לאפנויי.** הקשה ר"ל מ[ו]עיטר ממין [ז]כיון דאיתקש שרך ומת לשכבת זרע מ"ש ג"ש דבגד ועור ל"ל דכל מה שיהיה בממת מין בשכבת זרע וכל מה שיהיה בשכבת זרע מין בשרך וכן להפך[ח] דהא קי"ל [ט]דבר הבא מן הבהקה מוחז ומלמד בהיקש[ט] מון מן הקדשים: **מידי** הדהור מי יצאנו. והא"ת והא אילו (א) יפת תואר הותרה לנסה וי"ל דמכל מקום שייך בה איסור כדאמרינן (קדושין דף כב.) ומשקת בה ולא בחבקתה: ומכון

מניין לרבות את הקילקלי והחבק. ופס תמר[א] והא לא מיטלטל מלא וליקן ולי משום דאפסד לקפלה[ב] אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמר לקמן (סו.). גבי קב הקיטע[ג] דתפ"ג דיש לו בית קיבול לדאם שוקו אם אינו עשוי לקבל טהור[ד] וי"ל דהני ממי לגסה כל דוכרן הן עשוין ממתלה[ה] אך קשה לגעיל פ' במה מדליקין (דף מ. ופס) מפיק דבר הבא מן העשוי דמטמא כדגים מאו בגד וקילקלי וחבק באין מן העשוי ומפיק להן הכא מאו שק וע"ק דהתם מרבה לגולה אל עזים לג' ג' ואילו שק שיעורו כד' ואומר ר"י דתרי גווני גולה אל עזים הוו והתם מיירי [בדקה] שעושים ממנה בגדים חשובים והלכך אינו לגלגה על אלמה כמו שאר בגדים והכא מיירי בגולה גסה שממנה עושין קילקלי וחבק והבגים ומשימות ושק: **שמע מינה לאפנויי.** הקשה ר"ל מ[ו]עיטר ממין [ז]כיון דאיתקש שרך ומת לשכבת זרע מ"ש ג"ש דבגד ועור ל"ל דכל מה שיהיה בממת מין בשכבת זרע וכל מה שיהיה בשכבת זרע מין בשרך וכן להפך[ח] דהא קי"ל [ט]דבר הבא מן הבהקה מוחז ומלמד בהיקש[ט] מון מן הקדשים: **מידי** הדהור מי יצאנו. והא"ת והא אילו (א) יפת תואר הותרה לנסה וי"ל דמכל מקום שייך בה איסור כדאמרינן (קדושין דף כב.) ומשקת בה ולא בחבקתה: ומכון

כלי כלי מהתם: מוסף [א]שק על הבגד שטמא משום אריג: אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסף שק על הבגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי אמר רבי יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו [ב]תנו רבנן [ג]שק אין לי אלא שק [ד]מנין לרבות את הקילקלי ואת החבק ת"ל או שק [ה]יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אומר במת [ו]וכל כלי עור וכל מעשה עזים וגו' [ז]תתחטאו לרבות הקילקלי ואת החבק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ודין הוא טימא בשרץ וטימא במת מה כשטימא בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף כשטימא במת לא טימא אלא טווי ואריג הן אם היקל בטמא שרץ שהיא קלה נקיל בטומאת המת שהיא חמורה תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר [1]בגד ועור בשרץ ונאמר [2]בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף בגד ועור האמור במת לא טימא אלא טווי ואריג ומה בגד ועור האמור במת טמא כל מעשה עזים אף בגד ועור האמור בשרץ טמא כל מעשה עזים אין לי אלא דבר הבא מן העזים [ח]מניין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה תלמוד לומר או שק והא אפיקתיה לקילקלי וחבק הני מילי מקמי דליתיה ג"ש השתא דאתי גזירה שוה אייתור ליה ואין לי אלא בשרץ בטומאת מת מניין ודין הוא טימא במת וטימא בשרץ מה כשטימא בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף כשטימא במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים הן אם הרבה בטומאת ערב שהיא מרובה נרבה בטומאת שבעה שהיא מועטת תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף בגד ועור האמור במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים ומופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לשרץ שכן מממא בכעדשה [ט]לאי אפנויי מופני [י]מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע דכתיב [יא]איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וסמיך ליה [יב]איש אשר יגע בכל שרץ וכתיב בה בשכבת זרע [יג]וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע בגד ועור דכתב רחמנא בשרץ למה לי שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא הניחא למאן דאמר [יד]מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין אלא למאן דאמר [טו]למידין ומשיבין מאי איכא למימר דמת נמי אפנויי מופנה מכדי מת אתקש לשכבת זרע דכתיב [יז]והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וכתיב בשכבת זרע וכל בגד וכל עור בגד ועור דכתב רחמנא במת למה לי ש"מ לאפנויי: [יח]ונקרב אל קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז אי"ר אלעזר [יט]עגיל זה דפוס של בית הרחם אמר רב יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן מחוך דבר המביא לידי גיחוך אמר ליה רבה מגופיה דקרא ש"מ כומז כאן מקום זימה: [יט]ויקצוף משה על פקודי החיל אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר להן משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו [כא]לא נפקד ממנו איש אמר להן אם כן כפרה למה אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו מיד ונקרב את קרבן ה' תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה מפני שזנו

לגלגולכם. של מעשה שטים לזנות את בנות מואב שמא כך עשיתם נמדין לכן אתם צריכין קרבן: **לא נפקד.** לא נתקבר מדת יהודית: מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין. **אמר להם משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון. אמרו לו לא נפקד ממנו איש.** בפס' יבמות בפרק הבא על יבמתו (דף נא:) אמרו, ור' שמעון לא נפקד ממנו איש לעבירה. ולדבר זה נתכוונו בהם בתשובה זו.

כלי כלי. בשרלים כתיב כל כלי אשר יעשה מלאכה וגו'[ו]. ומגופיה דקרא דשרלים לא מלי ליף דאשר יעשה מלאכה לאו כלי תכשיט משמע: **שק.** הוא עשוי מעולה של עזים שאף על פי שאינו אריג אלא קלע קטן עשה מעולה של עזים נתלות בו בתי נפש לגוזרו כמו טומא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טומא משום אריג ואע"פ שאינו אריג: **קולע ג' נימין (כו').** ג' חוטין של מטוה של נולה של עזים בצועה: **ותולה בצוארו בתו.** וקליעתו זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חלילתא ברש פירקין[ח] דקרי להו אריג. והא דקאמר אע"פ שאינו אריג כלומר לאו דאריג ממש: **תנו לי אלא שק.** העשוי לגדות רועים: **קילקלי.** מסכך של סוס קוקיון פייטרא"ל: **חבק.** גינגל"א של סרגא וחוכף ועושין אותה מעולה של עזים טווי ואריג: **יכול שאני מרבה החבלים והמשיחות.** לגיא"ל שעושין למדוד וקולעין מן הגולה כמו שנתלשה ואינו טווי ולא דמי לקולע שלש נימין דלעיל דהתם טווי הוא וזו היא אריגתו: **יכול שאני מרבה כו'.** הוא"ל וכתיב כל: **ודין הוא.** שלא נרבה ולא נריך קרא למעוטי: **מ"ן.** תמיה הוא וכי דברים כוויים הם: **אם היקל בטומאת ערב שהיא קלה.** כלומר אם היקל מלטמא חבלים ומשיחות היקל לך בשרץ שטומאתו קלה טומאת ערב: **נקל.** גם אלמאן בבנין אב זה בטמא שטומאתו חמורה טומאת ז': **בשבעה דאתיא גזירה שוה.** וכי היכי דליף מת מבשרץ למעוטי חבלים ומשיחות ליף נמי ערב ממת לכל מעשה עזים לרבות קילקלי וחבק: **אין לי אלא בשרץ.** לאו שק התם כתיב: **אם ריבה.** לגומא דבר הבא מזנב הסוס בטומאת ערב הוא דריבה: **שהיא מרובה.** שכל המגעות טומאת ערב הן בין בשרץ ובגילה ובשכבת זרע מגע הזב ומגע טמא מת: **נרבה אנו בטומאה ז' שבן מועטת היא.** שאינה בכל המגעות אלא במגע אבר: **מופנה.** לריך שתהא גזירה שוה זו מצ' מיצות דבגד ועור ומופנין למדרש דאין אלא יהו לריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד גזירה שוה ה"ל כמאן דכתיב דרשא בקולא בהדיא ואין מעכיבין עליה: **דאי לאו מופנה.** אמרינן לגופן באו ולא לגיגין להא מילתא מיעייהו: **דאיכא למיפרך כו'.** וה"ה דמלי למימר הכי אגזירה שוה קמייתא ומיהו אסקי לכולה בריייתא בריש ופריך אהא דסליק מינה ובשיעוי דמשניין בהא מיתבלה נמי קמייתא: **נאי.** בתמת: **וכתיב ביה בשכבת זרע.** דבגד ועור נמאים בה כו': **מלד אחד.** הכמונין בשרן מופנים כדאמרן אבל הכמונין בממת אין מופנין: **בניחא נמ"ד כו'.** פלוגתא דרבי שמעאל ורבנן היא במסקנת הדה בהמפלת (דף כב:): **אלא למאן דאמר במידין.** אם אין תשובה: **ומשיבין.** אם יש להשיב שכן מטמא בכעדשה: **מאי איכא למימר.** הרי יש להשיב שכן מטמא בכעדשה: **דפוס של דדין.** שמוגמות בו: **גיחוך.** לילגות: **לקלקולכם.** של מעשה שטים לזנות את בנות מואב שמא כך עשיתם נמדין לכן אתם צריכין קרבן: **לא נפקד.** לא נתקבר מדת יהודית:

מסורת הש"ס

א) ת"כ פ' שמיני, ב) נ"ב ריש פ"ק לאלי ומפרק לשנן יון הוא ע"ש), ג) [ב"ק כה:], ד) [נדה כב:], ה) [לקמן קנ"ב], יומא ע: ע"ז. מה כב:], ו) [מק' ולכן], ז) [ויקרא יא], ח) [נעיל מ.], ט) [מתיס מנ:].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מדלי וכו' אפי' ליקח יפת תואר:

לעזי רש"י

פייטרא"ל [פייטר"ל]. סמלון (רחמה-חזה). צינגל"א. חבק (רצוצת-בטן לסוס וכיו"ב). ליגא"ל [ליגוי"ל]. חוט משתן, חבל דק.

מוסף רש"י

חבק. גיינגל"א לאמור כו סוס (לעיל נז. וראה רש"י נדה נח.). מופנה מצד אחד. גזירה שוה שאינה מופנה מצני נדנדיה אלא מצד אחד למדין. ממנה אם אין לתשיב, אבל אם יש להשיב משיבין (לקמן קלא.).

רבינו חננאל

קולקלי. מלשון יון הוא, והוא עשוי בגד ועור [משיער של עזים הוא קשה עשוי להצניע תחת הכרים והכסאות. חבקים, ספר הכסאות. (ת"ל) [כתיב] או בגד או עור או שק אין לי אלא] שק בלבד מנין לרבות הקילקלי וחבק ת"ל או שק. פי' מרבינן להו מאו כלומר הוה ליה למימר שק, או דכתב רחמנא למה לי, לרבויי קילקלי וחבק, יכול שאני מרבה חבלים ומשיחין שיטמאו, ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג. הרי הוא אומר במת כל מעשה עזים, יכול שאני מרבה חבלים ומשיחים, דין הוא טימא בשרץ טימא במת כו'. ודחינן ואם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה. פי' טומאת שרץ קלה היא שהיא טומאת ערב, אבל טומאת מת חמורה היא שהיא טומאת שבעה לא נתרבה, ת"ל (אז) בגד ועור בגד ועור לג"ש, נאמר בגד ועור בשרץ, ונאמר בגד ועור במת. פי' דין ג"ש, ב' פסוקים כל פסוק ופסוק כתוב מילין שאינן צריכין לפסוק (ואין) [והן] מילין פנויין, לא נכתבו אילו בתוך פסוקים אילו אלא לדון בהם ג"ש, להיות כל דין שפורש באחד מהן הוה שם השני כמותו. וזה שכתוב בענינו בגד ועור בשרץ בגד ועור במת. וצריכין להיות אילו בגד ועור מופנים בשני הפסוקים, שאם הן בפסוק אחד יתירין כגון שלמדו טומאת בגד ועור בשרץ משכבת זרע ונמצא בגד ועור האמור בשרץ מופנה, כגון זה למידין, האם יש פירכא משיבין ופוריכין. ואם הן אילו פסוקים בגד ועור יתירין בשרץ ובמת למידין במת הן משרץ שיהו טמאין במת דבר הבא מזנב הסוס שטמאין בשרץ ואין משיבין, ואע"ג דאיכא למפרך, ואם ריבה בטומאת שרץ שהיא מרובה, פי' טומאת שרץ (נתבת) [נתבת] בשמונה שרצים, נרבה טומאת מת שהיא מועטת שאינה אלא במת בלבד. ואוקימנא כיון שהן מופנה משני צדדין, למידין ואין משיבין. אילו הדברים הלכה למשה מסיני להידרש בענין הזה מסורת בידי חכמים.

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג ד מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה יט:

תורה אור השלם

1 ובל אשר יפול עליו מהם בטומם טומא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם יובא וטמא עד הערב וטהר: ויקרא יא לב
2 וכל בגד וכל כל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו: במדבר לא כ
3 איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע: ויקרא כב ד
4 או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו: ויקרא כב ה
5 וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עד הערב: ויקרא טו יז
6 ונקרב את קרבן יי איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז כפר על נפשתינו לפני יי: במדבר לא נ
7 ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה: במדבר לא יד
8 ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש: במדבר לא מט

מוסף תוספות

א. היאך טמאים. תוס' הכא"ש. ב. ולתשים בהם שום דבר, מ"מ. תוס' הכא"ש. ג. ואם יש לו בית קיבול כתיתין טמא, משמע דאם אין לו בית קבול כתיתין. תוס' הכא"ש. ד. אלמא אע"פ שבית קיבול שלו עשוי וראוי להניח בתוכו שום דבר לא חשיב בית קיבול כיון שאינו עשוי לכך, והכא נמי קילקי וחבק אינו עשוי ליתן בתוכו שום דבר אלא לצורך הסוס קב הקיטע אינו עשוי אלא להנחת הרגל בלבד. תוס' הכא"ש. ה. מהשתא. תוס' הכא"ש. ו. נילף שכבת זרע ממת והדר נילף מת מנין. תוס' הכא"ש. ח. כיון דכתיב או שק בשרץ לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמילא נתרבה אף לשי"ז, וכיון שנתרבה בש"ז במילא שמעי' למת, ומטעמיה דחבלים נמי דאתי משק מיהא נמי, וכן נמי איכא למימר שרץ ממת לענין קלקי וחבק דהא איתקש תרוייהו לש"ז. רמב"ן. ט. בכל התורה כולה. תוס' הכא"ש.

רב נסים גאון

הניחא למאן [דאמר] מופנה מצד א' למידין ואין משיבין, אלא למאן דאמר למידין ומשיבין מאי איכא למימר. מחלוקת בין ר' ישמעאל ורבנן. ועיקר דילה בס' נדה בפרק המפלת (דף כב) אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למידין ממנה, מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין. **אמר להם משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון. אמרו לו לא נפקד ממנו איש.** בפס' יבמות בפרק הבא על יבמתו (דף נא) אמרו, ור' שמעון לא נפקד ממנו איש לעבירה. ולדבר זה נתכוונו בהם בתשובה זו.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

סד: במה אשה פרק ששי שבת

ובמוך שהתקינה לנדתה. פ"ה בגאונו מקום שיבלע בו הדס ולא יטיבו בגדיה ול"ל דא"כ אלולי טיבוף הוא ומשום הוא כדאמר בפ"ק (דף ט:)[א] דכל אלולי טיבוף לא חשיב ומשום הוא לכן נ"ל [ב]שלא יפול על בשרה ותיבש עליה[ג] ומתלא מצערה[ד]

ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת. פירש הר"ר פורת גזירה משום שמיקה שממנים כיון לדרפוא הוא ול"ל דאם כן אם נפל אמאי לא מחזיר אאמר בפרק בתרא דעירובין (דף קב: ושם) מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה[ה] וע"ש ולא שכיון לכתחילה לחזיר הרטיה אלא משום שמא ימרח והכא לא שייך מירוח דאין שייך מירוח אלא בדבר לח כגון רטיה אבל בפלגלין ובגלגל לא שייך מירוח לכן נ"ל ובלבד שלא תתן לכתחלה מפני שנראה כמעבדת לתוליאה[ו] ולפירוש זה כל הגך דלעיל מוך שבאזנה ושבמנדלה אסורין לתת לכתחלה וא"ת מ"ש היכי שרו לקמן פורפת על האגוז ולא על האגוז והא נראה כמעבדת וי"ל דהתם ניכר הדבר והכל יודעין דלכך ליכה ולוכא שום משאל אבל בדבר שהיא נותנת בתוך פיה אינם יודעין למה היא נותנת:

ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה וילדה בשל זקנה.

כך היא עיקר הגירסא והשאלה פריך שפיר בשלמא זקנה בשל ילדה שבא זה לה פירוש[ז] ומשום הכי איצטריך לאמעטיי שלא תצא לתפיסו הכי [ח]ממכו עלה[ט] אלא ילדה בשל זקנה אמאי נגאי הוא לה איידי דתנא זקנה בשל ילדה תנא נמי ילדה בשל זקנה: בבבול ובבאה נכרית לחצר: אמר רב כל [י]שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו לחצר [כ]חוץ מבבול ופאה נכרית רבי עניני בר ששון משמיה [ל]דר' ישמעאל אמר הכל כבבול תנן בבבול ובבאה נכרית לחצר בשלמא לרב ניחא אלא לרבי עניני בר ששון קשיא רבי עניני בר ששון משמיה דמאן קאמר ליה משמיה דר' ישמעאל בר יוסי רבי ישמעאל בר יוסי תנא הוא ופליג ורב מאי שנא הני אמר עולא כדי שלא תתגנה על בעלה כדתניא [מ]והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקום ולא תתקשט בבגדי צבעונין עד שבא ר"ע ולימד [נ]אם כן אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה אלא מה ת"ל והדוה בנדתה [ס]בנדתה תהא עד שתבא במים [ע]אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור [פ]תנן ולא בזוג אע"פ שפקוק ותניא [צ]אידך [ק]פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר תנאי היא דתניא שוטחן

שזנו עיניהם מן הערוה אמר רב ששת [א]מפני מה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע הקטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורפה: **מתני'** [ב]יוצאה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה בין משל בחמה ובטוטפת ובסרביטין בזמן שהן תפורין בכבול ובפאה נכרית לחצר במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה [ג]בפילפל [ד]ובגלגל מלח וכל דבר שניתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר שן תותבת שן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרים: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן דידה משום דלא מאיס אבל חברתה דמאיס אימא לא ואי אשמעינן דחברתה דבת מינה הוא אבל דבהמה לאו בר מינה הוא אימא לא צריכא תנא [ה]ובלבד שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה בשלמא זקנה בשל ילדה שבח הוא לה[ו] אלא ילדה בשל זקנה אמאי גנאי הוא לה איידי דתנא זקנה בשל ילדה תנא נמי ילדה בשל זקנה: בבבול ובבאה נכרית לחצר: אמר רב כל [ז]שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו לחצר [ח]חוץ מבבול ופאה נכרית רבי עניני בר ששון משמיה [ט]דר' ישמעאל אמר הכל כבבול תנן בבבול ובבאה נכרית לחצר בשלמא לרב ניחא אלא לרבי עניני בר ששון קשיא רבי עניני בר ששון משמיה דמאן קאמר ליה משמיה דר' ישמעאל בר יוסי רבי ישמעאל בר יוסי תנא הוא ופליג ורב מאי שנא הני אמר עולא כדי שלא תתגנה על בעלה כדתניא [י]והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקום ולא תתקשט בבגדי צבעונין עד שבא ר"ע ולימד [יא]אם כן אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה אלא מה ת"ל והדוה בנדתה [יב]בנדתה תהא עד שתבא במים [יג]אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור [יד]תנן ולא בזוג אע"פ שפקוק ותניא [טו]אידך [טז]פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר תנאי היא דתניא

שוטחן

נט א מיי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ג:
ס ב מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע יו"ד סי' סג סעיף יב:
סא ג מיי' שם הלכה יב
סב ד מיי' שם סעיף טו:
סג ה מיי' שם הלכה ח
סד ו מיי' פי"ח מהל' מלכים הלכה יט סמג לאוין קיז טוש"ע י"ד סימן קלה סעיף ט:
סה ז מיי' פ"ל מהל' שבת הלכה ט ופי"א הלכה יז סמג שם טוש"ע שם סעי' ו ומי' קלז סעי' ב:

תורה אור השלם

ז וְהִדַּרְתָּם בְּנִדָּתָהּ וְהָזִּיתָ אֶת זוֹבוֹ לְזֹרֶק לְנִדָּתָהּ וְלִאֵשׁ אֲשֶׁר יִשְׂרֹף עַם הָאָרֶץ:
ויקרא טו לג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר' עניי בר' אין להחמיר בכרבילית. עי' בתוספות דף ז ע"ב תוס' ד"ה מתוך:

לעזי רש"י

טרנפאנ"ל (טיפיגו"ן). אודם (לפרכוס הפנים).

מוסף רש"י

תכשיטין שבחוץ. אלעגלה ואמיר הן הכיסוי אומן על כפות הרגלי עגילה שנמתכלו בנגנות מדין (ברכות כד). תכשיטין שבפנים. טוטפת, דפוס של בית הרחם שהיו עשין לנמותיהן ונוקבין מתלי בית הרחם כדרך עגילה שנוקבין את הלחיים ומותקין אותו כדי שלא יזקקנו לכן וכרים (שם). כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין. דבר המוכר שהחמיר מפני מראית העין, שהרחיקו תוכלו בדבר עבירה (מ"ז יב). אפילו בחדרי חדרים אסור. מקום שלין אדם רוחה, אמרוהו (שם).

רבינו חננאל

מתני' יוצאה אשה בחוטי שיער כו'. אמר [רב] כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו אפילו לחצר, חוץ מבבול ופאה נכרית כדי שלא תתגנה על בעלה. והלכתא כוותיה, דרבנן, ואע"ג דאמרינן ר' ישמעאל בר' יוסי תנא הוא ופליג, לית הלכתא כוותיה. אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. והקשינן עליה תנן במתניתין דקמי דין תנן לא בזוג אע"פ שהוא פקוק, תניא פוקקין לה זוג ומטיילת בחצר. ומשני תנאי היא, דתניא מי שנשרו כליו

מוסף תוספות

א. הבי הוהיא דלא יצא הזב בבגים שלו. תוס' הרא"ש. ב. שמנין על הדם. מי' הר"ן. ג. דישרוש אותה. מי' הר"ן. ד. ומשום הכי חשב דרך מלבוש. מי' הר"ן. ה. בשבת ולא משום דריחה רע. תוס' הרא"ש. ו. דדומה לילדה ודרכה לצאת בו. תוס' הרא"ש. ז. אם יש"ד שתהא יכולה לצאת בו דלא חיישינן דילמא מחכו עלה. ריטב"ן. ז. זמנין. ריטב"ן. ח. ואתיא לאחריה. תוס' הרא"ש. ט. וכיון דלאו אורח ארעא. מי' הר"ן. י. דאיכא למיחש. מי' הר"ן. יא. בשלמא זקנה [בשל] ילדה שבח הוא לה ואורחא דעפקא בה בחולי. ריטב"ן. יב. לאשמועינן איסור בדבר זה. תוס' הרא"ש. יג. ומה ענין לומר שלא תצא בה בשבת. ריטב"ן. יד. ואע"ג דסתם מתניתין דלא כותיה. ריטב"ן. טו. [ן]ליכא למגזר כלום. ריטב"ן. טז. פוקק. תוס' הרא"ש. (שם)מפולש משער לשער. יז. דלא דמי כרמלית לחצר שאינה מערבת. תוס' הרא"ש. יח. הצלת ספרים היכן מצילין אותן לכבוד שאינו מפולש ר' יהודה בן בתירא אומר אף למפולש. ומפורש בגמ' מבוי שיש לו שתי מחיצות ולחי אחד ואליבא דר' יהודה והיינו כרבמליה, וגבי הצלת סל מלא כברות שאינה מצוה קחני התם ר' יהודה בן בתירא אף לחצר שאינה מערבת. תוס' הרא"ש. יט. הואיל ואין מצוה בהצלתן. תוס' הרא"ש. כ. בתכשיטיה שהיא מלובשת בהן איבא גזירות טובא דילמא שלפא ומחתיא ואחרי כן דילמא מייתי אבבע אמות ולכך שרי לדרדן דלית לן רשות הרבים. ספר המנומנם סימן ל"ט. כא. הזקן. תוס' הרא"ש. כב. גאון ריש מתיבתא. תוס' הרא"ש. כג. לחלוץ ולהראות לחברותה אף בדבר המנהלן. תוס' הרא"ש. כד. ולא גזרו חכמים. תוס' הרא"ש. דלא אסרו רבנן אלא בנשים שבאותו הדור שהיו שחצניות וכדאיתא בירושלמי. ריטב"ן. כה. שזו לא היתה גזרה דרבנן עד שיהא צריך מנין אחר להתירו אלא איסור שאסרו לפי הזמן. ריטב"ן. כו. דאין לאסור לנשים תכשיטיהם כי לא ישמעו לנו והנה להם לבנות ישראל. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

ז) כרכות פ"ב, ב) [נעיל נז:], ג) [ניר' הטעון והנגרר וכן אוהל במשנה שבמסיפין], ד) כפ"ח הגיר' ואמתלא [לאמוור], ה) [עי' תוס' מגתות לו: ד"ה לא קפקבו], ו) [נ"ל דר' ישמעאל בר' יוסי], ז) לקמן קמו: בלה ט. ע"ש יב., ח) [נעיל נד:], ט) [ס"ש עלה], י) [נעיל נג.], כ) [דף מז.], ל) עי' לקמן לד: כ"מ ד"ה וכן הפוקקת וכמ"ש ט: תוס' ד"ה פוקקם, מ) [נעיל ס.], נ) [נעיל נח.], ס) [נלמה שבר"ש תוס' ע"ש. תוס' יעוד כלן], שבריי דבר הי מוסקם על דבריי בר"ש ד"ה ועי' תוס' הרא"ש, ויעוין ג"כ במהכר"מ], ע) [עי' תוס' בגמגמות לו: ד"ה לא].

תורה אור השלם

ז וְהִדַּרְתָּם בְּנִדָּתָהּ וְהָזִּיתָ אֶת זוֹבוֹ לְזֹרֶק לְנִדָּתָהּ וְלִאֵשׁ אֲשֶׁר יִשְׂרֹף עַם הָאָרֶץ:
ויקרא טו לג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר' עניי בר' אין להחמיר בכרבילית. עי' בתוספות דף ז ע"ב תוס' ד"ה מתוך:

לעזי רש"י

טרנפאנ"ל (טיפיגו"ן). אודם (לפרכוס הפנים).

מוסף רש"י

תכשיטין שבחוץ. אלעגלה ואמיר הן הכיסוי אומן על כפות הרגלי עגילה שנמתכלו בנגנות מדין (ברכות כד). תכשיטין שבפנים. טוטפת, דפוס של בית הרחם שהיו עשין לנמותיהן ונוקבין מתלי בית הרחם כדרך עגילה שנוקבין את הלחיים ומותקין אותו כדי שלא יזקקנו לכן וכרים (שם). כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין. דבר המוכר שהחמיר מפני מראית העין, שהרחיקו תוכלו בדבר עבירה (מ"ז יב). אפילו בחדרי חדרים אסור. מקום שלין אדם רוחה, אמרוהו (שם).

רבינו חננאל

מתני' יוצאה אשה בחוטי שיער כו'. אמר [רב] כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו אפילו לחצר, חוץ מבבול ופאה נכרית כדי שלא תתגנה על בעלה. והלכתא כוותיה, דרבנן, ואע"ג דאמרינן ר' ישמעאל בר' יוסי תנא הוא ופליג, לית הלכתא כוותיה. אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. והקשינן עליה תנן במתניתין דקמי דין תנן לא בזוג אע"פ שהוא פקוק, תניא פוקקין לה זוג ומטיילת בחצר. ומשני תנאי היא, דתניא מי שנשרו כליו

כְּלִי כְּלִי מֵהָתָם [התבאר בעמוד הקודם].

✦✦✦

שק מטמא אף שאינו אריג

שנינו בברייתא: **מוּסָף שַׂק** - יש חומרא בבגד שעשוי מצמר של עיזים, **עַל הַבֶּגֶד** - שעשוי מחוטין רגילים (כגון כותנה או חוטים מצמר כבשים)], **שֶׁטָּמֵא** - שהשק מקבל טומאה **מִשּׁוּם** [שהוא] **אָרִיג.**

[מבררת הגמרא: מה כוונת הברייתא], וכי רק שק מקבל טומאה משום שהוא אריג, **אַטּוּ בֶּגֶד לָאו אָרִיג הוּא** - וכי בגד שעשוי מחוטים רגילים אינו אריג?

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר** - כך כוונת הברייתא: **מוּסָף שַׂק עַל הַבֶּגֶד, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אָרִיג טָמֵא** - יש חומרא בבגד שעשוי מצמר עיזים, שהוא מקבל טומאה כ'אריג', ואף שאינו ארוג ממש כבגד [אריגה צפופה של חוטים רבים כאריג], אלא קלוע [כמה חוטים טוויים בקליעה לא צפופה].

שואלת הגמרא: **לְמַאי חָזֵי** [מדוע קליעה כזו, מקבלת טומאה, למה היא ראויה]?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁכֵּן עָנִי קוֹלֵעַ שָׁלֹשׁ נִימִין [שהעני עושה 'קליעה' משלשה חוטים טוויים מצמר צבוע של עיזים (חוט טווי עשוי מכמה חוטים שטווים אותם יחד, ועושים מהם חוט אחד עבה קצת, וקליעה היא כמה חוטים טוויים שקולעים אותם יחד בקליעה לא צפופה)], **וְתוֹלֶה בְּצַוַּאר בִּתּוֹ,** שמחברת בקליעה זו את הסיכה שסוגרת בה את בגדה, וקליעה זו היא תכשיט לבתו של עני, וכיון שכך דרכו של עני, הרי זה חשוב 'אריג', והיא מקבלת טומאה מדין אריג.

✦✦✦

טומאת שרצים בדברים העשויים מצמר עיזים

[טומאה בבגד מצמר עיזים:] **תָּנוּ רַבָּנַן,** נאמר בתורה **'שָׂק',** שהוא בגד שהרועים לובשים, העשוי מחוטים מצמר עיזים, **אֵין לִי אֶלָּא 'שַׂק'** - בגד זה של הרועים, שהוא מקבל טומאת שרצים].

[ברצועה טוויה וארוגה:] **מִנַּיִין לְרַבּוֹת אֶת הַקִּילְקְלִי וְאֶת הַחֶבֶק** - רצועות מחוטי צמר של עיזים טווים וארוגים שקושרים עמהם את צרכי הרכיבה (אוכף, מושכות וכדומה) על הסוס או על החמור, שגם הם מקבלים טומאה אף שהם רק רצועות ולא בגד, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אוֹ שָׂק'.**

[בחוט שאינו טווי:] **יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אֶת הַחֲבָלִים וְאֶת הַמְּשִׁיחוֹת** [חוטים מצמר עיזים שאינם טווים, כגון חוטים שעשויים למדוד בהם, או חבלים שעשויים לקשור עמהם] שגם הם

יקבלו טומאה, **תַּלְמוּד לוֹמַר ׳שָׁק׳, מָה ׳שַׂק׳ טווי וְאָרִיג, אַף כֹּל טווי וְאָרִיג,** אבל חוטים או משיחות שאינם טוויות וארוגות, אינם מקבלות טומאה.

✦✦✦

טומאת מת בדברים העשויים מצמר עיזים

[ברצועה טוויה וארוגה:] **הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בְּמֵת** [בפסוקים שעוסקים בטומאת מת:] **׳וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים וְגוֹ׳ תִּתְחַטָּאוּ׳, לְרַבּוֹת הַקִּילְקְלִי וְאֶת הַחֶבֶק.**

בירור: האם חוטים שאינם טווים מצמר עיזים מקבלים טומאת מת

[מבררת הגמרא:] **יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אֶת הַחֲבָלִים וְאֶת הַמְּשִׁיחוֹת** [חוטים שאינם טווים וארוגים שיקבלו טומאת מת]?

[מציעה הגמרא:] נלמד משרצים שחוטים אלו אינם מקבלים טומאה, **וְדִין הוּא, טִימֵּא בַּשֶּׂרֶץ** - שצמר של עיזים מקבל טומאת שרצים, **וְטִימֵּא בַּמֵּת** - שצמר של עיזים מקבל טומאת מת, **מָה כְּשֶׁטִּימֵּא בַּשֶּׂרֶץ, לֹא טִימֵּא אֶלָּא טווי וְאָרִיג** [ולא חבלים ומשיחות], **אַף כְּשֶׁטִּימֵּא בַּמֵּת לֹא טִימֵּא אֶלָּא טווי וְאָרִיג** [ולא חבלים ומשיחות], (לימוד זה נקרא ׳במה מצינו׳ או ׳בנין אב׳, שכמו שמצאנו דין במקום אחד, אנו אומרים שכן הדין גם במקום אחר הדומה לו),

[הגמרא דוחה את ההצעה:] **הֵן** [וכי נכון הדבר, וכי אפשר ללמוד מת משרצים]? **אִם הֵיקֵל** [שחבלים ומשיחות אינם נטמאים] **בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ שֶׁהִיא קַלָּה** [שהוא טמא רק עד הטבילה (והערב שמש), **נָקֵיל** [שחבלים ומשיחות אינם נטמאים] **בְּטוּמְאַת הַמֵּת שֶׁהִיא חֲמוּרָה** [שהוא טמא שבעת ימים].

ביאור: לומדים זאת מגזירה שוה משרץ

[מבארת הגמרא:] לומדים זאת מגזירה שווה (מכך שנאמר תיבה זהה גם בטומאת שרץ וגם בטומאת מת): **תַּלְמוּד לוֹמַר ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳, ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳ לִגְזֵירָה שָׁוָה,**

נֶאֱמַר ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳ בְּשֶׁרֶץ, וְנֶאֱמַר ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳ בְּמֵת,

מָה ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳ הָאָמוּר בְּשֶׁרֶץ, לֹא טִימֵּא אֶלָּא טווי וְאָרִיג, ולא חבלים ומשיחות,

אַף ׳בֶּגֶד וָעוֹר׳ הָאָמוּר בְּמֵת, לֹא טִימֵּא אֶלָּא טווי וְאָרִיג, ולא חבלים ומשיחות. [להלן הגמרא תבאר, מדוע לא פורכים ומקשים על לימוד זה, כיצד לומדים שרצים הקלים, ממת החמור].

✦✦✦

מקור אחר שרצועות טוויות וארוגות מנוצה של עיזים נטמאים בטומאת שרצים

הברייתא ממשיכה ומבארת שכיון שיש גזירה שוה בין טומאת שרצים לטומאת מת, לומדים מטומאת מת שגם רצועות טוויות וארוגות (שאינם בגד, כגון קילקי וחבק) נטמאים בטומאת שרץ: **וּמָה בֶּגֶד וָעוֹר הָאָמוּר בְּמֵת, טִמֵּא כָּל מַעֲשֵׂה עִזִּים** [אף חוטים טווים וארוגים (קילקי וחבק)], **אַף בֶּגֶד וָעוֹר הָאָמוּר בְּשֶׁרֶץ טִמֵּא כָּל מַעֲשֵׂה עִזִּים** [ואף חוטים טווים

וארוגים (קילקי וחבק)]. [להלן יבואר מדוע לומדים זאת ממקור זה, שהרי לעיל למדנו זאת ממקור אחר].

◆◆◆

מקור לדבר הבא מזנב סוס או פרה שמקבל טומאת שרצים

ממשיכה הברייתא: **אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר הַבָּא מִן הָעִזִּים** שמקבל טומאת שרצים, **מִנַּיִן לְרַבּוֹת דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס, וּמִזְּנַב הַפָּרָה** שהוא גם כן מקבל טומאת שרצים, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אוֹ שָׁק'.**

שאלה: והרי לעיל שנינו שממה שכתוב 'או שק' לומדים שרצועות מנוצה של עיזים מקבלים טומאה

שואלת הגמרא, **וְהָא אַפִּיקְתֵּיהּ לְקִילְקְלִי וַחֲבָק** [והרי כבר למדנו ממה שכתוב 'או שק', שקילקי וחבק (רצועות טוויות וארוגות) מקבלות טומאת שרצים, ואיך אפשר ללמוד מזה דין נוסף שדבר הבא מזנב הסוס או פרה מקבל טומאת שרצים.

עונה הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי** [אלו הדברים ששנינו, שלומדים דין 'קילקי וחבק' בטומאת שרצים מ'או שרץ'], הוא **מִקַּמֵּי דְּתֵיתֵי** [לפני שבאה] **גְּזֵירָה שָׁוָה** [בין טומאת מת לטומאת שרצים].

אבל **הַשְׁתָּא דְּאָתְיָא** [כעת שבאה] **גְּזֵירָה שָׁוָה** [כמבואר בברייתא שלומדים טומאת מת מטומאת שרצים, שחבלים ומשיחות (חוטים לא טווים) לא מקבלים טומאת מת], וכיון שיש גזירה שוה זו, לומדים גם מטומאת מת לטומאת שרצים שקילקי וחבק (רצועות טוויות וארוגות) מקבלים טומאת שרצים.

וממילא הפסוק 'או בגד' **אִיתַּר לֵיהּ** - מיותר ללמוד ממנו שדבר הבא מזנב הסוס או פרה מקבל טומאת שרצים.

◆◆◆

בירור: מה המקור לדבר הבא מזנב סוס או פרה שמקבל טומאת מת

המשך הברייתא: **וְאֵין לִי אֶלָּא בְּשֶׁרֶץ** [שממה שכתוב 'או שק' בשרצים, לומדים שדבר הבא מזנב הסוס או פרה מקבל טומאה], אבל **בְּטוּמְאַת מֵת מִנַּיִן?**

[מציעה הגמרא:] נלמד משרצים שהם מקבלים טומאה, (ב'מה מצינו) כדלהלן: **וְדִין הוּא, טִימֵּא בְּמֵת, וְטִימֵּא בְּשֶׁרֶץ, מָה כְּשֶׁטִּימֵּא בְּשֶׁרֶץ, עָשָׂה דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, כְּמַעֲשֵׂה עִזִּים. אַף כְּשֶׁטִּימֵּא בְּמֵת, עָשָׂה דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, כְּמַעֲשֵׂה עִזִּים.**

[הגמרא דוחה את ההצעה:] **הֵן** [וכי נכון הדבר, וכי אפשר ללמוד מת משרצים]? **אִם רִיבָּה** [לטמא דבר הבא מזנב הסוס] **בְּטוּמְאַת עֶרֶב שֶׁהִיא מְרוּבָּה** [שכל המגעות טומאת ערב הן, בין מגע שרץ, בין מגע נבילה, שכבת זרע, זב, ומגע טמא מת], **נְרַבֶּה בְּטוּמְאַת שִׁבְעָה שֶׁהִיא מוּעֶטֶת** [שאינה בכל המגעות אלא במגע המת בלבד].

ביאור: לומדים זאת מגזירה שוה [משרץ]

מבארת הגמרא: לומדים זאת מגזירה שווה: **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בֶּגֶד וָעוֹר' 'בֶּגֶד וָעוֹר' לִגְזֵירָה שָׁוָה,**

נֶאֱמַר 'בֶּגֶד וָעוֹר' בְּשֶׁרֶץ, וְנֶאֱמַר 'בֶּגֶד וָעוֹר' בְּמֵת,

מָה ׳בֶּגֶד וְעוֹר׳ הָאָמוּר בְּשֶׁרֶץ, עָשָׂה דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, כְּמַעֲשֵׂה עִזִּים.

אַף ׳בֶּגֶד וְעוֹר׳ הָאָמוּר בְּמֵת, עָשָׂה דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, כְּמַעֲשֵׂה עִזִּים.

◆◆◆

גזירה שוה זו [מבגד ועור שבשרצים לבגד ועור שבמת] צריכה להיות מופנה [שתיבות אלו פנויים לדרשה]

וּמוּפְנֶה [מה שכתוב בשרץ ׳בגד ועור׳ הוא ׳פנוי׳ ומיותר, שאינו נצרך לגופו (שיש מקור אחר ש׳בגד ועור׳ מקבלים טומאת שרץ), וממילא אפשר ללמוד ממנו גזירה שווה, ולא מקשים על גזירה שוה שנלמדת מתיבות שהם פנויים לדרשה], **דְּאִי לָאו מוּפְנֶה** [שאם תיבות אלו אינם מיותרות, אף שיש גזירה שוה, מקשים עליה, ובלימוד מת משרץ] **אִיכָּא לְמִיפְרַךְ** [אפשר להקשות] **מָה לְשֶׁרֶץ שֶׁכֵּן מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה** [ואילו מת אינו מטמא אלא בגודל כזית שהוא יותר מעדשה, וכיון שיש חומרא בשרץ, אי אפשר ללמוד ממנה למת].

אבל כאשר התיבה ׳פנויה׳ ומיותרת לגמרי לצורך הגזירה שוה, לא פורכים את הגזירה שוה (שהרי זה כאילו שהדרשה כתובה במפורש בתורה).

אכן הוא מופנה, שמה שכתוב בגד ועור בשרץ יכלו ללמוד משכבת זרע

אומרת הגמרא: **לָאיֵי** [באמת], מה שכתוב בשרץ ׳בגד ועור׳, **אִפְּנוּיֵי מוּפְנֵי** [הוא פנוי, שיש מקור אחר ש׳בגד ועור׳ מקבלים טומאת שרץ, וממילא אפשר ללמוד ממה שכתוב ׳בגד ועור׳ בשרץ, לגזירה שווה למת, ולא מקשים על גזירה שוה זו].

[המקור ה׳אחר׳ שבגד ועור נטמאים בשרץ:] **מִכְּדֵי** [הנה] **שֶׁרֶץ אִיתַּקַּשׁ לְשִׁכְבַת זֶרַע,** [שהם כתובים זה לצד זה], **דִּכְתִיב ׳אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע׳, וּסְמִיךְ לֵיהּ ׳אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ׳**

וּכְתִיב בֵּיהּ בְּשִׁכְבַת זֶרַע [שבגד ועור טמאים בו, שכתוב] **׳וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זָרַע׳,**

ומשכבת זרע אנו לומדים בהיקש, שגם בטומאת שרץ ׳בגד ועור׳ מקבלים טומאה, ואם כן **בֶּגֶד וְעוֹר דִּכְתַב רַחֲמָנָא** [שכתבה התורה] **בְּשֶׁרֶץ לְמָה לִי?**

שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְּנוּיֵי [כדי שהם יהיו פנויים לגזירה שוה, ללמוד מת ושרצים זה מזה].

שאלה: והרי יש דיעה שאם הצד השני [בגד ועור שכתוב במת] אינו מופנה, אפשר ׳לפרוך׳ את הלימוד

שואלת הגמרא: **וְאַכַּתִּי מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא** [ועדין הוא פנוי רק מצד אחד, שאמרנו שמה שכתוב ׳בגד ועור׳ בשרץ הוא פנוי. אבל מה שכתוב ׳שרץ ועור׳ במת אינו פנוי], ואם כך, הרי עדיין אפשר לפרוך ולהקשות על הגזירה שוה,

הגמרא מוסיפה לבאר את קושייתה, **הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד, לְמִידִין, וְאֵין מְשִׁיבִין,**

[לפי דעה אחת שסוברת שאם צד אחד בגזירה שוה פנוי (כגון אצלינו שמה שכתוב ׳בגד ועור׳ בשרץ הוא פנוי, אף שהצד השני - מה שכתוב ׳בגד ועור׳ במת אינו פנוי), נוח ומבואר הלימוד, שאכן אפשר ללמוד את הגזירה שוה ואין מקשים עליה].

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְמֵידִין וּמְשִׁיבִין [שכאשר רק צד אחד פנוי, אפשר ללמוד גזירה שוה, אך אם יש עליה קושיא פורכים את הלימוד], אם כן: **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** [מה יש לומר, כיצד לומדים מת משרצים, והרי אפשר לפרוך ששרץ יש בו חומרא, שהוא מטמא בכעדשה].

תשובה: גם מה שכתוב בגד ועור במת הוא מופנה שיכלו ללמוד זאת משכבת זרע

עונה הגמרא: **דְּמֵת נָמֵי** [גם במת, מה שכתוב בגד ועור], **אִפְּנוּיֵי מוּפְנֶה** [הוא פנוי, שיש מקור אחר ש'בגד ועור' מקבלים טומאת מת, וממילא אפשר ללמוד ממה שכתוב 'בגד ועור' במת, לגזירה שווה, ולא מקשים על גזירה שוה זו].

[המקור ה'אחר' שבגד ועור נטמאים במת:] **מִכְּדֵי** [הנה] **מֵת אִתַּקֵּשׁ לְשִׁכְבַת זֶרַע** [שהם כתובים זה לצד זה], **דִּכְתִיב 'וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ** (מי שנטמא ממת) **אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע',**

וּכְתִיב בִּשִׁכְבַת זֶרַע 'וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר', ומשכבת זרע אנו לומדים שגם בטומאת מת 'בגד ועור' מקבלים טומאה, ואם כן **'בֶּגֶד וָעוֹר' דִּכְתַב רַחֲמָנָא** [שכתב התורה] **בְּמֵת, לְמַה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְּנוּיֵי** [כדי שהם יהיו פנויים לגזירה שוה, ללמוד מת ושרצים זה מזה].

✦ ✦ ✦

התכשיטים שהקדישו בני ישראל לאחר מלחמת מדין

[בפרשת מדין (שפסוקים מעניין זה הוזכרו לעיל לעניין טומאת מת) מבואר שלאחר המלחמה, הביאו בני ישראל הבאים מצבא המלחמה תרומה לבדק הבית משלל המלחמה, לכפר על נפשותם, כנאמר בפסוק]: **'וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן ה', אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב, אֶצְעָדָה, וְצָמִיד, טַבַּעַת, עָגִיל, וְכוּמָז'.**

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: 'עָגִיל', זֶה דְּפוּס שֶׁל דַּדִּין [שהדדים מונחות בו].

'כוּמָז', זֶה דְּפוּס שֶׁל בֵּית הָרֶחֶם.

אָמַר רַב יוֹסֵף: אִי הָכִי [אם כך] **הַיְינוּ דְּמִתַּרְגְּמִינַן** [זהו שמתרגמים, כומז] **מָחוֹךְ, דָּבָר הַמַּבִּיא לִידֵי גִּיחוּךְ** [ליצנות].

אָמַר לֵיהּ רַבָּה: מִגּוּפֵיהּ דְּקָרָא שְׁמַע מִינַּהּ [מהפסוק עצמו שומעים שזה הפירוש, שהרי] **כּוּמָז** [הוא ראשי תיבות:] **כָּאן מְקוֹם זִימָּה.**

הטעם שמשה רבינו קצף עליהם, והטעם שהם הביאו קרבן

בפסוקים שם נאמר: **'וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל** וגו' הבאים מצבא המלחמה'.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל [מדוע אתם מקריבים קרבן], **שֶׁמָּא חֲזַרְתֶּם לְקַלְקוּלְכֶם הָרִאשׁוֹן** [לזנות את בנות מדין (כמו שעשיתם בשטים, לזנות את בנות מואב)].

אָמְרוּ לוֹ: לֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ [לא חטאנו ולא נחסר מאתנו מידת יהודית].

אָמַר לָהֶן: אִם כֵּן כַּפָּרָה לָמָּה?

אָמְרוּ לוֹ: אִם מִידֵי עֲבֵירָה יָצָאנוּ, מִידֵי הִרְהוּר לֹא יָצָאנוּ?

מִיָּד, וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן ה'.

[ברייתא שמבואר בה כביאור זה:] **תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִפְּנֵי מָה הוּצְרְכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר כַּפָּרָה, מִפְּנֵי** [עמוד ב] **שֶׁזָּנוּ עֵינֵיהֶם מִן הָעֲרָוָה,** [זנו, לשון מזון שנהנו במראית העין].

[מאמר על הרהור עבירה, שנלמד מהפסוקים שם:]

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מִפְּנֵי מָה מָנָה הַכָּתוּב תַּכְשִׁיטִין שֶׁבַּחוּץ [טבעת] **עִם תַּכְשִׁיטִין שֶׁבִּפְנִים** [כומז], **לוֹמַר לָךְ כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁל אִשָּׁה** [שהוא מקום הטבעת], **כְּאִילּוּ מִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם הַתּוּרְפָּה,** שהרי הם הביאו את התכשיטים ככפרה על שהסתכלות באותם מקומות, והביאו טבעת שהוצרכו לכפרה על שהסתכלו באצבע קטנה, כמו שהביאו כומז שהוצרכו לכפרה על הסתכלות באותו מקום.

משנה

יציאה בקישוטי ראש לרשות הרבים

[חוטי שער שקולעת בהם שערה:] **יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵי שֵׂעָר** [שקולעת בהן שערה], **בֵּין מִשֶּׁלָּהּ** - שערות תלושים שלה, **בֵּין מִשֶּׁל חֲבֶרְתָּהּ** - שערות תלושים של חברתה, **בֵּין מִשֶּׁל בְּהֵמָה** - שערות תלושים של בהמה, כגון של סוס. (כיון שאף אם היא תצטרך לטבול, היא לא תוריד שערות אלו ותטלטלם, ששערות אלו אינם חציצה, שהמים נכנסים בין החוטי שער לשערותיה).

['קישוטים' שתפורים לכיסוי ראש:] **וּבְטוֹטֶפֶת, וּבְסַרְבִּיטִין** [וכן אשה יוצאת בקישוטים שונים שמונחים על המצח ועל צדדי הפנים], **בִּזְמַן שֶׁהֵן תְּפוּרִין** [ל'שבכה' (כובע בד לכיסוי הראש), שכיון שהם תפורים אין חוששים שהיא תוריד את השבכה, שהרי לא תגלה את ראשה ברשות הרבים].

כיסויי ראש שונים בחצר

[כובע צמר ובפאה נכרית לחצר:] **בְּכָבוּל** [כובע צמר על ראשה, (מעל כובע זה, מלבישה 'שבכה' שהוא כובע בד לכיסוי ראשה], **וּבְפֵאָה נָכְרִית** [שער תלוש שצוברתה על שערה עם קליעתה, שתראה בעלת שער] **לֶחָצֵר,** [אבל לרשות הרבים אסורה לצאת בכבול ובפאה נכרית (אלא שנחלקו בגמרא לעיל נז:-נח. מה הוא הכבול שאסרו לצאת בו לרשות הרבים) שמא תוריד אותם ותטלטלם ד' אמות ברשות הרבים].

הגמרא להלן תבאר שאף ששאר הדברים שאסרו ברשות הרבים, אסרו גם בחצר, מכל מקום בכבול ופאה נכרית התירו ללכת עמהם בחצר, כדי שלא תתגנה על בעלה].

יציאה בחפצים שונים לצרכי הגוף (נקיון, תענוג, רפואה)

וכן יוצאת **בְּמוֹךְ שֶׁבְּאָזְנָהּ** [דבר רך, כגון צמר גפן שמניחתה באוזנה לספוג את ליחת צואת האוזן], **וּבְמוֹךְ שֶׁבְּסַנְדָּלָהּ** [מוך שמניחה בסנדלה לתענוג (לדרוך על דבר רך)], **וּבְמוֹךְ שֶׁהִתְקִינָה לְנִדָּתָהּ** [מוך שמניחה באותו מקום לספוג את הדם כדי שלא יתלכלכו בגדיה].

[דברים שונים בפה (צרכי הגוף):] **בְּפִילְפֵּל** [שנותנת בפיה לבטל ריח רע שבפיה], **וּבְגַלְגַּל מֶלַח** [גרגיר מלח לרפואת חולי שינים], **וְכָל דָּבָר שֶׁנִּיתָּן לְתוֹךְ פִּיהָ** [מבעוד יום],

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תִּתֵּן לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. וְאִם נָפַל, לֹא תַּחֲזִיר.

[שיניים תותבות:] **שֵׁן תּוֹתֶבֶת** והיא **שֵׁן שֶׁל זָהָב, רַבִּי מַתִּיר** לצאת בה, **וַחֲכָמִים אוֹסְרִים,** כיון ששן זו משונה משאר השינים, חוששים שמא יצחקו עליה, והיא תוציא את השן ותטלטל אותה בידים.

גמרא

החידוש שיוצאת בחוטי שיער בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה

וּצְרִיכָא [המשנה הוצרכה להשמיע לנו שהיא יוצאת בין בחוטי שיער שלה ובין בחוטים של חברתה], **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן דִּידַהּ** [שאם המשנה היתה משמיעה לנו שמותרת לצאת בשערות שלה], היינו אומרים שרק זה מותר, **מִשּׁוּם דְּלָא מְאִיס** [ואין חשש שהיא תוריד אותם], **אֲבָל חֲבֵירְתַּהּ דְּמאיס** [אבל בשערות של חברתה, כיון שזה מאוס], **אֵימָא לָא** [הייתי אומר שאסורה לצאת בזה, מחשש שמא יצחקו עליה, והיא תוריד את השערות ותטלטל אותם].

וְאִי אַשְׁמְעִינַן דַּחֲבֵירְתַּהּ [ואם המשנה היתה משמיעה לנו שהיא יוצאת בשערות של חברתה, הייתי אומר שרק בזה היא יוצאת], **דְּבַת מִינַּהּ הוּא** [כיון שזה שערות של אשה, שהיא ממין האנשים, ולא ניכר שאין זה שערותיה, ולא יצחקו עליה], **אֲבָל דְּבְהֵמָה** [אבל שערות של בהמה], **לָאו בַּר מִינַּהּ הוּא** [כיון שאין זה שערות ממין אדם], **אֵימָא לָא** [הייתי אומר, שאסורה לצאת בזה, שאנו חוששים שיצחקו עליה, והיא תורידם], **צְרִיכָא** [לכן הוצרכה המשנה להשמיע לנו, שיוצאת בשערות בין משלה, בין משל חברתה, ובין בשל בהמה].

לא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה

תָּנָא, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תֵּצֵא יַלְדָּה בְּשֶׁל זְקֵנָה [בחוטי שער של זקנה], **וּזְקֵנָה בְּשֶׁל יַלְדָּה,** ששערות לבנות על שחורות או שחורות על לבנות, הרי הם מאוסות, וחוששים שיצחקו עליה ותבוא להורידם ולטלטלם בידיה.

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא זְקֵנָה בְּשֶׁל יַלְדָּה, שֶׁבַח הוּא לָהּ,** ומובן למה צריך לשנות זאת, שיש נשים זקנות שהולכות בחוטי שער של ילדות, שחוטי שער שחורות, הם שבח לה, ויש חידוש בזה שאעפ"כ אסורה היא לצאת בהם. **אֶלָּא יַלְדָּה בְּשֶׁל זְקֵנָה אַמַּאי** [למה צריך לשנות זאת, הרי אין הדרך של ילדה ללכת בחוטי שער של זקנה], שהרי **גְּנַאי הוּא לָהּ,** ובודאי שאסורה לצאת בזה, שילעגו עליה והיא תורידם?

עונה הגמרא: **אַיְּידִי דְּתָנָא** [אגב שהתנא אמר] **זְקֵנָה בְּשֶׁל יַלְדָּה, תָּנָא נָמֵי, יַלְדָּה בְּשֶׁל זְקֵנָה.**

◆ ◆ ◆

שנינו במשנה: יוצאת אשה **בְּכָבוֹל וּבְפֵאָה נָכְרִית לֶחָצֵר.**

הדברים שאסרו לצאת ברשות הרבים, אם יוצאים עמהם לחצר

[דעה א:] **אָמַר רַב: כָּל שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לָצֵאת בּוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים** [כחוטי צמר ופשתן, ושאר השנויים במשנה לעיל שאסרו חכמים לצאת בהם לרה"ר (שמא תורידם ותטלטלם)], **אָסוּר**

לָצֵאת בּוֹ לֶחָצֵר - אסור ללכת עמהם בחצר כאשר הוא לבוש בהם [ואף שאינם מוקצה ומותר לטלטלם (בידיו) בחצר, שתורת כלי עליהם, מכל מקום 'בדרך מלבוש' אסור, שכאשר יתרגל ללכת בהם, חוששים שגם יצא בהם לרשות הרבים].

חוּץ מִכָּבוּל וּפֵאָה נָכְרִית [שמותר ללובשם בחצר כמבואר במשנה, (וטעם הדבר יתבאר להלן)].

[דעה ב':] **רַבִּי עֲנָנִי בַּר שָׁשׁוֹן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: הַכֹּל כְּכָבוּל** [כל הדברים שאסרו חכמים לצאת בהם לרשות הרבים, לא אסרום אלא לרשות הרבים, אבל בחצר מותר ללכת עמהם כאשר הוא לבוש בהם].

[שאלה על דעה ב', ממשנתינו:]

תְּנַן [שנינו במשנה:] **בְּכָבוּל וּבְפֵאָה נָכְרִית לֶחָצֵר.**

בִּשְׁלָמָא לְרַב, נִיחָא [לפי דעת רב, שרק בכבול ובפאה נכרית הותר ללובשם בחצר, המשנה נוחה ומבוארת, שאכן כך מבואר גם במשנה]. **אֶלָּא לְרַבִּי עֲנָנִי בַּר שָׁשׁוֹן קַשְׁיָא** [הרי לשיטתו מותר לצאת בכל הדברים לחצר, ולמה המשנה שונה היתר זה רק בכבול ובפאה נכרית].

[תשובה, דעה ב', אכן חולקת על משנתינו]

עונה הגמרא: **רַבִּי עֲנָנִי בַּר שָׁשׁוֹן, מִשְּׁמֵיהּ דְּמַאן קָאָמַר לֵיהּ** [בשם מי הוא אמר את דבריו]? **מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי,** והרי **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי תַּנָּא הוּא, וּפְלִיג** [ואכן הוא חולק על משנתינו].

[ביאור טעם דעה א':]

מבררת הגמרא: **וְרַב** [שאומר שרק בפאה נכרית ובכבול התירו ללובשם בחצר], **מַאי שְׁנָא הָנֵי** [מה שונים אלו, שאסרו בכל הדברים, ובאלו התירו]?

אָמַר עוּלָּא: כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה עַל בַּעְלָהּ, לכן התירו לה ללבוש בחצר מקצת קישוטים הנאים.

[ראיה שחששו לעניין זה:] **כִּדְתַנְיָא,** נאמר בפסוק 'וְהִדָּוָה בְּנִדָּתָהּ', **זְקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים אָמְרוּ** שמה שנאמר 'בנדתה', הוא כמשמעו כדבר המנודה המרחיקה מבעלה, **שֶׁלֹּא תִּכְחוֹל** [עיניה], **וְלֹא תִּפְקוֹס** [לא תמרח צבע אדום על פניה], **וְלֹא תִּתְקַשֵּׁט בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִין,**

עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימֵּד, אִם כֵּן אַתָּה מְגַנֶּהָ עַל בַּעְלָהּ, וְנִמְצָא בַּעְלָהּ מְגָרְשָׁהּ,

אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהִדָּוָה בְּנִדָּתָהּ', 'בְּנִדָּתָהּ' [בטומאתה] **תְּהֵא, עַד שֶׁתָּבֹא בַּמַּיִם** [לטבול, ואע"פ שעברו ז' ימי נידותה, ופסק דמה, עדיין היא טמאה עד שתטבול].

✦✦✦

דבר שאסרו משום מראית עין, דינו בחדרי חדרים

[דעת רב:] **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל מָקוֹם שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן,** [שלא יחשדוהו באיסור, כגון האיסור לצאת בשריון וקסדא ומגפיים, או לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך, שנראה שהולך למוכרם], **אֲפִילּוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים, אָסוּר.**

[סתירה בעניין זה:]

תְּנַן, וְלֹא תצא בהמה **בְּזוֹג** [בפעמון] **אַף עַל פִּי שֶׁפָּקוּק** [שסתום בצמר גפן וכדומה, ואין העינבל משמיע קול], מפני שזה נראה שהוא הולך למוכרם. ומכך שהברייתא לא אומרת שבחצר מותר ללכת עם בהמה שיש עליה זוג פקוק, משמע שגם בחצר (אף שאין מראית עין) אסור.

וְתַנְיָא אִידַךְ, פּוֹקֵק לָהּ זוֹג בְּצַוָּארָהּ, וּמְטַיֵּיל עִמָּהּ בֶּחָצֵר [הרי מבואר שבחצר (שאין מראית עין), מותר].

[יישוב: עניין זה הוא מחלוקת תנאים:]

תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא (דף סה) [מי שנשרו כליו בדרך במי גשמים], **שׁוֹטְחָן בַּחַמָּה, אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם** [שלא יאמרו כבסן בשבת. ומכך שאסרו רק כנגד העם משמע שדבר שאסרו חכמים מפני מראית עין, הרי הוא מותר בחדרי חדרים, שכל שאין מראית עין, מותר].

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין [אף שהוא לא כגד העם], כדעת רב, שמה שאסרו חכמים, אסור אפילו בחדרי חדרים.

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמזק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

07775540090 מפיק: ג'יג'ג'ג

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש 7 - * 70 - 700

9771565598004

גמרא ופירושה